

Növ. 4464

Urania

Első Efsztenő
II kötet.

DEBRECENI REF. ISKOLA
KÖNYVTÁRA

Tiszántúli Református Egyházkerület
Nagykönyvtára, Debrecen

ADONIS 175 10308030

ARATVYHÖK

Az első Köttetbe kinevezett 104. Elő-
fizető Urainkhoz hozzá-járúlnak:

Titt. Dráskótzsi Sámuel Úr.

T. Halassy Mihály Úr.

T. Jakabfi Miklós Úr.

Főtiszt. Kármán József Úr Reform. Superin-
tendens.

T. Nagy Gábor Úr.

Mgos Gróf Erdődy Pálffy Ferdinánd Úr ő
Nagysága.

T. Plathy András Úr.

T. T. Raitsch Péter Profess. Ur.

Tt. Róth Ferentz Tek. Hont Vármegye' Vi-
tze-Ispánnya.

Mgos Baró Özvegy Rudnyánszkiné Asszony
szül. B. Kemény Theresia Assz. ő Nsga.

Mgos Gróf Ifjú Széchény Úr ő Nagysága.

Mgs Gróf Teleki Domonkos Úr ő Nsga.

Mgs. Gróf Teleki Mária Kisassz. ő Nsga.

Titt. Tomka Lázslóné Assz. szül. Szemere
'Su'sánna.

T. Vida Lázsló Úr.

Uran. II-dik Köt.)(

Ezen

Ezen kívül.

Győrben : 3. Nevezetlenek.

Nagy - Károlyban : 4. Nevezetlenek.

Szigetenn : 6. Nevezetlenek.

Pesthenn : Weingand Könyvtáros 10. Exempl.

Ked-

Kedves Olvasóinkhoz.

Nemes Dítsekedéssel mutatjuk olly fok
Tiszteletet érdemlett Hazánk' Fiainak 's Le-
ányinak Neveiket Munkánk' Homlokán, a'
kiket mint Olvasóinkat nevezhetünk . . .
Ver a' Szíve az Örömtől minden Hazáját
szerető Jámbornak, ha Nemzeti Litterátu-
ránk' Előmenttét kevés Efstendőktől fogva
méregeti. Azok a' szégyenleni való Idők,
a' hol Betsületet kerestünk abban, ha Nem-
zetünket lehányván Idegenekké áttalváltoz-
tunk — ezek az Idők többé nintsenek. Igaz-
ságtalan lesz ma hólnap az a' Panasz, hogy
magyarúl a' Magyarok nem olvasnak. Igaz-
ságtalan az a' Panasz is, hogy Hazánk Fő-ne-
messége az anyai Litteráturát megveti. Mi
magunk háládó Örömmel hírdetjük, hogy
nagy Születésü és Érdemü Hazánk' Fiai 's
Leányi nem szűnnek meg ma is magokat

)(2

Ol.

Olvasóink' Száma közé béíratni, annyira, hogy nem fokára igazságossabb lesz az a' Szemrevetés, hogy a' Középrend éppen 's tellyességgel nem olvas, mint az, hogy a' Főbb Rend idegent olvas.

Idvezlünk nem csak magunknak, a' kiknek jó és tiszta Szándékunkat az engedelmes Háza olly anyai Szerelemmel fogta-fel, idvezlünk Hazai Litteratúránk Előmenetelének is mellyet magunkon tapasztalunk.

Magunkat méltóknak tenni hogy illy Olvasóktól olvastassunk — ez legfőbb, és legédesebb Törekedésünk; és ámbár eddig volt Előfizetők csak egygy Részét térítik-meg súlyos Költségünknek, erre nem ügyelvén, kész Szívvel a' Hazának áldozunk.

Sok Akadályaink, mellyeket a' kik Lépeinket közelébb való Figyelemre méltóztattak, látják, 's tudják, — elég Mentségünk az eránt, hogy Köttetjeinket ezen Elzúgató Folytán nem olly pontosan, mint kívánnánk, adhatjuk Olvasóink' Kezeikbe. Ha minden Nap nevedő Száma Előfizetők

ink.

inknek több Erőt ad Feltételünknek, ezen Hátramaradásra reménylünk, hogy hathatóssan segíthetünk, a' mint ezen Végre minden Készületeket, mellyek csak Hatalmunkba' voltak, már Valósággal meg is tettünk.

Midőn legelőször szólunk Hazánkhoz, akkor több Szándékaink között azt is közvé tettük, hogy az olly Munkátskákat, mellyek kisebbek mint sem, hogy Könyvvé, és betsessebbek, mint sem hogy semmivé legyenek, kész Örömmel befogadjuk Uránánkba, csak hogy az ollyak azon Határon kívül ne legyenek, mellyeket Rajzaltunkban magunknak kiszabtunk. Mindent, a' ki tehát érez, és Hazája Virágkozásának örül, hívogatunk, sőt ezen Közfszeretetre kényszerítünk, hogy öfvekötvén velünk Munkáját, tsínosítsa, nevelje, 's mívelje Hazai Tudományinkat, és ha tetszik, válasszon minket Elzúgató azoknak Közrebotlásába'. Az Illy Levelek jöhetnek illy Fellyúlírással: Az Uránia' Kiadóinak — vagy Pesti Könyváros Kilián Urhoz. Pestre.

Történetből a' Rézmetfűzések az első
Kötetben roszatska Papirosra nyomattak le,
ezeket az Elztendő' Végén Olvasóinktól ki-
váltjuk, tisztább és szebb Nyomásokért.

Ezen Kötetnek Kézhezvételével, kér-
jük Előfizetőinket, hogy a' második Fél-
elztendőnek Arrát Collector Urainknál le-
tegyék; azokat pedig, a' kik az első Fél-
elztendőn még hátravannak, talán nem is
lesz szükség kérni, hogy azt egy Úttal le-
fizessék.

Az Kiadók.

A' Köt-

A' Köttet' Foglalattya.

	<i>Oldal.</i>
<i>Az általváltozott Törpe' Folytatása. . .</i>	1
<i>Folytatása a' Nemzetek' Szokásainak a'</i>	
<i>Házassodáskor.</i>	23
<i>Szeretet és Házasság.</i>	53
<i>A' Módi.</i>	63
<i>Mesék. A' Tsikó</i>	95
<i>A' Veréb, és a' Gerlitze.</i>	97
<i>A' Farkas, a' Juh, és a' Bárány</i>	99
<i>A' Szüzesség. Egy Allegória</i>	101
<i>A' vén Tserfa.</i>	107
<i>Amor, és a' Pálma-fa.</i>	108
<i>A' Tengelitz.</i>	109
<i>Eliza.</i>	111
<i>Remekek a' Düsseldorffi Képpalotában.</i>	119
<i>Az Embernek külömb-féle Nemeiről.</i>	132
<i>Fanni' Hagyományai.</i>	199
<i>Lerajzolása egy új Kandalló - kemen- tzenek.</i>	245
<i>Anekdótk.</i>	247
<i>Nagy Sándor, és a Halhatatlanság' For- rása.</i>	256

A' Köttel' Foglalatja.

	Öldal.
A' Mózaik Munkáról.	277
A' nagy 'Sidó Gyűlésről, melly 1650. dik Efstendöben, Magyar Országban tartatott.	282
Száraz Etz'tet tsindlni.	290
Száraz Húslevet tsindlni; a' mellyből, midön hirtelen kell oda haza, vagy Útonn Hús nélkül, jó Húslevet lehet készíteni.	291
A' Bánds ezen Pogátsákkal.	293
A' legfáinabb Portzellánt úgy megtsindl- ni, hogy el ne pattanjon, akár mit töltsenek belé.	293
Eggy olly Ragasztót tsindlni, melly ál- tal törött Üveg, Portzellán, és Agát, olly helyesen öfzvetapasztatik, hogy alig lehet efzre venni.	294
Más Mód.	295
A' Naptól elsütött Bört megfzépíteni. .	296
A' Kávét jó mosni.	297
A' Tüzpróbáról Magyar Országba'. . .	297
Eggy Szer a' Tüznek hamar Mególtásdra.	303
A' füstöltt Húsok' Megtartásáról. . .	304
A' sikeretlen Munka.	307

Az

Az általváltozott Törpe'
Folytatása.

A. Gróf hat Efstendeig élt Házasságba' egy rüt Affzonnyal, a' ki minden lehető Módon keserüvé tette Életét, és egyedül Leánykája, a' kit véle nemzett, édesítette meg keferves Életének némelly Szempillantásait. En nemes Vérből származtam, de Familiám fzerentsétlen Történetek által, annyira el-fzegényedett, hogy Dajkaságot viseltem a' Gróf' Gyermeke mellett. A' Gyermekek meg-hólt, és az Annya csak ha-
Uran. II-dik Köt. a mar

mar követte. Nem sok Idő múlva, némi-némüképpen ki-pótoltatott a' Gróf Kára. Egy Este, midőn Haza érkezett, Ajtaja előtt, egy Kosárkába' egy igen szép Leánykát talált, és ez a' Leányka — Nagyságod volt! Fel-vette azt, és az én Gondviselésem alá adta. A' Levélke, a' melly a' Kosárba' volt, jelentette, hogy még meg-nints kerefztelve a' Gyermeke, de annak Szü-léről egy Szó sem volt benne. Nem-is tanulhatott-ki a' felől leg-kissebbet-is a' Gróf, jóllehet nagyon igyekezett rajta; mindazonáltal azon Rongyokból, a' mellyekbe' volt bé-takarva, lehetett ítélni Szü-léi' Szegénységéről.

Már Fél-elfztendeig volt Nevelésem alatt Nagyságod! midőn egykor Szobámba jött a' Gróf, és meg-elégedve szemlélte a' Gyermekeket. Már érzettem, mondá, a' Há-zasság' keserű Részét, szeretném annak Gyönyörűségeit-is meg-köszölni. Fel-tettem, hogy ezen Leánykából Feleséget nevelek magamnak. De minthogy lehet tartani at-tól,

tól, hogy ha fel-nő, nem kíván Férjének venni, egy Plánomot főztem-ki, a' melly által reményilem, hogy Végemet el-érem. Ezt a' Plánomot közlötte vélem a' Gróf. En ajánlottam Szolgálotomat: és azonnal a' következő Rendelések tételtettek.

Mindjárt egy mezei Házba hordozkodtam, melly egy Rész a' Gróf Jófágai-nak. Ez arra volt rendelve, hogy Nagyságod! a' Világgal esméretlenül, egyedül Szívének Ártatlanságába' neveltessen, és azon Tzélra, a' mellyet a' Gróf forraltt Fejében, érzékenyen el-készíttessen. Arra mindenek felett szükséges volt, a' Nagyságod' határatlan Bízodalma bennem, és azért, úgy adtam-ki magamot, mint édes Anyja. A' Gróf meg-parantsolta, hogy Anyaiképpen viseljem magamot, és semmit sem mulassak-el, a' mi Nagyságodnak Gyönyörűséget fe-rezhet. Nem-is mondhatja Nagyságod, hogy ezen Parantsolat ellen tselekedtem volna, és mondhatom, hogy az nem ke-vésbé történt a' Nagyságod éránt-való Haj-

landóságból, mint a' Grófhöz - való Engedelmisségből. Julis, a' ki tökéletesen megvált tanítva azon Személy' Játzására, a' mellyet Idővel játszott, el - kerülhetetlen Efzköz volt a' Gróf' Tzéljainak El - érésére, és inkább e' Végből jött a' Házba, mintsem hogy Nagyságodnak Társalkodónéja legyen.

Mihelyt a' Gyermek - esztendőkön fellyül volt Nagyságod, minden oda mentt, hogy Nagyságoddal a' Tündér - történeteket, és Tsudákat el - hitessük olly Formán, hogy midőn Okossága nevelkedik, Gyanúba ne essünk. E' Tzél' Elérésére igen sokat használtak azon Mesék, és képtelen Történetek, mellyeket olvasni adtunk Nagyságodnak. Azon Szín alatt, hogy ezen Olvasás tsak Múlattságára rendeltetett, el - rejtettük titkos intézeteinket, mellyeknek El - érésében a' Nagyságod' Hajlandósága sokat segített. Azomba', jóllehet hírtelen bé - plántáltuk a' Tsudák' Hívését a' Nagyságod' Szívébe, még - is természeti Okossága, némelly Akadályokat tett előnkbe, és kényszerített, hogy

vigyázva viseljük magunkat. Onnan vólt az, hogy én az egész Dologban, a' mint emlékezhet reá Nagyságod, egyedül tsak Szemlélőnek látszottam lenni, a' midőn Julis, a' ki az által kevesebbet tett Kotzkára, szorgalmasan támogatta, és építette a' Nagyságod' képtelen Vélekedéseinek Fondamentomát.

Tizedik Esztendejében már el - készültnek lenni véltük, hogy a' Gróf első, és egyszerűsmind meg - határozó Lépését meg - tehesse. Nem vesztetett benne, olly helyesen vólt minden el - rendelve, és olly derekasan kifejtlálva. Tudja Nagyságod, miképpen tsalta - bé Julis az Erdőbe; de bezzeg ha tudta volna, hogy azok a' Medvék, a' mellyek olly nagyon meg - ijesztették Nagyságodat, a' Gróf' Medve - bőrbe öltözött Inasai vóltak, hogy a' Kö - szikla, a' mellyből, a' midőn a' Törpe meg - ütötte, Víz szökött - ki, egy mesterséges Makhina vólt, a' melly alatt egy Szökő - kút vólt el - rejtve, melly egy űtés által ki - nyíllott; — bizonyosan

nem engedte volna magát arra beféltetni, hogy a' kis Tsuda-tévőnek Kezét esedezve kérje. De az az Elő-ítélet, a' mellyben Gyermekségétől fogva neveltetett, hogy az Erdőt Vad-állatok lakják, első Tekintetre, a' mint azt a' Gróf előre el-látta, annyira meg-rettentette Nagyságodat, hogy a' Medvéket jobban Szembe venni nem mérésztette. A' mi pedig a' Kö-fziklát illeti, meg-kell valani, hogy a' Mesterség mindent Véghez vitt, hogy Színe és Formája természetes legyen. Julis-is olly derekasan játtfzotta Személyét, hogy a' leg-híresebb Játfzónának-is Betsületére szolgált volna.

A' Gróf el-érte Végét, nem akarta mind azonáltal, hogy azon Szerentsétlenségen el-peffze magát Nagságod, hogy egy Törpével váltott Jegyet. Nékem kellett a' miatt vígafztalnom, és az a' Szín, hogy Jegyesse nem valóságos, hanem tsak el-változott Törpe, a' mint azt előre el-lehetett látni, könnyen Helyet kapott. De hogy tovább-is meg-tartasson Vélekedésében, újj Táplálást
kel-

kellett adni Képfelődésének. Azomba' a' Tündér-mesék száraz Eledelt adtak abban az Időben, a' mellyben Nagyságod volt. Okossága már nagyon gyarapodott. Szükséges volt, hogy annak Munkássága, a' mellyet már többé nem lehetett el-fordítani, Képfelődésének Munkásságával Egyességbe hozattasson. Leg-többet szolgáltak ebbe' azon Kabalai Álmodozások, mellyekre az én Könyv-tárámba' elegendő Matéria volt.

De az Érzékenységeknek-is meg-kellett elégíttetni; Nagyságod kívánta Jegyessét, a' kit egyedül tsak nem természetes Törpe-formába' látott, eredeti Szépségében-is esmérni. E' Réfzbe'-is már előre gondoskodott a' Gróf. Egy meg-hitt Barátjai közül, általadta néki Fiát, a' ki még alig volt tízen-hét Ésfztendős, és az mind Szépségére, mind Maga-viseletére nézve, tökéletesen meg-felelt a' Gróf' Szándékának. A' volt az a' szép Juháfz, a' kinek Képfét, Julis Álmába', Nyakába függefztette, és a' melly Fel-ébredésekor annyira el-ragadta Nagyságodat,

hogy azt egy leg-szebb Elementáris Lélek Képének vélte. De ez csak Kópia volt, és természetesen fel-kellett támadni Nagyságodban a' Kívánságnak az Originális' Látására. Az én Barátnémhoz-való Utazás, egyedül ezen Kívánság' Bé-teljesítésére tzelozott, de én leg-kissebbet sem mutattam Szándékom felől. A' mi Utazásunk, a' melly három Nap tartott, egy Fertály-óra alatt, meg-eshetett volna, ha azon az Erdötskén mentünk volna kereftül, a' hol a' Törpét, és a' Medvéket látta Nagyságod; mert már fellyül jelentettem, hogy az a' Hely, a'hol laktunk, egy Réfze volt a' Gróf' Jószágainak, mellynek Közepében, most lakik Nagyságod, és a' szép Juhászt látta leg-elsőben. Hogy arról meg-győzöttessen, mennyen Nagyságod azon az Erdötskén által, a' melly a' Kastély' hátúlsó Réfzét fedi, és a' mellybe-való Bé-menést a' Gróf meg-tiltotta, azonnal meg-látja a' Barlangot a' Hegy' Oldalába' és nem messze a'hoz a' Kertet, és a' Házat, mellybe' Gyermekségétől fogva neveltetett. De szükséges volt, hogy ez

mind

mind e' mái Napig Titokban tartasson; azért mentem Félre-úton tettetett Barátnémhoz, és mivelhogy azt kellett el-hitetni Nagyságoddal, hogy a' szép Juhász' Lakása messze vagyon a' miénktől, három Napig húztam az Utazást. A' Mező-város, a' hová bé-szállottunk, a' Gróf' Jószágának Elején fekszik, mellynek Bé-menetele itt-is egy Erdötskével takartatik-bé. Fog emlékezni reá Nagyságod, miképpen tsalogattabé abba', és tovább a' Gróf' Kertyébe Julis. Minden ki-volt tsinálva előre, és a' szép Ifjú olly derekasan játszott Személyét, mint a' Gróf a' magáét, midőn leg-elsőben öfvezött Nagyságoddal, az Erdötskében — az Erdötskében mondom, mert az, a' mit nagy Erdőnek vélt Nagyságod, csak egy keskeny Fiatal.

Különösnek fog tetszeni, hogy én, és Julis mindenkor ellenkezőképen vélekedtünk a' Törpe, és a' Juhász felől, és hogy midőn én azt állítottam, hogy a' Juhász, és a' Törpe, ugyan azon egy Személy, Julis

a 5

azt

azt akarta meg-mutatni, hogy a' Juhász a' Törpének Ellenkező-társa. Ezen ellenkező Állításoknak a' volt a' Vége, hogy Nagyságod szüntelen Bizonytalanságban maradjon, és hogy, a' midőn az egy Vígafztalására szolgál, a' más esméretessé, és barátságossá tegye avval a' Gondolattal, hogy Végre csak ugyan egy Törpe' Feleségének kellene lenni. Igaz, hogy a' Hegy-barlangban-való Látomány el-hitette Nagyságoddal, hogy a' Juhász, és Törpe egy Személy legyen, de mivelhogy, a' mint a' Törpe mondotta, tsak akkor nyerhette vissza természeti Formáját, midőn Atya lett, előre el-kellett szálni magát, a' Mennyező után, bizonyos Időig élnia a' Törpével. És valóba' azt vélte a' Gróf, hogy egynehány Hólnapi, naponként való Társalkodás által, annyira hozzá szokik a' Gróf Formájához Nagyságod, hogy azután könnyebben el-szenvedi az Igazság' Fel-fe-dezését. Azt a' Ruhát-is, a' mellyben leg-elsőben' jelentt-meg az Erdőben, és azután a' Juhász-köntöst, a' melly igen rútúl állott rajta, azért vette-fel, hogy még rútabb

tabb legyen, mintsem valóba' vólt, és hogy szebbnek tessen, midőn rendes, és jól választott Ruhában, úgy, mint Férje, jelenik-meg Nagyságod előtt. Mind ezekből láthatja, Nagyságod, hogy a' Gróf, minden lehetségest el-követett, hogy Nagyságodnak kedvezen, és hogy Szívét, sem a' Há-zasság előtt Bánattal, sem azután véletlen Tsapás által, igen nagyon meg ne szorogassa . . De folytassuk tovább a' Történetet :

A' Barlang' Ajtajának Kóltsát, a' Hívó-tzédulával együtt, valamint az első Tzédulát-is, mellyben Szeretőjének Képe ígértetett, Julis tette Elő-kötőjébe, minekelőtte fel-kötötte volna Nagyságod. Igen könnyű vólt néki meg-tsalni Nagyságodat, mivelhogy leg-kissebb Gyanút sem vetett benne.

A' Barlangba'-való Látomány, a' melly bé-fejezte a' Nagyságod' Meg-vakíttatását, könnyű vólt mind a' Grófra, mind a' szép Ifjúra nézve. Mind a' ketten, Kedvekre járhattak-ki 's bé, egy Ajtón, a' melly a' Szőnyeg

nyeg megett vólt, a' nélkül, hogy a' Setéség, és a' dörgő Tsattogás miatt, észrevehette volna Nagyságod. A' Sebesség, a' Rendesség, mellyel a' Törpe, és a' Juhász fel-váltották egymást, a' jó illatú Olajjal meg-töltött Lámpás El-tűnése, és annak ismét Meg-jelenése, és több e' félek, ne teszenek tsudálatosoknak, midőn elég Idő, és Alkalmatosság vólt, a' Játékra el-készülni, és a' Makhinákat jó Rendbe hozni. Annak a' Mesének, mellyet a' Törpe a' Barlangba' beszélt, rész szerínt az a' Tzélja vólt, hogy Magaviseletét az Erdőtskében ki-mentse, és színlott El-változtatásának Titkát meg-foghatóvá tégye, rész szerínt hogy Nagyságodnak magas Várakozását alább hangoztassa. Nagyságod Elementaris - Léleknek vélte Vö-legénnyét, és az ő Beszédéből meg-tudta, hogy nem egyéb hanem egy fzerentsétlen Ember. Már most könnyen el-hízi Nagyságod, hogy a' Gróf' Attya nem Sipos, és Annya nem Szilfné vólt, hanem mind a' ketten Grófi Házból eredtek. Mind-azonáltal abba' a' mesés Elő-adásba', a' melly-

mellybe' a' Gróf rút Formájának Okát öltöztette, van valamelly Igazság. Egy Esés első Ifjúságában okozta azt. Egy magas Helyről esett le, midőn Játzó-társának, a' ki a' Vízbe akartt fúlni, Segítségére fietett.

A' Nagyságod' Altal-tétele a' mi Házunkból a' Gróf' Kastélyába, már most nem fog tsudálatosnak látszani, midőn tudja, hogy az nem három Napi Járó-föld, hanem alig van négy-száz Lépésnyire a' mi Lakásunkhoz. Hat Szolgáloi a' Grófnak vittek Nagyságodat, a' mi Házunkból, egy Hordozó-ágyon, a' Barlangon, és az Erdőn kerefztül a' Várba; de hogy a' Mozgás által, fel-ne ébredjen Nagyságod, az előtt-való Este Alom-italt tettem a' Levesbe.

Ezen Ki-fejtésekből, mellyeket a' Gróf' Parantsolatjára közlök Nagyságoddal, a' ki tovább nem akarja Tévelygésbe' tartani, meg-magyarázhat Nagyságod fok apróbb Környül-állásokat, Történeteiben, és által-lát-

láthatja minden Réfzeiben azon mestersége-
sen ki-dolgozott Plánumot. Már régen Nyo-
mába jött volna ezen Titoknak Nagyságod,
ha az Erdőske a' Gróf' Kastélyának Szom-
szédságát a' mi Lakásunkhoz, el-nem fedte
vólna. Hogy tehát az Idő előtt-való Fel-
fedezés el-kerültessen, az egész Dolog ott
forgott, hogy Nagyságodat az Erdőbe-való
Bé-meneteltől ójjuk, azért Gyermekségétől
fogva, szüntelen azt vertük Fejébe, hogy
azt Vad-állatok lakják, azért mondotta a'
Gróf-is a' Mennyegző után, azt, hogy ott
Hatalmába' van a' Léleknek Nagyságodat
el-ragadni.

Fel-fedezvén a' Dolgot, sem én, sem
Julis nem jelenünk meg soha a' Nagyságod'
Szemei előtt. De a' Nagyságod nemes, és
nagy Lelke, a' melly nem gyűlölhet örökké,
meg-enged végre a' Bűnösöknek, a' mit ké-
rünk Erdemünk nélkül. Nagyön nyom Vét-
kem, hogy Nagyságodat meg-tsaltam, de
vígasztal egy Réfzről az a' Gondolat, hogy
egy olly Férfiúnak kerítettem Kezébe, a'
ki

ki ezen Tsalárdságán, és Formáján kívül,
Hiba nélkül van, a' ki indulatosan szereti
Nagyságodat, és örökké leg-főbb Gondjá-
nak fogja tartani, Nagyságodat olly böl-
doggá tenni, a' mint Hatalmába' vagyón. „

Ne kívánja Drága Barátném! hogy azt
a' Rémülést, azt a' Fájdalmat, és azon e-
zer meg ezer Szívzaggató Érzéseket le-raj-
zoljam, mellyeket ez a' Levél okozott ben-
nem. Engedje - meg, hogy ezen szomorú
Pontján Életem' Leírásának, olly sebessen
keresztül menjek, a' mint csak lehet. Egyedül
csak azon Indít'okokat hordom elé, a' mel-
lyek arra a' kedves Barátném előtt meg-fog-
hatatlan Végezésre bírtak, hogy ezen Fel-
fedezés után — a' Grófnál maradjak.

En, igazán meg-fontolván a' Dolgot
csak egy szegény Arva — egy találtt
Gyermek voltam, a' kit a' Gróf Könyörüle-
tességből felvett, és nevelt, minekelőtte
még Tzélja lett vólna reám. A' Gondvise-
lés, a' Nevelés, mellyet az ő mezei Házá-
ban

ban vettem, illendő volt egy Gróf Leányához. Tsalárdságának Oka, melyet velem látzott, főképpen hozzám-való Szeretetében feküdt, a' melly ötet egészzen meg-vakította. Az az érzékeny Kedvezés, a' mellyel erántam viseltetett, midőn meg-tsalt, kissebbítette Tsalárdságának Undokságát. Az egész Világon, Senkim sem volt rajta kívül. Ő volt Atyám, Férjem, Barátom, és mindenem. Majd egy egész Elztendeig élttem véle valóságos Házasságban, a' nélkül, hogy Maga-viselete ellen panaszolkodhattam volna. Igaz, hogy Szabadságomban volt, ötet, Kezemnek tsalárd Meg-kerítéséért, törvényesen bé-vádolni, és az El-választásra Törvénybe idézni, de Tapasztalatlanságom a' Világba', és az ő Arannya előre el-hiteték vélem, hogy a' Per az ő Részére fog jól ki-ütni. Más Részről, az a' Tifzlet, és Szeretet, mellyel hozzám viseltetett Öfve-kelesünktől fogva, tovább-is hasonlót reméltetett velem. Ezen Okok arra vettek végre, hogy meg-győzvéen ellenkező Érzéseimet, engedtem a' Gróf' Kéréseinek, és Könnyeinek, és meg-maradtam nála.

De ugyan azon Időbe', mellyben ezen Végezésemet tudtára adtam, azt kívántam tőle, hogy eddig-való Tselédjeit másokkal váltsa-fel, mivelhogy azok nem tsak nem tudták a' Tsalárdságot, hanem hathatósan Rész-is vettek benne. El-is botsátotta őket, gazdagon meg-ajándékozván, hogy a' Dolgot Titokban tartsák.

Hát mi lett a' szép Juházból? Gondolhatja kedves Barátném! hogy nékem nem egy lehetett, valamit, vagy semmit sem tudni felőle. És a' Grófnak-is elébb tettem ezen Kérdést, mint sem ki-jelentettem azt a' Végezésemet, hogy nála maradok. Azt felelte, hogy három Hólnappal az előtt, egy gazdag Kis-aszonyt vett-el, és két-száz Mért-földnyire lakik tőlünk. Oh kedves Barátném! melly tsudálatos az Ember' Szíve! Minden Okom meg-volt, hogy ezen Ifjút, a' ki olly kegyetlenül, olly tsalárdúl, olly árulóképpen bántt vélem, utáljam, és gyűlöljem. Igyekeztem-is azon, minden Erőmből, hogy úgy terjesszem ötet magam elei-

be', mint a' leg-tsalárdább, leg-alább-való, leg-roffzabb Embert — haszontalan! mihelyt Képe, és avval Ifjúságomnak romános Emlékezeti fel-támadtak Szívemben, oda volt a' Gyűlölség, és Utálat. Nem! nem! mondám gyakran magamba', lehetetlen, hogy olly roffz legyen, a' mint látzik, ki tudja, ha nem inkább meg-tsalattatott-é mintsem Tsaló. Mindent öfzve-szedtem Mentségére, és — minek-is szegyenleném azt meg-vallani — ezen Szeretetre-méltó Gonofz-tévőnek, úgy nevezte Szívem — Elvesztése, számlálhatatlan Könnyeimbe' került.

E' volt belső Fájdalmam, a' melly Házasságomat keserűvé tette, jöllehet a' Gróf mindenképpen igyekezett, azt gyönyörűséggé tenni. Hozzám-való Szeretete, nem gondolván komor Vóltommal, mellyet gyakran, és keményen éreztettem véle, mindenkor egyforma volt. Az Igazságnak tartozom ezen Vallás-tétellel, hogy a' leg-jobb, leg-hűségesebb, leg-érzékenyebb, és leg-kedvkeresőbb Férj volt. De soha sem érh-

hettem-el azt az örömet, hogy Atya lett volna. Minekutánna négy Elztendeig éltünk egymással, hirtelen meg-ütötte a' Guta, és meg-hóltt —

En a' Grófnak gyakor Erössítésére, tökéletesen hittem, hogy sem Szüléi, sem Attyafiai nintsenek. Annál inkább el-bámúltam, midőn a' Testamentom' Fel-nyitáskor, hallottam, hogy Jószágának nagy Részt, egy nékem Nevére nézve esméretlen Embernek, a' kit messzéről-való Attyafiának mondott, hagyta. A' Törvény-szék azonnal ki-hírdettette az Újságokba' a' Gróf' Halálát, és hívattatta az Örököst, hogy magát jelentse. De az én, és mindennek Bámúlására, nem jelentt-meg olly hamar, a' mint hitték.

Alig tölték-el a' Gyász-hetek, hogy Jószágomnak, és Ortzámnak Híre több Kérőket tsalogatott Házamba. Mind el-útaztam őket, avval a' Felelettel, hogy többé Férj-

hez nem megyek. Valóba' fel-is tettem azt magamba', de ki láthat-el mindent előre?

Mintegy fél Efstendővel a' Gróf' Halála után, egy Kotsi érkezett-bé estve az Udvarba. Azt vélvén, hogy ismét újj Kérő jött, azt parantsoltam, hogy tagadjanak-el. De azt a' Hírt hozták, hogy a' Gróf' Atyafia kérne Engedelmet, vélem beszélni. A' nagy Bámulás miatt, még alig adtam-ki azt, midőn egy Ifjú Ember Gyász-ruhába', egy Kísérővel bé-lép, és lassú Lépésekkel, félénken felém közelít. Helyesebben Szeme közzé nézvén, refzketni kezdettek Lábaim, és fél Ajúlásba' egy Székre rogytam. A' Gróf' Atyafia volt, a' ki azelőtt a' szép Juhásznak Személyét játszotta.

Rebegés, és Akadozás az ő Réfzéről — Halgatás az enyimről, vizzontag El-pirúlása, és Halaványodása Ortzáinknak, a' Szóllásra-való Szorongatás, attól való Rettegés — Háborodás, a' melly a' Harmadiknak Jelenléte által neveltetett — e' volt Foglalatja

Is.

Ismét-látásunk' első Szempillantásainak. Végre öfzve-fzedte magát, és —

De nem! kedves Barátném! nem akarom több Leírásokkal Békességes-tűrését fárasztani, úgy-is eléggé meg-próbáltam azt, eddig-való Befzédem' Hoffzasága által. Hadd mondjam-el rövideden, a' leg-fontosabbat, a' mit az ő, és Üti-társa Szájából értettem.

Nem házasodott-meg, a' mint bóld. Férjem — az én, és hihetőképben a' maga Tsen-dességére-is el-hitette vélem. Kevéssel Esküvésünk előtt, a' Gróf' Parantsolatjára, Angliába utazott, és az alatt mindég ott lakott. Késű tudta-meg, Történet által, Férjemnek Halálát, mivelhogy az Újságok, mellyek azt hirdették, nem kerültek Szeme eleibe. A' mi azon Szemfény-vefztő Játékokat illeti, a' mellyek által az előtt négy Efstendővel meg-tsalt, azokra a' Gróf' Fenygetései által kénfzerítettet, a' ki nem tsak minden Segedelmét meg-vonni, hanem még az Örökségből-is ki-akarta tagadni.

b 3

De,

De, hozzá tette azt-is, hogy Képem bocszúállólag követte Angliába, Meg-bánás, és Mardosások kíntották szüntelen, és hogy ha Botsánatomat meg-nem nyerheti, a' Kétségbe-esés' Gyötrelmei emélsztik-meg.

Borzasztó volt Képe, midőn ezt mondotta, jóllehet egyébaránt inkább nyert, mint sem vesztett Személye, Távólléttében. Szívemre vettem Maga-kijelentését, és Értésére adtam, hogy végre meg-engedem engedszeltetni magamat. Úgy látszott, hogy ez által meg-tsendesítettem, de eggy-néhány Nap múlva, ismét fel-támadott Félelme, és, hogy a' Szerentsétlenséget el-hárítsam, kíntelenítetttem magyarán bizonyossá tenni Botsánatomról. Néhány Hétiig meg-volt nyugodva. De az a' Gondolat, hogy talán még titkos Gyölölséget táplálok magamba', elle-ne, újjonnan kezdette szorongatni. Mit tudtam tenni evvel a' Bagival, hogy Kétségeit, és Szorongatásait egésszen el-olzlássam? A' még-is jól esett, hogy csak távól-való, Atyafi volt! Meg-békéllés' Zálogaúl — Kezemet adtam néki.

G. i.

Folytatása a' Nemzetek' Szokásainak a' Házasodáskor.

Mind a' Férjfi, mind az Asszony új Házaszágra léphet, Házas-társa' Halála után.

Az Özvegyek, ha Gyermekek vólt, tökéletesen szabadok, és ki-vagnak vétettve a' Szüléi Hatalom alól; mindazonáltal nem igen szolgál Betsületekre, ha nagy Szükségtől nem kényszerítettvén, férjhez-mennek. — A' Többfeleségtartás meg-vagyon tiltva: de a' Tsáfszárnak rend-szerint három Felesége szokott lenni. — A' valóságos El-válás ritka Dolog Khinában, jóllehet tsekély Okokból-is meg-történhetik, p o. Ha a' Feleség engedetlen, fetsegő, Szerelem-féltő. A' melly Asszony el-hagyja Férjét meg-veffzöztetik, és a' Férjnek Jussa vagyon el-adni azt; ha pedig még ezen fellyül másutt Férjhez-is mégyen, Kötéllel fojtatik-meg. — Az Atyai Hatalom Khinában, igen sokat hasonlít a' régi Rómaihoz, ezen Külömbsséggel, hogy itt az Anyával közös. Sem az Élet-idő, sem a' Híva-

b 4

tal,

tal, nem szabadítja-fel a' Gyermekeket, a' Szüléi Hatalom, és Fenyíték által. Az Anya meg-veffzőtetheti Fiját, ha Mandarin-is.

A' Sán-si Tartományban olly nevet-séges Szokás vagon, hogy a' Hóltakat házasítják öfzve, ha meg-történik, hogy az egyiknek, a' Fija, és a' másiknak a' Leánya, ugyan azon egy Időben hal-meg. Akkor meg-eggyeznek a' Szülék, a' Házasság felől, egymás mellé temetik a' Koporsókat, és el-lakják a' Lakodalmat. Attól az Időtől fogva, fel-tartatik a' Sógorság a' Szülék között, szint' úgy, mintha a' Gyermek Eletekben házasították volna öfzve.

Koreában minden különös Tzeremónia nélkül, esik meg a' Házasság. Már 7. 8. Elfzendő Gyermek között, köttetik, és szabadon társalkodhatnak egymással. A' Szüzességet nem nagy Betsben tartják, és mindenféle tele van erköltstelen Affzonyokkal ezen Ország.

A' Mennyező' Napján, végig lovagolja a' Vö-legény a' Város' főbb Utzait, Barátjai, és Attyafiai által kísértetvén; Végre meg-áll a' Meny-asszony' Háza előtt, a' Meny-asszony ki-jön, Attyafiaival együtt, és a' Vö-legény' Házába' mégyen, a' hol a' Mennyező tartatik minden Környül-állások nélkül, és a' Vendégek meg-vendégeltetnek. — Az első, második, és harmadik Grádu sban meg van tiltva a' Házasság. — A' Többfeleség-tartás ugyan nem szokatlan Dolog, jóllehet világosan meg vagon tiltva a' Törvényben. A' szerint csak egy Feleséget tarthat a' Férj a' Háznál, a' Házon kívül pedig, annyit a' mennyi tetszik. —

Egyéb'aránt nem nagy Tifzteletben, és nem sokkal jobban tartatnak az Affzonyok, mint a' Szolgálók, és gyakran Gyermekikkel együtt, el-tsapattatnak.

A' Tunkiniaiak meg-nem házasodhatnak a' Szülék' Meg-eggyezése nélkül. A'

Férjhez-menetel' szokott Ideje, a' tizen-hatodik Efstendő. Az egész Tzeremónia abban áll, hogy a' Völegénynek valamelyik Attyafija, meg-kéri a' Leányt, a' melly Alkalmatossággal, némelly Ajándékok adattátanak a' Leány' Attyának, és ha a' Dolog meg-történt, mind két Részről, a' Gazdaság meg-visgáltatik. Azután a' Völegény mindent küld a' Meny-asszonynak, a' mi szükséges, és elérkezvén a' Lakodalm' Napja a' Meny-asszony, Szüléi, és Attyafiai által, arval együtt, a' mit a' Völegénytől vett, a' Völegény' Házába kísértetik. — A' Többfeleség-tartás ugyan, meg-engedtetik Tunkinban, de tsak a' leg-főbb Feleség parantsolhat egyedül a' Háznál. A' Törvények meg-engedik a' Férjfiaknak, az Elválást, de az Asszonyok oda nem hagyhatják Férjeket, azoknak Meg-eggyezése nélkül. Az el-váltt Asszonynak Jussa vagyon, hozott, és Férjétől vett Jószágát, magával elvinni; Gyermekait pedig Férjénél hagyja. Az El-válás' Tzeremóniája abban áll, hogy azon Villa, a' mellyel az Afztalnál evett a'

Fe-

Feleség, ketté-töretik, a' Darabok két különös Zsatskóba varratattnak, mellynek egyikét a' Férj tartya meg, a' másikat pedig Feleségének adja. Ezen fellyül valamely Elválás - levelet is ad néki, mellyben előszámláltatik mind az, a' mit magával vihet. — A' Hűségtelenség keményen meg-büntetik az Asszonyokban, mert a' melly Asszony abban tapaszttatott, egy arra megtanított Elefánt elejébe vettetik, a' melly Halálra tapodja.

A' Japánbéliék rend-szerint több Feleségeket vésznek, de azok közül, tsak egy, Asszony a' Háznál; és parantsol a' többinek. Jóllehet több Feleséget tarthatnak a' Férjfiak, még is azokon kívül, Agyasokat is tartónak. A' Kérés, a' Házasság-kötés, és egyéb előre-ménő Tzeremóniák, rend-szerint a' két Részről-való Atya-fiak által mennek véghez. Az Asszonyok semmi Házasság-adományt nem vésznek magokkal,

sőt

sőt inkább meg-vétettetnek Szüléiktől, vagy Attyokfiaitól, a' Völegény által; mindazonáltal némelly Ajándékokat ad a' Meny-asz-zony a' Völegénynek, mellyeket ez vizon-tagolni tartozik. Az Esküdtetés-tzere-móniája a' Templomban esik-meg, vala-melly Kép-istennek Zsámolyán, a' Bonzok által. A' köz-rendű Férjfiak gyalog mennek oda, a' Föbbek pedig Szekereken, és ott várják a' Meny-asz-zonyt, a' ki Tetétől fog-va Talpig bé-fátyolozva jelen-meg. Előtte Mazsikusok mennek, hátul Asz-zonyok kísé-rik. Az Esküvés alatt, égő Szövétneket, vagy Lámpást tart a' Meny-asz-zony, és Vö-legény Kezében. Azután Szerentsét kíván a' Társaság az öfzve-esküdt Személyeknek, és a' Meny-asz-zony minden Játzó-efzközeit a' Tüzbe veti. E' meg-lévén, a' Lakodal-mas Nép a' Völegény' Házába mégyen, a' hol a' Völegény meg-látja leg-elsőben Mát-káját, a' ki eddig mindég bé-vólt Fátyollal fedve. A' Lakodalom-inneplés, a' melly a' Környülállásokhoz képest, Vendégeskedés-ben, Tántzolásban, Néző-játékokban, 'sa't.

áll, közönségesen nyóltz Napig szokott tar-tani. Azután egy Számára rendelt Szo-bába vezettetik a' Meny-asz-zony, a' melly-ből nem jön-ki egyébkor, hanem tsak mi-dőn Familiájának Halotti-Szokásai innepel-tettnek efsztendőnként. —

Minthogy a' Férjfiak, rend kívül Sze-relem-féltők; mindenképpen azon kell igye-kezni az Asz-zonyoknak, hogy Alkalmatossá-got ne adjanak Férjeknek, a' Hűségekben-való Gyanakodásra. Mert a' Férj határatlan Űr a' maga Házában, és Familiájára nézve az Életen, és Halálon uralkodik.

Golkondában egyedül a' Szüléknek vagy Jussok Gyermekeiket ki-házásítani; és mindenkor a' magok' Öfztályából, és gyakran a' magok' Familiájából, keresnek nekik Házas-társakat, mivelhogy az Atya-fiság' Grádusai, itten semmi Tekintetben sem jönnek. A' Leányoknak semmi Meny-asz-zony-

szony-jószág nem adatik, sőt inkább a' Völegénynek kell még-ajándékozni az Ipát. A' Fijukat öt, a' Leányokat pedig három Elztendős-korokban, már öfzve-házasítják, mindazonáltal addig váraкоznak az Öfzvekeléssel, a' míg azt a' Természet meg nem engedi. Az hamar meg-esik, mert már tízenkét Elztendős Affzonyok, Gyermekeket szülnék. —

A' Lakodalmi Szokás abban áll, hogy az újj Házásokat egy Hordó-székbe ültetik, és az Útszákon végig, hosszúig hordozák. Visszatérésekkor egy Pofztót terít el a' Bramin, a' melly alá a' Völegénynek mezítelen Tzombját kell bé-dugni, és a' Meny-asszony' Lábát meg-értetni véle.

Ha a' Férj meg-hal, Férjhez nem mehet az Özvegy, hanem kéntelen egész Életét szomorú Allapotban el-tölteni; midőn tudniillik Attya' Házába bé-záratik, és onnan soha sem léphet ki.

Mivelhogy a' Mongáloknak venni kell a' Feleséget: gyakran otthon vénülnek a' Leányok. Az Atyafiságnak első, és második Grádusában, nem házasodnak, de a' Sógorság nem Akadály; és azért két Testvért venni Feleségül, nem tiltott Dolog.

Ha az Eggyezés meg-esett az Atyával, Leánya végett, Vendégséget ad, a' Leány pedig valamelly Attyafijához fut, és el-búvik nála. Midőn a' Völegény el-érkezik, és Mátkáját kívánja, az Ipa azt mondja néki: „Leányom a' tiéd; keresd, és vidd el, ha meg-találod!”, Egyszeriben mindenfelé szalad a' Völegény, Attyafijaival együtt, keresi a' Meny-asszonyt, és ha meg-találta, Hatalmába vészti mint Tulajdonát, és mintegy erőszakosan a' maga Házába viszi.

A' Bukhárok vészik a' Feleséget, és annak Szépsége szerint, fizetnek érte; innen

nen itt leg-könnyebb Mőd meg-gazdagodni, ha az Embernek fok szép Leánya vagyon, — A' Lakadalom előtt-való Este, öfzve-gyűlnék a' Leányok a' Meny-affzonynál, és kü-lömb-féle Játékokkal, Tántzolás-sal, és Dal-lással mulatják magokat egéssz Éjfélig. Kö-vetkezendő Reggel meg-jelennek a' Vendé-gek a' Meny-affzonynál, és meg-mondják né-ki, hogy a' Tzéremóniához készüljön. Nem fokára meg-jelen a' Völegény-is, némelly At-tyafijaival, Éneklők, Tzimbálmosok, és Fu-rollyások között. Azután Ló-futtatás tartat-ik, és némelly Jutalmak tétettetnek ki a' Völegény által, a' mellyek többnyire Bő-rökből, és Matériákból állanak. Az Öfzve-adás' Tzéremóniájakor, nem látják egymást a' Völegény, és Meny-affzony, hanem tá-volagról felelnek a' Pap' Kérdéseire. Vége lévén annak, a' Völegény Haza mégyen, és meg-vendégli Vendégeit. A' Vendégség után, Vendégeivel együtt, a' Meny-affzonyhoz mégyen, és meg-nyeri a' Szabadságot, hogy véle befzélhessen. Estve ismét oda mé-gyen, a' midőn már az Ágyban találja, és

min-

minden jelenlévő Affzonyok előtt, melléje-fekfizik, de tsak Ruhástól, és tsak egy Szem-pillantásra. Ezt a' Gyermekeskedést három Napig üzik egymás után, és tsak a' har-madik Éjjel léfzen a' Tréfából Valami: a' negyedik Nap pedig haza viszi.

A' Szanagai Szeretsenyek, ha meg-fzerettek valamelly Leányt, leg-elsőben-is annak Szüléinél jelentik magokat, vagy ha Arva, leg-közelébb Attyafijainál. Mivel-hogy már rend-fzerint előre öfzve-szürték a' Levét a' Szerelmesek, egyszeriben meg-esik a' Dolog, ha a' Völegény reá áll, a' Szüléktől kívántt Ajándékra, a' melly rendfzerint Mar-hából, Pamut-pofztóból, Koralliákból Gyön-gyökből, és Pályinkából áll. Azt meg-fizetvén, azonnal minden Tzeremónia nélkül Férjéhez vezetetik a' Meny-affzony, a' ki Kézen-fogja, és egyszeribe', Vízért, Fáért küldi, vagy más valami Dolgot a' Ház-körül, parantsol néki. Szorossan engedelmeskedik Parantsolatjának, és midőn a' Férje votsorált, ő-is votsorál, és várakozik a' míg az Ágyba nem hívatta-

Uran. II-dik Köt.

tit.

lik. — Ha Szűznek adja-ki magát a' Meny-
asszony — a' ritka Dolog itt — és ha annak
találtatik, meg-tartja a' Férj, különben tar-
tozik az Atya visszá-venni Leányát, és a'
vett Ajándékokat meg-téríteni. De ez rit-
kán történik meg, mert a' Meny-asszony min-
denkor szorossan meg-visgáltatik a' Lakoda-
lom előtt, és a' Férj-is nem kívánja azt,
hanem minekutánna világossan meg-mutatta
a' Dolgot.

A' Szeretseny annyi Feleséget vehet, a'
mennyi tetszik, és el-tarthat, de csak egy-
él a' Feleség' Jussaival, és némelly Szolgá-
latok alól fel-van szabadítva, mellyeket a'
többiek tartoznak meg-tenni.

Tsudálkozásra méltó, hogy ezek, az
Asszonyok soha sem vesznek öfve egy-
mással. Eltve mindegyik a' maga Lakása-
ba mégyen, és várakozik a' Férj' Hívására;
reggel mindegyik Térgyen állva, köszönti
Férjét, és kezét Tzombjára téfzi. — A' leg-
keményebb Dolgokat az Asszonyok viszik
vég-

véghez; és midőn a' Férj Társaságba mé-
gyen, utánna mennek, hogy legyezzék,
és Dohánnyal, és Pipával kiszolgálják. Egy-
Feleségnek sem szabad Férjével enni, mert
valójában nem egyéb hanem Szolgálló, és
Férje' Kiszolgálására rendeltetett. Meg-is
tudják ezen Jobbágyságban tartani Felesé-
geiket a' Férjfiak, egy olly Módon, hogy
soha sem felejtkeznek-el Kötelességekről.
Ezen nagy Jobbágyság, az Asszonyok' I-
jesztőjétől származik, a' kinek Mumbó
Jumbó a' Neve. Ez egy titkos Kép-
isten, a' kit a' Férjfiak gondoltak ki, hogy
Feleségeiket illendő Félelemben tarthassák.
És valóban, olly könnyen hívők, és tudat-
lanok ezek, hogy a' Mumbó Jumbót
vad Embernek tartják. De nem-is hinné
senki-is, hanem a' ki tudja a' Dolgot, hogy
Ember, olly rettenetes Lármát szokott tsi-
nálani. — Hosszú Fa-héjból készültt Ruhája
van, a' Fején még egy Kéve-szalmát hord,
és kilentz Lábnyi Nagyságú. Hogy nagyobb
Félelmet okozzon, soha sem hallattatja ma-
gát, egyébkor, hanem csak Éjjel, és ha a'

Férj öfzve vész Feleségével, azonnal el-hozzák a' Mumbó Jumbót, hogy a' Pert el-igazítsa; a' ki rend-szerint a' Férj' Részére ítélt. — Az Ember, a' ki a' Fa-héj - ruhában van, mindent parantsolhat, a' mit akar, és vak Engedelmességet kívánhat. Senki sem jelenhet meg előtte fedett Fővel, és minden mély Tisztelettel viseltetik eránta. Mihelyt halják az Affzonyok, hogy jön, el-fzaladnak, és a' mint lehet, el-bújnak. De mindenkor utánnok küld, és ha elé nem állonak, Erő-vel él, és jól meg-kantsukáztatja őket. Minden Környékben, tsak eggynéhányan vannak, a' kik ezen Szalma-legénynek Képét viselhetik, és midőn bé-iktattatnak, keményen meg-esküdtettnék, hogy soha egy Affzonymnak sem jelentenek-ki leg-kissebbet - is a' Titokból. A' Nép ezen Kép-istenekre esküszik, és azt fzent, és erős Esküvésnek tartja. 1727-dik Efstendőben, abba Gyengeségbe esett, a' Jagrai Király, a' kinek igen kérdeződő Felesége vólt, hogy a' Mumbó Jumbó Titkát ki-befzélte néki, és a' Királyné nem mulatta-el, azt Neme' Hibájából,

Es-

Esmérősnéi előtt, ki-lotsogni, a' míg a' Dolog némellyeknek Fülébe nem mentt, a' kik éppen nem vóltak Barátjai a' Királynak. Ezek tanátskoztak, hogy mi tévők légyenek, és féltek attól, hogy ha még jobban el-híresedik a' Dolog, többé nem tarthatják Zabolában Feleségeiket. Tehát fel-öltöztet-tek egy Embert, a' Mumbó Jumbó' Ruhájába, és a' Király' Lakó-helyébe mentek. A' Király elcibe érkezvén, elejibe terjesztet-ték Vétkét, a' mellyet nem tagadhatott, el-hozták Feleségét, és mind kettőjüket azon a' Helyen, meg-fojtották.

A' Bors-partnak Lakosi, nem fok Környül-állással élnek a' Házasodásban. Azok, a' kik Feleséget vehetnek, öfzve-befzél-nek elsőben véle, azután Szüléivel, vagy Attyafijaival meg-eggyeznek az Arra felől. Az Arrát le-tévén, mindjárt Kézbe adják a' Meny-affzonyt. A' Völegény ki-íszik eggynéhány Üveg Pályinkát újj Sógoraival, és a'

c 3

Szá-

Számára rendelt Kalyibába vezeti Feleségét, a' hol meg-látogatják több Feleségei, és segítenek néki a' Lakodalmi Votsorát el-készíteni. Az új Férj ofztán nála marad egész Éjjel; de a' következő Nap, a' több Feleségekkel együtt, a' szokott Munkára megyen az új Feleség-is.

A' melly Feleség a' leg-első Férjfi-gyermekeket szüli, elsőnek tartatik; de nagy Aron fizeti meg ezt az Elsőséget, mert ha Férje meg-hal, elevenen temettetik el-véle.

Az Arany-parton, minden Férjfi annyi Feleséget vélzen, a' mennyit el-tart-hat; és a' Feleségek Számáról, ítéltetik meg a' Gazdaság, és Tisztesség.

A' Feleségek a' Földet művelik, mindazonáltal a' Gazdagoknál kettő ki-van véve ezen Teher alól. Az első Nagy Affzony-nak hívják, és e' visel Gondot a' Házra,

és

és igazgatja azt. A' másodiknak Bossun a' Neve, mivelhogy az Isteneknek van szentelve.

A' Férj többnyire mindig Szerelem-féltő ezen két Affzonyra, kiváltképpen pedig az utólsóra nézve, mivelhogy ez rend-szerint Pénzen vett Rab-szolgálló, és igen szép szokott lenni. Evvel vallási Indít'okokból szokott hálni, főképpen pedig Kedden, a' mikor az ő Szabbatjok van. A' különös, hogy Egyességben vagynak egymás között.

A' terhes Affzony nagy Betsületben tartatik, és ha első Terhét viseli gazdag Al-dozatok tétetnek a' Bálványnak, szerentsés Le-betegedéseért.

Mihelyt meg-terhesedik az Affzony, a' Parthoz vízik, a' hová a' Gyermekek kísérik, és szüntelen Sárral, és Rútsággal hajigálják. El-érkezvén oda, be-bukik egy-néhányszor a' Vízbe, és igen tisztán meg-

mosdik. Azt hiszik, hogy vagy az Anyának, vagy a' Gyermekek el-kerülhetetlenül meg-kell halni, ha ezt a' Szokást el-műlatják.

Midőn az Affzony érzi Szülésének Idejét, Hírül adják azt a' Szomszédoknak, és azonnal öfzve-gyűlnek fokban mind a' két Nemből, és azok között fül minden Szemérem nélkül. A' Szülés ritkán tart tovább egy Fertálynál, sem nem jajgat, sem más Jeleit nem adja a' Fájdalomnak az Affzony.

A' Szülés után borsos Bort, vagy Palyinkát adnak az Anyának, és három óráig feküdni hagyják, de akkor fel-kél, megmossa Gyermevét, és elő-vefzi szokott Munkáit.

Ha az Affzony Házasság-törésben találattik, el-hajthatja Férje, és mást vehet.

Némelly Feketék csak azért vésznek fok Feleséget, hogy Pénzt szerezhessenek. Ezek

tel-

tellyes Szabadságot adnak Feleségeiknek, hogy más Férjfiakat Látogatásokra tsalogasának, a' kik azonnal el-beszélik Férjeiknek, a' mi történt, és ezek ugyan tsak tudják akkor koppasztani a' Madarat. Ezen az Úton követhetik Hajlandóságokat az Affzonyok, minden Tartalék nélkül, mivelhogy egyfzersmind Férjeknek-is használnak az által.

De ez a' Szokás tsak a' Part körül lakó Feketéknél vagyon, mert a' bellyebb lakók keményebben bánnak a' Dologgal. A' melly Affzony Hűségtelességben találattik, Életével fizet, hanem, ha nagy Somma Pénz által, tsendesítik meg, a' fel-indúlt Férjet, a' Feleség' Attyafiai.

Jöllehet olly szoros Hűséget kívánnak a' Férjfiak Feleségeiktől, ök még-is szabadon múlathatják magokat más Affzonyokkal, a' nélkül, hogy Számot tartoznának adni a' felől.

Uhidáhban, a' Szolga-parton, rend-szerint ötven Feleséget vélsznek a' Férjfiak, Fő-Hadnagyok három százat, a' Királynak pedig négy, öt ezer szokott lenni. A' Házasodás itt minden Tzeremónia nélkül esik-meg, és kevésbe kerül.

Sem Házasság-szerzés nintsen, sem Ajándékok nem adattatnak egy Részről-is.

Mivelhogy az Affzonyok terméketlenek, az, a' ki Termékenységének Próbáit adta, elejébe-tétettetik a' többinek.

Egyébaránt illy képpen történik a' Házasodás: Ha valamely Férjfinak meg-tetszik egy Leány meg-kéri az Attyától, a' ki soha sem tagadja-meg azt tőle. Sőt inkább maga vezeti jövőendő Férjének Házába; a' ki egy Bárányt szúr-le, és azt a' Meny-affzony Attyafiáival meg-efzi. A' Meny-affzonynak is küld egy Darabot belőle, mert a' Szokás

kás meg-nem engedi, hogy véle együtt egyen. Azután meg-ajándékozza a' Férj valamely szép Matériával, Kar- és Nyak-kötővel.

A' Férjfiak igen Szerelem-féltők, és a' Király' Feleségeit, kemény Büntetés alatt, nem szabad látni, vagy meg-illetni.

Egyébaránt nem jobb a' Feleségek' Alapota, a' Szolgállókénál; ők tartoznak egyedül a' Földet művelni, és Férjeket kiszolgálni; és a' mi még rosszabb, a' Hitelenség' leg-kisebb Gyanítására, el-adattatnak az Európa-bélieknek, a' Király' Feleségei sem vétettétvén ki. A' Férjnek Szabadságában áll, Feleségétől el-válni, a' Feleség-is el-hagyhatja Férjét, ha elegendő Oka vagyon arra.

Az Affzonyokkal-való kemény Bánáshoz tartozik az-is, hogy a' Hólnapnak némely Napjain, nem szabad nékik, valamely Férjfinak Házába bé-lépni. E' végre, min-

minden Familiában, vagyon egy, vagy több Ház, az Affzonyok' Számához képest, a' hol tartoznak mulatni az arra rendelt vén Affzonyok' Vigyázások alatt, a' kik Gondot viselnek reájok, mossák, és tisztítják őket.

Még-is gyakran el-felejtkeznek ezen kemény Büntetésekről az Affzonyok, és kitészik magokat a' leg-nagyobb Veszedelemnek.

Azomban a' Leányok ki vannak véve ezen Törvények alól. Ha Szeretőjével kapják a' Leányt, senkinek sem szabad azért motskolódnia rajta, mivelhogy tökéletes Szabadsága vagyon a' maga Személyén. Nem is szolgál leg-kissebb Gyalázatjára-is, ha Férjhez menetele előtt, Gyermeke vőlt, sőt inkább hatalmas Rekommandátzió, mivelhogy az Reménységet ad a' Férjnek sok Gyermekekre, a' mi itt nagy Gazdagságnak tartatik.

Uhi-

Uhidáhban kevés Bünt büntettnek Halállal; de a' Gyilkosságnak, és a' Királynak, vagy valamely Ország' Nagyjának Feleségével-való Vétkezésnek mindenkor Halál a' Büntetése. A' Törvények' Keménysége ebben az Esetben igen vigyázókká téfzi az Affzonyokat. Ha még-is meg-történik, hogy valamely Szeretsenyt a' Király' Feleségénél kapnak, azonnal ki-mondja reája, a' Király a' Halálos-ítéletet, mellynek Végbe-vitele következendőképpen esik-meg. Két Gödröt ásnak közel egymáshoz, mellynek Hosszasága hat, hét Láb, Szélessége négy, Mélysége öt. Az egynek Közepébe egy Karót vernek, a' mellyhez Karjánál, Térdénél, és Lábafejénél fogva, le-kötik az Affzonyt. A' más Gödörnek Végére, gyenge Fa-kötteteket téfznek a' Királynak Feleségei, mind a' két Végére pedig Fa-villát vernek-bé. Azután egésszen le-vetkeztetik a' Férjfit, Lántzokkal egy vas Nyárshoz kötik, és a' két Villa közzé téfzik, mint a' Petsenyét szokták tenni. E' meg-lévén, meg-gyűjtyák a' Fát alatta, hogy a' Láng a' Testéig érjen, és így gyen-

gyenge Tűznél sütik. Ez a' kegyetlen Bűntetés igen fokáig tartana, ha olly alatt nem tennék az Embert, hogy elébb meg-kell neki fűlni a' Füsttől, mintsem meg-süttetik. Mídon semmi Jelei nintsenek az Életnek, le-öldják a' Testet a' Nyársról, bé-vetik a' Gödörbe, és bé-hányák Földdel.

Mihelyt a' Férj meg-hal, elő-jönnek a' Királynak Feleségei, inneplő Köntöseikben, a' Királyi Muzsikától kísértetvén, rendszerint 50 — 60-ig. Mindegyiknek egy forró Vízzel teli Fazék van a' Fején, a' mellyet egymás után, a' Bűnösnek Fejére töltek, és a' Fazékat el-vetik. Azután el-öldják a' Testet, bé-vetik a' Gödörbe, és bé-takarják Földdel.

Ardrákban, fíznt'úgy mint Uhidákban, és Guineának más Részzeiben, annyi Feleséget vésznek a' Férjfiak, a' mennyi tetfzik. A' Királynak leg-főbb Felesé-

ge Királyné Titulust visel, és azzal a' Jussal bír, hogy ha a' Király meg-tagad tőle valamit, el-adhat annyit Felesége közül, a' mennyinek az Arra elegendő Szüksége' Kipótolására.

A' Nemesek, ifjú nagy Rangú Leánykákat nem vesznek el tíz Esztendőn fellyül; de a' Házasság nem mégyen elébb véghez, hanem minekutánna eggynéhány Esztendeig, szolgáltak Férjeknél.

A' Házasság minden Tzeremónia nélkül elik meg, és arra nem kívántatik egyéb a' Szülék' Meg-egygyezésén kívül. A' Völegény meg-ajándékozza a' Meny-asfzonyt eggynéhány Ruhával, Ipáját pedig Serrel, vagy más Itallal.

Mivelhogy itt, sem a' Születésre, sem a' Gazdagságra nem néznek; a' leg-alacsonyabb Rendű Férjfi a' leg-nagyobb Rangú Asfzonyt is el-veheti.

Közönségesen nem termékenyek az Afzonyok, és ritkán lehet látni olly Afzonyt, a' kinek három Gyermeke volna.

A' Nagyoknak Feleségeik igen szemérmesek Férjeknek Jelenlétében; és ha Férjek parantsolja, hogy az Idegenek előtt, mutassák meg magokat, rend - szerént együtt szoktak ülni egy Paplanon. Parantsolatjára énekelnek, és a' Táktust, két Páltzátskával verik egy Tsengetyün, a' melly a' leg-közönségesebb Muzsika ő nálók.

Ha meg-történik, hogy az Afzony ketőst szül, Hűségtelenséggel vádoltatik, mivelhogy nem tudják meg-fogni, hogy lehet egy Férjfitől, egyszerre két Gyermeke az Afzonyoknak.

Az Afzonyok itt-is, valamint egyéb Réfzeiben, ezen meleg Partnak, nem tisztá Erköltsűek, és az El-adás' Büntetése által sem tartóztathatnak - meg, hogy az Idege-
nekhez - való Hajlandóságokat ne kövessék.

L 6-

Lóángó' Országában Jussa vagyon a' Királyi Vérből származott Afzonyoknak, hogy Tetfszések szerént, Férjet válasszának magoknak, akár nemes, akár nemtelen legyen az; és ha Férjek meg - sérti, határatlan Szabadságok vagyon Eletén és halálán.

Kongóban a' Keresztyének' Szokása szerént, jegyzik, és veszik el Feleségeiket a' Lakosok, mindazáltal annyi Agyasokat, tanak, a' mennyi tetfszik.

Ha itt a' Leányoknak Kedvek jön a' Férjhez-menetelre, valamelly homályos Házba mennek, és egésszen bé-kenik magokat veres Olajfestékekkel. Minekutánna mintegy három Hólnapig laktak benne, elő-állanak ismét, és a' leg-öregebb Kérőt vészik Férjül.

Uran. II-dik Köt. d

A'

A' Szeretsenek Sognóban egymással szoktak hálni, a' Házasság előtt, hogy lássák, ha szenvedhetik - é egymást.

A' Hottentótáknál, a' Legénynek Attya, vagy Attyafiai, kéri meg a' Leányt Szüléinél. A' házasúlandó Legény, elkészíti a' Dohányt, és a' Pipákat, és elofzogatja a' Társaságnak. Mindnyájan hozzá kezdenek a' Dohányazáshoz, de a' Dolog felől, nem szólnak elébb semmit-is, hanem minekutánna a' Füst egészen el-bódította Fejeket. Akkor elbeszéli Szándékát a' Legény' Attya, és el-is éri azt rend-fzerint. Ha mindazonáltal a' Leánynak nem tetszik a' Legény, tsak egy Útja vagyon meg-menekedni tőle. Tudniillik köteles az egész Éjtszakát véle tölteni. Ha reá nem hagyja magát beszélni, meg-fzabadúl; de ha reá beszéllheti a' Legény, mint közönségesen szokott meg-esni, hozzá kell menni. Az-

után

után az egész Atyafiság, a' Völegény' Házához késéri; egy vagy két Ökröt vág-nak, és annak Kövérevel, egészen békenik Tefteket, és azután béporozzák magokat valamelly Porral.

Az Ölzveadás ekképpen esik meg: A' Férjfiak lekukorodnak körös-körül, a' Körület' Közepében pedig, a' Völegény kukorodik le; nem mészé ugyan azt tsinálják az Aszonyok a' Menyasszonynál. Azután a' Férjfiak' Circulusába mégyen a' Pap, és a' Völegényt megöntözi, a' ki hofszú Körmeivel Barázdákat tsinál a' béporozott Börbe', hogy a' Nedvességet annál inkább béigya. A' Menyasszonnyal-is ugyan azt a' Kedvességet közli, és addig jár egytől a' más-hoz, míg ki nem ürítette egészen Edénnyét. A' mellett ezt az Aldást mondja: legyetek böldegok, és nemzjete egy Fiút, minekelötte az Elztendő bételik!

Azonközben feldarabolják, meg-sütik, meg-főzik, és azután meg-eszik az Ökröt.

d 2

Utól.

Utóljára az egélfz Éjjel dohányoznak. Reggel pedig a' Völegény Mátkájához mégyen, a' Vendégek pedig elofzolnak.

Az Atya ritkán ad többet Fijának egy pár Tehénnél, és egy pár Juhnál, a' Leány pedig tsak Felényit kap.

A' Házasodásban, nem néznek a' Gazdagságra, hanem az Elmésségre, Szépségre, és Kellemetességre.

Megengedtetik a' Többfeleségtartás-is, de ritkán van a' leg-gazdagabbnak-is háromnál több.

A' Hűségtelenségnek mindenkor Halál a' Büntetése. Ha az Özvegy Alfzony, első Férje' Hólta után, Férjhez mégyen, mindenkor egy Tzikkelyt vágnak el valamelly Újjából.

P. r.

Sze-

Szeretet és Házasság.

Éppen most jut Efzemben egy igen jó Barátnémnak előmbet-tett Kérdése, mellyet még mind eddig feleletlen hagytam. Meg-érdemli az a' Kérdés, hogy véle foglalatoskodjam egy magános Órában. Én azt tselekedtem ma. Arról gondolkoztam:

„ Mi annak az Oka, hogy az első Esmérettségnek azon ró'sa-fzínű Napjában-való Szeretetnek szent Forrósága, az házassági Őszve-kelésnek Napjával ha nem egéffzen el-vélz-is, mindazáltal majdnem mindég mindennapi Hidegségé által-változik? „

d 3

Azt

Azt olvastam én egy írónál: hogy meg nem lehet, úgy mond ő, fogni, mi-módon kelhetnek öfzve két egymást Szeretők? — Tudom én, hogy ezen Író ezért az ő Gondolatjáért ki-nevették, és ki is kellett ötet nevetni szükségesképpén, mert igen kevés Lelkekbe' lakik annyi tiszta Érzékenység, hogy a' tsupa Test és Vér felett fel-emelkedhetne. Én Réfzemről rajta nem nevettem, és Számot-is adok róla, miért nem nevettem

Oh ugyan melly Napjait számlálhatjuk ezen szegény és nyomorúlt Életnek a' Legszerentsébbek között? Tegyük Kezünket Szívünkre, és valljuk-meg: hogy azokat, mikor egy gyenge Szeretettel tellyes Lélek előnkbe-jött, Szívünk olly Indulatoknak nyílt-meg, mellyeket az előtt nem esmért; mikor a' Természeti körülöttünk meg-ifjodott, és egyik Nap a' mással Kezet fogott, hogy nekünk Örömet szerezzen. Ha ebbe' nekem valaki ellenem akar szállani, halasztom Megtáfolását Házasságának hatodik Elztendé-
jé-

jére, és örülni fogok rajta, ha akkor szerentsés Egygyességével meg-fégyeníti gondolatlan Allításomat.

Én ugyan soha sem kételkedtem a' házassági Életnek Bóldogsága felől. Nem-is gondolkozom úgy, hogy a' Házasság mindég Hidegséget öntsön a' szerető Szívbe. De hogy fok Házasságok ezt a' Tzélét érik-el, arra Szemeim tanítottak-meg, és hogy ez a' Szívnek Változása, a' Világon leg-meg-lehetőbb Dolog, azt meg-mutatták az emberi Természettől ki-húzott leg-meg-foghatóbb Okok. Szabad legyen nekem e' felől itt egy keveset philosophálni. . . .

Minden emberi Bóldogság nem egyéb, hanem az Indulatok' Játéka. Látz te valami Jót, a' mellyet bírni kívánnál. Mind addig szorongat téged' ez a' Kívánság míg belőle forró és tartós Indulat származik. Minden Érzéseid tántorognak részegítő Elevenségben, minden Gondolatid ennél a' szeretett Jónál folynak öfzve. Arról gond-
d 4 dol-

dolgozol, 's álmodozol; fel-ébredsz reggel,
mindjárt előtted-áll. Igyekezzel 's munká-
lódól, hogy azt magadévá tessed. Végre
el-érted, és oltán

„ A' vele-való Élés Vége az Indú-
latoknak. „ A' Természetnek azért kellett
a' Tsaláshoz folyamodni, hogy az emberi
Szívet, ezt az állhatatlan Dolgot, némely
Tárgyakhoz inkább hozzá-kösse. — E' volt
Tzélja, ha azt el-érte, az Indulatoknak
Szélvéfe után, Nyugodalom tér vissz a'
Szívbe, a' melly többé nem olly Érzékeny-
séget tsiklandoztató, mint előbbeni Szélvéfe
a' Képzeldésnek.

Reá-fzabom ezt a' Szeretetré. A'
Szeretet leg-forróbb Indulat az emberi Szív-
ben; a' leg-közönségesebb, mért e' nélkül
fzükölködik a' Természet leg-főbb Tzéljá-
nak t. i. a' Teremtések' Szaporításának El-éré-
sére. Nem tsuda tehát, hogy olly édes
Szédelgést nemz; hogy a' Szív szeretett
Tárgya után-való buzgóbb Kívánságába'
olly

olly könnyen el-tévelyedik; és nem Tsuda
végtére, hogy a' Szív szeretett Javának Bí-
rása után a' természeti Nyugodalomra viz-
sza-tér, hogy az Érzékenységek' Szédelgése,
mint valamelly kedves Köd el-múlik Sze-
me elől; hogy az Ember tsak emberi Mó-
don lát, és hall, és hogy végre meg-tudja,
tudja pedig a' vele-való Élés által, hogy
az a' kívánt Jó egészen az ő Jófzága...

Az egész Természet ezen az Úton jár.
Szélvéffel fenyeget, és viszont tsendes Nap-
fényt mosolgattat a' Földre. Fel-háborítja
a' Tenger' Habjait rettentő Néző-Játékúl,
és újra meg-vigasztalja a' meg-ijjett Hajó-
kázót békességes Szeleivel. — Így az Em-
beri-Szív!

Ezek az Okok adják-elöl magokat az
amperi Természet' Mélységéből azon Barát-
ném' Kérdésének Meg-fejtésére. Lehetett
vólna még ezen kevés Fel-tételeket ki-fzé-
lésíteni. De tudom én, hogy tud ő gondol-
kozni, azért Ő, és vele minden gondol-

kozni tudók a' Szebb - Nemből a' magok
Érzések fzerént, meg - próbálhatják, és ki-
pótolhatják. - —

De ne fzmorkodjanak azért, hogy ez
így van; ne nézzenek azért kételkedve Ked-
veseik' Szeme közzé, ha talán az első Sze-
retet' ró'sás Köteleit hordozzák. A' Ter-
mészet nem Mostoha - Anya, és tsak az ő
Gyermekeinn áll, ha — leg - inkább a' Sze-
retetben bódogok, vagy bódogtalanok a-
karnak lenni.

Ezt az Igazságot bizonyítják a' mi i-
dönkbeli leg - több Házasságok. Tsak egy-
kevéssé kell meg - gondolni a' mai Világban
kötött Házasságoknak Környül - állásait, In-
dító - okait, és Tzéljait, és minden Bűbájo-
lás nélkül ki - lehet találni, miért Paradi-
tsom az első Szeretet' Ideje az házassági
Napok' Poklához képest.

Nem lehet Gyönyörűség, Békesség, és
Aldás, abban az Házasságban, a' melly
más

más Kötél, és nem a' Léleknek tífza, és
szoros Meg - egyezése által köttetett-öfzve.
Minden mellefleg - való Tzéllok fegítenek
az egymáshoz - való Szeretet' fzent Indulat-
jának meg - fojtására, és mennél több ilyen
mellefleg - való Tzéllok jönnek - bé a' Házas-
ságba, annál hamarébb ki - hal a' Sze-
retetnek utólsó Lángotskája, mellyet az ilyen
nemtelen Szívek az előtt - is talán tsak Tet-
tetésből mutattak.

A' Testi - gyönyörűség' Mérge a'
Szeretetnek. A' ki Menyasszonyával tsak
azért lép az Óltár' Elejébe, hogy a' testi
Érzékenységeknek Rélzogséget vásároljon,
az előre meg - öli a' Házasságnak Bódogsá-
gát. Bódogtalan bizony az olly ember, a'
ki a' Természet' leg - dítsősségessebb Mun-
káját — Két Lelkek' fimpatizáló Eggyessé-
gét baromi Testiségre le - alázza És
vallyon ki - számlálhatja - meg az Illyeneket?

Az Arany' Nehézsége alatt meg - fojta-
tik a' Szeretet, mint a' Virág a' Nap' Sú-
gá-

gárinak Nyomása alatt. És vallyon van-é több tíznél száz Házasságok között a' hol nem Gazdagság vólt a' Szerkeztető. Bár vigyázz reá! ha két egymást Szeretöket látfsz, mit mondanak a' Környül-állók? Mennyivel bír az egyik, mennyivel a' másik?... Mennyi marad erre, mennyi amarra?... Annyira közönségesek az illy-forma Kérdések, hogy mi nálunk az Házasság, úgy szólván, tsak Nevével, és Tzeremóniájival különbözik a' Barbarusok' Rab-vásárlásától. —

Egy Szóval: hogy ki-mondjam, mi üzi-ki a' Házasságból a' Szeretetet, keresem annak Okát Iffjaink' — különösen Leányaink' Nevelésében.

A' hol Fő, és Szív nints, vagy a' melly annyit tesz, nem jó Formálást kaptanak: ott nem lakhatik tífzta, 's állandó Szeretet. Fel-forr ugyan néha a' Vér meleg Indulatokban, de lassanként magokat ezek meg-emésztik, és öket halálos Fagy követi.

Az igaz és tartós Szeretetnek Élfz, Tífzta-szívűség, és meg-próbáltt Érzékenység, Fundamentomi. Az okos Fő zabolázza a' tüzes ifjúi Szívét! fokszor térjen Nyugodalomra az nőni akaró Indulat! Legyen némelly éjjeli Órában a' Szerető Gondolkozó-is! Próbálja-meg minden meg-tett Lépéseit, Tselekedeteit; és húzza az Józan-okosság' és Virtus' Ítélszéke elejében leg-titkosabb Kívánságait.

Kell a' Szeretőnek Embert és Szívét esmérni. Semmi Tselekedete fzeretett Kedvesének el-ne mennyen előle, hogy azt Élfzre ne vegye. A' leg-barátságosabb Társalkodásba' vigyázzon annak Erköltisére, Gondolkozása-Módjára, ezer Élfzre nem vett Alkalmatosságot adjon Karakterének, Termézetének, minden Réfzből-való Meg-próbálására.

Nyúghatatlanúl munkálódjon azon, hogy mind a' két Szívet hasonlóbbá tegye; talán erre vagy amarra az Erötelenségre szoktatott

tott Szívét, meg-tisztította; Némely bódoggabb Órákban fesse-le előtte az Házasságnak Örömet, a' melly csak a' Gondolkozásmódjának Meg-eggyezése által szereztetik.

De kinek beszéllem én ezt mind? A' mi Ifjainknak? — Óh hol veszi az Ifjúság a' mostani Nevelés mellett, ezt a' gondolkozásra-való Erőt, és ezt a' Szív' Tisztaságát? —

Ezért nem boldogok az Házasságok édes jó Barátném! Nints Ifjainknál — mind két Nemen — tiszta Gondolkozás, nints a' Szívnek jó Formálása, és azért olly ritka az az Név-nélkül-való Bóldogság, a' melly két jó Házasokat követi, és a' melly az Életet mennyei Paraditsommá változtatja. —

Kn.

A'

A' M Ó D I.

Quædam parva quidem, sed non toleranda
Maritis.

Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla

Formosam, nisi quæ de Thusca, græcula
facta est?

Juvenal.

Mi.

Minap femmi Dolgom nem vólt. Idő-töltés? Kedvéért egy Házhoz mentem, hol az Úr testi-lelki Barátom, az Affzony jó Barátném annyira mennyire.

Az Úr nem alávaló Hívatalt visel; — és éppen ez az Oka Szerentsétlenségének. Mivel nagy Rangot visel, az Affzony nagy Rangot akar tartani. Ugy akar élni, járni, magát viselni, mint a' Módinak szent Törvényei kívánják. Játzik, veszt, költ — egy Szóval, úgy él, mint Szokása az úgy nevezett nagy Világnak?

Férje ott könyvez, a' hol senki sem látja, előttem-is hányszor panaszolkodott! de tűri, mert tűrni kell, nyög a' nehéz Járom alatt, de Nyakáról le-vetni nem meri, mert — nevetségessé tenné magát a' nagy Világ előtt.

Hűségessen elől fogok beszélni egy-
nehány Scenákat.

Bé-lépven az első Szobában, találom
az Urat gondolják-meg! a' Szakáts-
néval. — Ne kérem! ne ereffzék Rofzra
Gondolkozásokat Felebarátjok felől — tsak
Consiliumot tartották a' Konyha-tzédula fe-
lől. Szerentsétlenségemre nekem a' Föld a-
latt-való ötödik Monárkiának Ura bóld. Em-
lék. Klimius Miklós' Férj-fiai jutottak E-
szembe, a' kik addig a' Konyhában — mo-
sogatnak, míg a' Dáma az Iró-asztalkánál
dolgozik, vagy a' Bibliothékában.

Nem tudtam azért nevessek-é — vagy
szánjam Barátomat. Kérdem tőle: hol az
Affzony!

Olly-forma Tekintettel, a' melyben
Panaszolkodás, és belső Fájdalom volt le-
festve, reám nézett, egyik Kezében Kezemet
szorította, másikat Vállamra tette, és ke-
sere Nyetéssel azt mondá: Minek ide az Aff-
szony?

szony? Azt mondja az én kedves Felesé-
gem, hogy ő magát a' Gazdaságba nem
melirozza. Az a' Férjfi' Kötelessége, hogy
számoljon, 's fizessen, ha színte az Aff-
szony-is az, a' ki eszik! — Ugyan ne-
vess-ki bennünket! Rabok vagyunk mi. A'
Módi, Galanteria, Rang-kívánás a' Pan-
töffli alá vetettek! A' szegény Férjfinak a'
Konyha-tzédulán színt'ugy kell törni a' Fe-
jét, mint az Akták mellett — 's addig
Madame az Agyban nyújtózik.

Egy szánakozó Könyv-tsepp tsordúlt-
ki Szememből, mellyett ő egy szíves Kéz-
nyomással visszonzott . . . Többre Ideje
nem vólt; mert

Az Affzony egy Poudre, vagy Haj-
por Köpönyegbe', széllyel-rázott Hajjal ki-
rohán a' Szobából, és affektáltt Ijedéssel
el-kiáltja magát: Jészufz! — A' mint látja
az Úr én még egéffzen Negligebe' vagyok.
Biz' Isten éppen most ébredtem-fel.

Én! (Órára nézvén) Már tíz!

Affz. Még tsak? — Kíntsem parantsold - fel a' Tsokoládét. (felém fordúlva) Az Úr velünk marad. — A' más Szobába, ha úgy tetszik.

Itt le-ültünk, 's fölöstökömöztünk. Az Úr jó Kedvet mutatott, ámbár midőn az Ifjú-Affzony gyakran a' mint szokott, holmi gondolatlan Szót ejtett, láttam mint járta által Szívét. . . . Dolga lévén az Úrnak, hozzám jön, meg-ölel, 's azt mondja: Bárátom! „Engem' a' Hivatal szóllít. Mulasd itt magad' — a' hogy lehet. Ebéden együtt leszünk; ha ellenedre nints Kedves! „

Affz. Éppen nem. A' te jó Barátid az enyimek. — Ez a' szép Komplimentom meg-érdemlett egy Kéz-tsókot. Ugy-é? jó Olvasó — Tehát mon Coeur! Adieu. —

Eggy

Eggy pár hideg Tsók vólt mint két Réfzről az Elmenetelre - való Jel-adás. Ő elment. Mi magunk maradtunk!

Igen jól esett, kezdé az Affzony, hogy Szerentsém vagyon az Úrhoz. Ma éppen femmi Gesellschaftom sem lett vólna a' Toilettnél. Igen fzeretem, ha magát ajánlja.

Ezt olly Hanggal mondta-ki, a' mellynek annyit-is kellett jelenteni, hogy: tartsd Szerentsédnek!! —

Én. Ezer Gyönyörűséggel! felelém.

Mutatta tehát az öltöző Kabinet' Ajtaját: Én előre bé mentem, ő eggy Ideig kívül maradott.

Nem lessz szükségtelen itt eggy kis Magyarázatot ide ragasztani.

e 3

„Mi

„ Mi az Öltöző-kabinet ? „

Felelet. Olyan szent Hely, a' melly a' Bolondoskodásnak, Hijában - valóságnak, Idő-vesztegetésnek, és Erőtelenységnek Temploma, a' hol még 'a Tsudatévő-erő egyedül maradt meg, a' hol a' Rútak Szépekké, a' Vének Ifjakká metamorfizáltak, a' sima Fő a' Friseurnek teremő Keze alatt hosszú Hajjal fel - ruháztatik, a' hol a' Tsonkák meg-építettnek, *) a' Bennák, és Sánták járnak, — néha a' Vakok - is látnak. Olyan titkos Hely, a' melly sok Történeteknek első Kút-feje, a' hol Szövetségeket szönek, 's — bontanak, és a' hová a' nagy Világból - való Férjfiak soha be nem jutnak, mint Férjek, hanem mint Szeretők . . . és egyedül ezen utólsóknak van Szabadságok az ilyen Templomnak Isten - Affzonyát Magánosságában megháborítani.

Mi-

*) Az-az: éppé tétetnek.

Mitsoda Tisztelettel léptem ezen Helybe lehet gondolni . . . Minthogy az Affzony múltatott, Időt nyertem egy két Gondolatot ki-gondolni . . . Meg-vallom, hogy nevettem magamban — Azt kívántam ezen Kabinet négy Falának, a' mi a' Bálám Számárán történtt, vagy a' szent Antal' Halain. Én ugyan tudom, hogy ha addig, míg az Affzony kívül múltatott a' Mobiliákkal divertálhattam volna magamat, szebb Dolgozat tudnék beszélleni az Olvasónak. —

Az Affzony bé-lép, és le - telepedik az Öltözködő Afztalkához. Két Szoba-leányok foglalatostoktak Haja' Fodorgatásával. Szánhatók valójában ezek a' Teremtések, a' kik Affzonyaiknak, változó Gondolatjoktól, Hatalmaskodásoktól, és Kegyetlenségektől függeni tartoznak; Szívsebhető Gondolat az: hogy az ember szolgáljon az Embernek! — Ezek örökké futostak, ha meg - tsináltak egy Órában valamit, más Szempillantásban újra elkellett rontani, most a' Haj - tő vólt roszúl

e 4 szúr.

szúrva, most ez a' Haj-szál fellyebb állott mint a' másik. — A' Vége a' Komédiának a' vólt, hogy mind egyik egy pár jól arányzott Pofon-vágást, egynehány Canaille Titulust, egy pár veres ki-sírt Szemet vittek ki azon Erőtlenségek' Templomából, a' Tekéntetes Affzony' Kabinétjából.

Ebbe' a' Templomba' én most mini-fráns, vagy Eggyház-si voltam. Hogy pedig meg-értettessen, Szükség egy Kérdést is fel-tennem. Mitsoda t. i. az illy Hivatalt *) viselőknék Kötelességek?

Mindent dítsérni, az Iffjú-Affzony-ka Lábbelijétől fogva az Keze-körme' Motskáig. Mindég hazudni! és néha ha úgy hozza az Idő Bolondot-is agálni; az Dámit nevetetni, mulattatni így, vagy amúgy, és ha ez tőle ki nem telhetik — olvasni.

Én

*) *Affszonyok' Petzéjének-is lehetne nevezni.*

Én meg-vallom ebbe' a' Hívatalba' nem igen praktikáltam, az Olvasáshoz kellett volna folyamodnom, ha Szerentsémre a' Tekéntetes Affzonymak nem tettett volna magát Szoba-leányival, és magával vagy a' Tükörével mulatni.

Meg-engesztelődvén, a' mint nem sokkal tartó a' Tükör előtt való Haragoskodás, a' fel-indúlt Isten-Affzony, én szólni tartoztam.

Egy ott fekvő Könyvet fel-vezek. Mi vólt? Engedelmet kérek az Olvasótúl, azt meg-nem mondhatom. Veszedelmes azt fel-fedezni valami akarminémű — Kabinetbe esik. Annyitül mindazáltal el-árulom Barát-némat, hogy az ott tartott Beszélgetési ide fel-teszem.

Én. Tsak — Frantzia Könyveket szokott olvasni a' Tett. Affzony.

Affz. Néha Unalomból Németet-is.

e 5

Én.

Én. És Magyar? — —

Affz. (A' Tükörből Szemét ki-vévén, rám néz tsudálkozva) Mit? — Ha! ha! ha! Igen! Hízzem Magyarúl imádkozom. Van úgy tetszik az Úrnak Ró'sás - Kerte vagy Arany - Tséfszéje.

Én. De valósággal mulatni nem szokta magát a' T. Affz. magyar Könyvekkel!

Affz. Hogy ne az Istenért! Már fel-tettem magamba, hogy egész Biblióthekát veszek ma hólnap magamnak. Az egész Költségem sem lesz több harmincz egész Krajtárnál. Mert Argyirus, Kádár, világi új Énekek, mind öszve sem kerülnek többbe. Nem tudom-é jól a' magyar Literaturát. — Biz Isten meg-szerzem! Ha! ha! ha! —

Többet a' mit itélt nem mondok, mert fok igaz vólt benne. És az Igazságot csak kevesen fzenyvedik!

A'

A' Magyar Kis-Affzonykákra fordúlt a' Befzélgetés.

Én. Meg-vallom, hogy nékem az egy leg-szebb Képzelődésem közzül-való, ha valamelly szép Leánykát valami szép Könyvvel a' Kezébe gondolok magamnak.

Affz. Mit használnál kérem! Ritkán esik az el-híntett Mag jó Földbe. A' Tanítás lassanként használnál, 's nehezen gyökerezik. Köztünk legyen a' Szó. A' Kis-affzony egy a' leg-jobb Qualificatió-jú Leánykák közzül. De az Isten tudja, tsak benne marad az az együgyű, meg-merevedett parasztos Természet. Biz Isten nevetni fog az Úr, ha egynéhány Tselekedeteit elől befzéllem. Minap — — nénél ebédeltünk. A' Tábla magnifik vólt. Egy Tál-étel hat aranyba került, és éppen akkor hozták-fel leg-előszőr, egészen új Találmány, 's ha! ha! ha! azt gondolta kérem az Urat, hogy a' Tálról befzélnek nem az Ételről. Még azt sem tud-

tudni, hogy egy Tál - étel hat aranyba - is kerülhet!

Én ugyan nem szóltam itt, mert tudom azt, melly szörnyű Vétek egy Dámának el-
lent szóllani. De meg-vallom, hogy azt
gondoltam, magamba: Ha a' — — né Táblá-
jánál ültem volna, én - is azt hittem volna,
hogy a' Tál, és nem az Étél került hat
Aranyba! Hogy A** Kis-asszony azt hitte, ab-
ból tsak a' következik, hogy még eddig nem
tékozlott. Egyet sohajtottam: Bár soha
olyan igen ne kaptunk volna az új Talal-
mányon!

Azután folytatta tovább a' Dáma, öl-
töztetje sem olyan mint kellene lenni. A'
Juvélek jók az igaz, és drágák, de nem a'
Modi szerént vannak foglalva. Tiszta az
igaz mindene, de a' Coeffüret*) már el-hagy-
tak.

*) Az-az: a' Fejkötőt. Mert meg-kell jegy-
zeni, hogy a' Tettes. Asszony szégyenl
más

tak. Minap gondolja-meg az Úr, az Assem-
blee-be olyan Fejkötővel vólt, mellyet ez
előtt — három Holnappal viseltek.

Én. Szörnyűség! Hiszem már a' nagy
Idő!

Affz. Osztan mindenbe olyan Különös-
séget affectál. Mint a' Konyha - Szolgáló,
se nem Festi sem nem Parfümírozza *)
magát. Hiszem olyan Értékű Leányka
mint ő a' nélkül el-nem lehet. . . A' mi leg-
szebb, ha valaki vagy Hízlekedést, vagy
Dítséretet mond neki el-pírúl.

Én. Nem tudja még Szegényke, hogy
itt a' mi Kis - Asszonykáink tsak a' Festék
alatt szoktak veresülni. — Az igaz, nem
a' nagy Világba-való. —

Affz.

*másképpen beszélni, hanem a' mint
Modi.*

*) Ez semmi nem egyéb, hanem szagositó.
Uram őrizz!!

A füz. Ezer félét beszélhetnék az Urnak.
 — Esmeri, nem kételkedem B. Kis - Afz.
 fzonyt. No már az ugyan nagy Parafzt-
 Leány! Gondolja-meg az Úr ezekben a' Na-
 pokban egy Bika elejébe szalad, és mint
 valami Fejő-Szolgáló meg-nem ijett.

Ezen Szóra az én Afzonykám fel-veti
 magát a' Székről el-sikóltja magát: Jézusz!
 Jézusz! mindjárt el-ájúlok!

En el-bámúlva kérdelem: az Istenért, mi
 az?

„Egy Pók„ felelé ah Jézusz az Afzta-
 kámon mászott. Ah je! —

Ugy-é? Gondolám magamban, hogy ne
 kellene egy Bika előtt meg-íjedni, mikor
 egy Pók előtt-is sikóltani kell a' M ó d i
 szerént, ha színte soha Pókot nem látnak-is.

Az

Az olyanok' Oktatásáért, a' kik a'
 nagy Világba nem forgodtak szükségkép-
 pen kell ide egy kis Kommentárius.

Meg-kell tanulni, hogy minden Dámá-
 nak választani kell Színt, a' melly az úgy
 nevezett Leibfarb, egy bizonyos Nótát,
 vagy Éneket, a' mellyet minden Alkalma-
 tossággal danolgasson, ha maga van, ha
 — felelni nem tud, vagy nem akar, egy
 bizonyos Allatot, a' mellyet szeressen, egy-
 gyet, a' mellyet útáljon, és a' mitől féljen.
 Ezekkel az ijesztő Allatokkal, mint p. o. a'
 Légy, Egér, Pók éppen úgy kell nekik bán-
 ni, mint a' régi Időkben a' szegény Ördög-
 gel — ott-is látni kell, a' hol nints. Eggyet
 még el-felejtettem! választani kell még, va-
 lamint 'Sebbéli-kutyátskát, — Szeretöt-is,
 a' ki Magánosságot a' Dámának türethöve,
 Idejét rövide tegye, a' ki a' Sétálásba Kar-
 jával szolgáljon 's a' t.

Hogy az ifjú Afzony ebbe nem akart
 alább-való lenni másnál, azt lehet gondol-
 ni.

ni. — És ez volt az Oka, miért ijedt-meg; mert Elzébe jutott, hogy meg-is kellene ijedni. Annakutánna beszélte még el, mely számassan vannak az Ijesztői. Természetellen van a' Víz, mint a' Pók'. Refszket ha mennydörög; és azt mondják róla a' gonosz Nyelvek, hogy máskor nevet azon a' ki imádkozik, és ha villámlik a' Kerefszet-is hánya. . . .

A' Tükörbe nézett ezután az által-mező Módiparoxizmus után, és úgy találta, hogy az Ijedtség minden Színét el-vette. Ambár én nem úgy találtam. Szükségesképpen itt tehát Festék kellett. . . .

Nem beszéllem-el darabonként, mint készült-el az iffjú Affzony. Elég az ahoz hogy végtére csak ugyan el-készült. Haja fel-tornyozva, Ortzája, a' melly a' jó Természettől-is eléggé eleven Pirossággal volt meg-áldva, a' Kendőzőnek költsönözött Rósaival fel-lárvázva, Szemöldöke lopott Bársonnyal feketítve, egy szóval: az egész

Fő

Fő a' Mesterségtől annyira meg-terhelve, hogy nehéz volt meg-külömböztetni, a' jó Istentől reánk ruházott Isten' Képe-e? vagy valamelly tudatlan Kép-író Inas' Pfsusser Munkája. —

Az Öltözés következett. Oh de akár-melly nagy Ország' dolgán sem tartatik olly szörnyű Tanátskozás, mint azon, melly Ruhának legyen ma szerentséje az Tekéntetes Affzony' Testét bé-fedezni. Az egész Garde-robe (Ruha-tartó Almarium) kerefsztül vizsgálattott — ezt! nem! amazt! . . . és illy Gyermekeskedésekkel el-múlt több fél Nap-nál, 's az Úr az Hivatalban izzadott addig, míg az Affzony a' maga Bőrén dolgozott.

A' Dél a' nagy Világba nem a' Napnak fele, valamint éjjeli egy vagy két Óra; nem Éj fél. Kettő volt az Óra, az Úr meg-érkezett. . . .

Kényszerített Örömmel, és erőltetett Vig-sággal, azomban mintegy Isten-Affzony

Uran. II-dik Köt. f fel-

felséges, és ki-mértt Lépésekkel elejében sé-
táltt kedves — Házi-kerefztje. Az, a' ki
reggel íjlesztő Medúza Fővel, 's mint egy er-
dei Nimfa könnyű Öltözettel rohant-ki a'
Szobából, most, mint Pantzélba szorítva,
meg-merevedett Derékka, szorgosan öfz-
ve-fzedett, és öfzve-egyengetett Haj-fzálak-
kal, lassan lépett. — Előtte-mentt a' fza-
gosító Párak' Fellege, mint Ambrozia'
Gözölgések Vénus előtt, látzatott magának,
hogy minden Haj-fodor között, minden Ru-
hája' Rántzába, egy-egy Cupidó rejtezett
jól-tzélozó Nyílaival. Győzedelmeskedő Sze-
mekkel tekintett Férjére, és mintegy mon-
dani látzatott: Melly Szerentse, hogy én
tiéd vagyok!

En, és az Férje mit gondoltunk, ki le-
het találni.

„Terítve van az Asztal,, mondja az
Inas egyszer, a' kinek Livréejéből ugyan
ki nem lehetett találni Bábú-é, vagy
Hans-

Hanswurst. — Egy két Vendégek, a'
kik az Asztalhoz vóltak hívatalosok, meg-
érkeztek. Mentünk azért az ebédlő Szobába.

Oh de elébb hány Tükörnek vette az
Aszfony Hafznát! Most ez a' Pántlika állott
rofszúl, most amaz. - - - Egy Szóval, azt
mondja az Aszfony „Biz Isten úgy vagyok
fel-öltözve mint egy Bolondné. Olyan
vagyok, hogy mind el-fzaladnak előlem.,

Ez mennyi Réfzből vólt igaz, én nem
visgálok. — Mindazáltal tudom azt, hogy
vagyok egy olyan el-rejtett, és észre-vehe-
tetlen Mód, melly által tudják a' Dámák
kényszeríteni másokat, hogy ő felölök befzél-
enek, az - az: őket dítsérjék.

„Hideg lefz az Etel,, mondja végre
egy a' Vendégek közzül. Egy jó, igaz,
rég Magyar Űr, a' kinek a' Tehén-húsrá
több Gondja vólt, mint az egész Nagy-világ'
Politziájára, a' Tekintetes Aszfony' Pántli-

kájára, Öltözetjére, és az egész Módi' minden Bolondságira.

Ez az atyafiságos Emlékeztetés fel-fzúrta az magával foglalatосkodó Dámát, a' kinek mivel tovább-is lett volna Kedve magában gyönyörködni; nem könnyen fzenvedte, hogy szeretett Arnyékától el-fzakasztották.

Még-is tehát be-jutottunk végre a' Táblához. Az öreg el-felejtí magát, hogy hol van, 's imádkozni akar.

Nagy Katzagással kiáltja az Afzony: Kérem, kérem, híszem meg-hül az Étel. — Minden'Tzerem ón i nélkül tessék! Sajnál-lanám édes Uram Bátyám, ha az én Táblám olly únalmás találna lenni, mint a' maga Falusi Papjának Afztala . . . még az-is el-engedné a' Gratiást.

Az én Orthodoxus Öregemnek Zélusa jobban fel-indúlt, nem engedte magát fél-be.

be-fzakasztani, és mind egy Szörig el-mond-ta, mind azt, valamit — az A-b-cében ta-núltt. Az Afzony le-ültt, mi utánna. Az Úr imádkozott Barátságért.

Le-ültünk . . . Az Ételeknek Nemei, a' Világ' négy Réfzéből voltak öfzve-fzed-ve. — Minden Bogár, Béka — Stokfiss kedves, ha külső Országí. Az Ételeknek Formáji' Kélfzítése, Fel-adása, mind külső Országí, Frantzia, Olafz, Anglus 's a' t. vólt, eggyet el-felejtettek, t. i. a' Szájokat külső Országí Módra fzaatni, mert igazán meg-vallom mi mindnyáján — magyarúl ettünk.

Az öreg Úr pedig magyarossan. Hamar el-felejtette inter pocula az iffjú Afz-fzonymnak Isten-nélkül-valóságát. A' Vilá-gon leg-toleransabb Ember lett. Jól evett, ámbár egynéhány Étel felett tanáts-kozott magában, meg-egye-é, vagy nem. —

Mustárnak egy pár Szó az Afztal felett.

Öreg. Mitsoda Szakáttsa van édes Húgom Affzony? — Mert mi-is juthatott volna természetesebben Elzébe, mint az Ételről a' — Szakáts.

Afz. Frantzia kedves drága Uram Bátyám!

Öreg. Nem fokat tudván a' Politziához, Szívének Együgyűségéből azt mondja: Köszültte Jantsi-ja be hamar ő-is el-felejtí a' Nemzetét! még Elztendővel ez előtt tudom, hogy az Ötsém' Ferentz' Szakátsánál volt Kukta.

Az Affzony el-pirúlt — úgy gondolom, mert a' Festék alól nem látzott. Látható Meg-zavarodással mindazáltal azt mondja: Nem született Frantzia, de Frantziásan főz, 's úgy tanúlt!

Illye-

Illyenek voltak a' Discursusok! Az Affszony beszélt a' Módiról, Bállról, Pántlikájáról és — magáról. Az öreg — de bobus narrat arator! az Ételről, Vétéről, az Ötsém' Paripájáról, a' hat Kantzájinak' Genealogiájáról, — Keveset a' Processusairól, 's az Időről.

Énnékem szerentsétlenül jutott Elzembe egy szomorú Gondolat. A' Gyermekeket, — egy pár gyönyörű Lelkek, az Afztalnál nem látom. Fájt, hogy én jobban szeretném őket magam körül mint Szüléi. Fájt, hogy azok az Emberektől el-távoztattanak! Kérem: Hol vannak az én Kitsinyeim? Ők nem szoktak itt enni? ...

Az Affzony egy pár Szemet ... milyen? azt, ha a' Pennámat Gabriel Angyal — Szárnyából szakasztottam volna; sem tudnám le-írni, olyan Szemet vetett reám. — Hol? Hol vannak? — A' hólnékik székséges képen kell lenni, a' Dajka' Szobájában. Miért lennének itt — emberséges Emberek között?

f 4

En

En halgattam . . . de, a' mit akkor el-hallgattam most ki-mondom.

Gyermekeinket — a' kikben úgy szől-ván magunk meg-szaporodunk; a' kik Ne-vünket, Valóságunkat jövődöben fel-tartják; a' kikbe az Emberiségnek egy-jó Emberrel, a' Hazának igaz Hazafival tartozunk; a' kiknek egyfzer majd Vénsé-gaink' Örömeivé, és Támaszaivá kellene lenni; a' kik egy Idövel Szerentsétlensége-inket néküink mint Szerző - Oknak fogják Szemünkre hányni; Gyermekeinket, ezeket a' kedves Zálogokat, Béres-szolgákra, Tu-datlanokra, vagy el-romlottakra bízni, hogy lehet? én meg nem fogom. Tudom azt, hogy Restségből esik, de hogy lehet a' Termézfet ellene — állhatatlan Indulásait annyira el-nyomni ezen el-bámúlok . . . Kö-vetkezéseit ki nem látja? — — Irgalmazz Uram Nemzetünknek, ha mind így neveltet-nek azok, a' kiket a' jövő Generatió Magya-roknak fog-nevezni!!! Job' Helyen többet..

Addig azt tselekefzem, a' mit az Afztal mellett tselekedtem, t. i. e' felől a' Dolog fe-lől — halgatok.

Halgattam tehát én, és fohajtottam, és kezdtem befzélteni az ifjú Affzony' — Öl-be-való-Kutyátskájáról.

Mit? Ha tetszik, el-mondom! Szük-ségesképpén én azt mondtam felöle, hogy szép, gyönyörű, kedves 's a' t. Ki nem tud-ja, hogy a' Dámák' Ebetskéjeknek jobban kell Kedveket keresni, mint — Férjeknek.

„ Oh de mitsoda nagy Ijedséget-is szen-vedtem-ki, kérem az Urat, minap miatta. „ Mélyen gondolkoztam, ugymond, ő az Ő-lembe' feküdt, — le-esik, és keservessen fíköltott, biz Isten, a' Könek-is meg-esett volna a' Szíve rajta, én azt gondoltam, hogy a' Tsontotskája törött-el, nézem, és — Szerentsémre a' Kanape'-párnájára esett! „

A' Sibariták felől azt beszéllek, (mondám-én az Úr felé fordulva) hogy ha a' Ró'sa-levél, a' mellyen szoktak feküdni, öfzverántzosodott alattok, el-törtt az Óldal-bordájok. Nem ilyen Sibaríta Lelke készül-é ebből a' Favoritából, — ha igaz a' Pythágorás' Lelkek-vándorlása. —

Az Úr el-mosolyodott — Ezen Szóra a' más Szobába nagy Zördülés esik: . . . A' kis Leányka vólt, és az Affzony egéfsz Hiedegséggel azt felelte: Majd fel-kél!

Vége lévén az Ebédnek, én Barátómmal Dolgozó-fzobájába mentünk; Leg-első Szava, a' mint szokott, Panasz vólt. —

Ládd-é mennyit változhat kis Idő alatt, úgy mond, az Affzony. Hol az az ártatlan Leányka, a' kit én Feleségemben imádtam? El-enyészett; van-é egy Mozdulás, egy Szó, egy Tekéntet régi Formájából most benne? El-törlötte azt a' Nagy-Világ. — Szem.

Szemtelen Maga-viselése, mellyet ő szabad Maga-tartásnak gondol, Beszédje el-tűrhetetlen, efsztelen, és azt ő Elmésségnek nevezzi. Eröltetett minden Öltözete, 's Viselete — Oh esmérd-meg ebbe a' fzeles Dámába azt a' természet-fzerént való Leánykát. — Oh én bolond! a' ki azt gondoltam, hogy ha a' Szegényt a' Porbúl fel-emelem, boldog léfzek! Melly meg-tsalattattam! A' Szegény, a' ki ezelőtt a' Pénznek Betsét nem tudta, oktalanúl költ, ha hozzá-jut. Az tudatlan ha egyfzerre fokát tanul, bolondá lefz; mint az, a' kit a' Setétségből, ha hírtelen Világosságra hoznak, meg-vakúl! — A' ki a' nagy Világ' Gyönyörüségeit nem kóstolta, dobzódik, ha Módja van benne — a' fzokatlan Gyönyörüségeknek az Újság kettős Szépséget ad. — Egyg alattsony Házból akartam hozni magamnak egygyügyü, ártatlan, hív Angyalt, és az én Öleléseim között Furiává változott. Én meg-vallom tiszta Szívemből utálok; és el-van végezve, én bizony Isten — el-válok.

Mefz.

Messze, Messze mégy Barátom! Igaz Feleséged nevettséges, de nem útalatos.

Ne mentsd, kérlek. Én az ő Szégyenét előtted sem fedezem fel. — Nézzd meg, és akkor ítéld. Szíve még nem rosz — de óh Barátom! a' hol Jó nints, elég az a' Véteknek virtussá-való Bélyegezésére — hogy az a' Vétek Módi . . . Tudod-e mitsodás Férjfiaknak Emblemája a' Szarv? — Óh Szarvval úgy meg-áldott az én édes Feleségem engem, hogy ha az én Idömet az Ágak fzerént ítélnék mint a' Szaryasét, már úgy el-értem volna Matusálem' Idéjét. — Itt Jobbítást várni, Bolondság, és tovább szenvedni — mondd-meg miért?

Hát annyira mentt-e már? Szegény, fzanható Barátom, mit használ e' fzerént néked, ha ott ülsz, a' hol nem minden ülhet; mit használ Rang, Betsület, Aranykölts, Agyékodon, és ezer Ordó Melyjeden, ha ezek mind ugyan annyi Tolvajlói a'

a' Nap alatt-való leg-édesebb Bóldogságnak — a' házi Nyúgodalomnak.

Igaz, és keserű Mondás! Melly drágán veszem azt a' fénylő Gyermekséget, a' melly Házi-eszközeimen, és Tselédeimen villog. Fogsággal, a' mellynek tsak Lántz a' Hija; Barom-munkával, és Nyúghatatlansággal, e' mellett — Adóssággal, a' mellynél nagyobb Büntetése a' Tékozlásnak nints! Ki az Oka? Az ifjú Affzony, az Equipage; Livree, Coeuffure, Bouquet, Ruha, Tábla, mind úgy legyen a' mint Módi, és a' Módi' Telhetetlenségének mitsoda Kínts tehet eleget? — Ma hólnap Bankróttá leszek miatta, a' Fájdalom meg-öl, és a' Kétségbe-esés arra visz, hogy egy Golyóbist kergetek kereftül a' Koponyámon, 's Vége a' Komédiának! Jobb tehát ha el-válunk; — a' Gyermekek az enyimek, úgy-is mi lenne az ő Kezében belölök? és Isten úgy segéllyen inkább ma a' Purgátoriumba mint még egyszer a' magam' Lakodalmába!

Az

Az ifjú Affzonynak Szégyenét Szánakozásból nem szaporítom! Többet nem mondok! A' mit két jó Barát egymás Fülébe fűg, a' Világ előtt ki-fetsegni Szentség-törés! —

El-mentem tehát fájdalmas Szomorúság között ezen fzerentsétlen Házból; a' hol az Affzonyt az idegen Országok' Bölondságainak Követése, az egymással-való Vetélkedés, a' Gyermekeskedés, Módi, Betsület-kívánás, el-ámították, és így elötte az Ártatlanságot nevetségessé, az Férjéhez-való Hívseget szükségtelessé tették; a' kiből a' nagy Világ az anyai, és feleségi Erzéseket ki-írtott. — Könyvezve hagytam el azt a' Férjiút, a' kinek Gondolkozása' Módja Tiszteletet, Szíve örök Szeretetet érdemel, és maga Böldegságot; azt a' Férjiút, a' kit még-is böldegtalanná tett, a' — Módizás.

ME

M E S É K.

A' Tsikó.

Egy tüzes szilaj és zabolátlan Tsikó, megvetett minden Tanítást, el-futott, a' Hegyeknek 's Pusztáknak vette magát; 's ott élt. Altal-mentt Bövségben, és Szabadságban a' Nyár. Be-állott a' Tél; El-olvadt a' Mezők' szép Zöldje; el-hervadtak a' Fáknek óltalmazó Arnyékai, Fagy zárta-bé a' Földet és Vizeket! —

El-fogyva, nyomorúltan, régi Urához megy. Az Istálló, melly az előtt néki Utalatosság volt, most kedves Menedék-helye. Bé-fogadja barátságosan jó Gazdája, megtisztította, jól-tartotta, és puha Szalma volt első Éjjel Nyugovó-Agya! — Más Nap nehéz

héz Tereh nyomta kiálló Tsontjait, tsipös Vágások, és Estve vékony Vatsora fizették-meg keserves Fáradtságát. —

Kevélyen igazít-el minden Kéröket Ajtától Dafne. Nem tudja ő, hogy a' Szépség csak akkor ád Bóldogságot, ha abból másnak adhatunk! — De el-múlik a' Nyár, jön az Élet' szomorú Tele! Akkor a' Legelső, a' kinek még Kedve vagyon Szépségnek Tarlóján fzedeketni kedves Vendég lefz... Óh bár csak ne Pénz, Név, Tifztség, hanem igaz Hajlandóság volna Leánykainak Vezére, midőn Férjet választanak.

A'

A' Veréb, és a' Gerlitze.

Egy víg, és ifjú Veréb változó, és örök-ké-való Gyönyörűségben töltötte Életét. A' Szeretben éppen olly telhetetlen vólt, mint állhatatlan. El-hagyta egy Kedvesét, hogy más Nöstényhez repülhessen... Illy szép Foglalatosságban széllyel-rázott Tollait rendelkezte, és tífztogatta eggyfzer egy rezegő Agon. Valamelly különös Hang figyelmetessé tette. Vólt az egy Pár Gerlitze' gyengelkedő, és szerelmes Nyögése... Ez a' szerető Pár Szájját Szájjához kaptsolta, Szárnyaikkal egymást által-ölelték, Szívek Szíveknek elejében tüzessen dobogott, Tollaik fel-borzadtak az égő Gyönyörűség miatt... Elöttök repestek most pelyhező kis Fiaik, kised Szárnyaikkal reá-függesztették magokat Szüléikre, a' kik Eledelt öntöttek várakozó fel-nyílt Szájjaikba... Öröm, és Bóldogság árnyékozta-bé őket...

Uran. II-dik Köt.

g

A'

A' Veréb most látta azt, a' mit eddig Bolondságnak 's Nevetségnek tartott — házi Bóldogságot. Bánta el-vefztegetett Óráit, kívánt magának olly szerető Gerlitzét, fohajtott, és el-fzállott.

„A' Házasság tsak házi Kerefzt! Minden Gonofzok között óltalmaz-meg engem' óh Ég, a' Házasságtól. Szabadság! édes Szabadság tiéd vagyok örökké! „... Azt Szokta Szájában viselni fokszor egy tűzes Ifjú, telhetetlen a' Gyönyörűségben, és állhatatlan a' Szeretben. — Egy jó Barátja ennek ezt a' Tanátsot adta egy Alkalmatossággal: Szegény Gondolatlan, a' ki nem tudod érzeni, mi az Házassági Egygyesség! — Mitsoda az Élet Szeretet nélkül? Ha majd egy Napon az el-múló Örömek' Gyáflzá változnak, a' fzmorú Elztendők közelgetnek, és te egyedül mindenektől el-hagyatva ülsz magános Szobádban, minden Vigasztalás, és Segítség nélkül — óh mondd-meg, akkor ki támogatja esdeklő Szívedet, ki.

ki-olstja véled Keserűségedet? Oh Bóldogtalan nem fognak téged' Attyoknak nevezni kisded Gyermekeid! nem mulattatnak kedves Fetsegésekkel ezek a' rebegő Angyalok. Öregségedbe öszve-fonnyadva, és el-felejtve élz — és a' te Neved el-enyészik mint semmivé lévő Tested. — Mondd-meg a' Házasság Házi-kerefzt-é? —

Az Ifjú fohajtott, — és el-mentt, hogy újabb Gyönyörűségeket keressen.

A' Farkas a' Juh, és a' B ár ány.

Egy vakmerő, és ragadozó Farkas Unalomból meg-akartt házasodni. Reggel Idején egyfzer járta a' Mezöket. Meg-látott egy tréfás ártatlan B ár ánykát mint ug-rál Annyakörül, és ezt választja Feleségül. Nyájassan meg-kéri a' Juhtól: Gazdag vagyok, úgy mond, mellze ki-terjed Uraságom! ... A' Nagyra-vágyás, Fösvénység ki-tekerék az Annyának Meg-eggyezését. — A'

Báránka útálta Völegénnyét, kért, esedezett — hijába, Affzonyám jobban tudja, mi a' jó, és a' Nyájbeli Szamár öfzve-adta ezt a' Párt. Kegyetlen Annyának Oldala mellől el - ragadtatván a' fel-áldozott Meny-affzony, refzketve mentt vad Karjai közé Völegénnyének, és keservesen bégetett az ordító Farkasok között. — Férjének Vért-fzomjúhozó Melyéből kevés Idő múlva el-múltt az Indulat, és a' Bárányt nem szaggatta ugyan el, hanem tsak lassú Kínok által emészttette - meg.

Bóldogtalan az, a' ki a' Szülék' Hatalma által akar fzerettetni, és a' ki Árron vezi - meg az ötet útáló Leánykának Ölelését.

Szerentsétlenek azok a' Szülék, a' kik mint Aldozatot vífzik Gyermkeiket a' Völegény' Karjai közzé!

A'

A' Szüzesség.

Eggy Allegoria.

A' Póéták' képzeltt leg - jobb Világában feküdt egy Ország. Eggy Folyó-víz, Élet volt a' Neve, két egyenlő Réfzekre osztotta. Az eggy Oldalán ki - terjedt a' Vének' Megyége, a' másikán dítösségesen emelkedtek fel a' Virtusnak bóldog Hegyei.

Eggy Halomnak vidám Tetején választotta egy öreg Pár Lakását. A' Nevek volt Mértékletesség, és Vallás.

Számos Maradék dítöítette-meg Lineákat. Leg-ifjabb Gyermkeek volt a' legkedvesebb. Szép volt mint a' fel-kező Reggel, Ruhája feje, a' Neve Szüzesség.

Ezen Leánykának critica Ideje el-érkezett — a' tízen-ötödik Elftendő. Az öregek

gek fel - vitték a' Hegy' Tetejére, onnan mutatták - meg a' Helyet, és így szóllottak:

Veszedelmes Útra kell néked el-indúlni édes Leányom! Vidd magaddal óltalmazó, és vezérlő Tanításinkat, és kövesd! — Erre jobbra nehéz, keserves az Út, járatlan és meredek. Éretlen, savanyú Gyümölcset terem a' Föld, de ezekből Egység, Vidámság, és Erő foly! Végre meg-változik az Út, a' Szokás kedvessé teszi, és könnyűvé a' Nehezet-is, és akkor Név nélkülvő Bóldogság jutalmaztatja-meg Fáradságodat.

Amott Balra könnyű az Út, virágos és kellemes. Annak Földjén a' tsalárd Gyümölcsök Mérget hordanak, és Halál terem itt minden Plántán. Lassan meg-emészlik azok az Erőt, észrevehetetlenül el-rágják az Egességet. A' kik ezen az Úton járnak tántorogva a' Gyönyörűség' Részegségétől, a' Mezők' Határára jutnak, ott feneketlen Mélység nyeli-el őket, és soha többé nem láttatnak.

El-kerüld ezeket a' szép Utakat. A' nehézen kell néked járnod édes Gyermeke, és noha csak Affzony vagy-is, erőtelen, gyenge, még-is egyszerez El-tévelyedésed bóldogtalan lemmivé teszi. Utálás, Gyalázat, Szemre-vetések, és Gyűlölség várnak akkor téged'. Eredj-el, és ne felejtsd-el Szüléd' Intéseit.

El-indúlt a' Leányka . . . A' Be-tsület mentt utánna, és a' jó Hír előtte repesett . . . Találtt egy Helyre, a' hol a' Természet látzatott Törvényeit el-felejteni, és egyedül csak Gyönyörűséget teremteni. A' Bóldogság látzatott ott lakozni, és az Örömek ott sátorozni. El-bámúlva meg-áll, hogy pihenjen, vissza-nézett a' meg-jártt Darabra, és örültt, hízlalta tsudálkozó Szemét azon Földnek Szépségével.

Míg így áll, elől-jöttek a' Késértők' Az Újság' kívánása spionirozó Szemekkel,

és örökre foglaltos Kezekkel; Lábai febesek, és szárnyasak voltak mint Hermesnek. A' szokatlan, és nem próbált Dolgok voltak Kívánságai. Érzéketlen a' jelen-való Jóra, a' Várakozásban vó ltt bódog.

A' Testi - gyönyörűség ez az Öröm - szerető Leányka. Szemei vígan jád-zottak, hofszan le-folyó Ruhája széllyel-öldva utánna lebegett. Tekéntete édes Bájolással le-verte az Erösset, még az-is, a' ki szaladt nem vólt ellene bátorságos ha tsak egyfzer-is vissz-a-nézett.

Mosolygó Hízelkedéssel közelítettek ezek a' tsudálkozó Leánykához. Tapintások mérges Édességet öntött minden Ízeibe. Így ezek a' rettenetes Sirenek, többire a' kik mindég bizonyosok szomorú Győzedelmekben, az majd víaskodó, majd magát meg-adó, félíg meg-eggyező, és félíg el-lent-álló Leánykát, refzkető Kívánságok-és mosolygó Könyhúllatások között mindég mé-

mélyebben, és mélyebben vitték, míg mint az el-nyelő Örvény sebesen magokkal el-ragadtak. Itt el-váltt töle a' Betsület, az előtt Barátnéja, és Üti-társa, többé nem az! . . .

Fel-ébred kevés Nyúgodalmából, és el-bámúltt Allapatján. A' Szemfény-vefztő Örömek el-tűntek mint a' gazdag Almok, és az el-pattant Szappan-buborékok. Setétség, Pufztaság, és Ijedség vettek körül. . . . Rettentő el-fonnyadt, Vér-nélkül-való halavány Ortzák, el-bádjadt és be-esett Szemek, hideg és refzkető Tagok, ij-jesztő Tsont-Emberék voltak Társai. Kétségbe esvén kiáltotta kínos Erölködés-sel: Hegyek, Hegyek essetek reám, temesetek-el engem!

A' Motskolódás fel-emelte Szavát, és Újságúl befzélte Esetét! A' Meg-útálás kö-vette minden Lépését. A' Szégyen mindég Tükört tartott Szeme elejében, és emlegette Hibáját — illy Kínok között az Ég meg-

könyörültt rajta , és Arnyékká változtat-
ta. És ezért a' Szüzesség most tsak Ar-
nyék.

A' mi van , él , és érez arra rendelte-
tett , hogy el-essen , és ismét fel-ke-
ljen. A' Hóld fogy , és telik. A' Nap , ha
Éjjé változik , fel-kél újjá szültt Világával.
A' Termézet meg-hal Télre , és fel-támad a'
Tavasz' teremő Lehellésére.

Tsak a' Szerentsétlen erőtelen Affzonyi
Nem fel nem kelhet többé , ha egyszer el-
esik. A' Szánakozás gyászolhat itt , de
helyre nem hozhatja , a' mi el-vezett...
Nints Engesztelő-Aldozat Hibáiért ?

A' Betsület ezen Nemnek Élete ! És
a' jó Hírnek Sebeit soha senki be-nem gyó-
gyíthatja. —

A'

A' vén Tserfa.

Egy Seculumakat által-éltt tisztes Tser-
fának el-lankadtt Ereiben , egy Tavasz a'
Nedvességeket olly tékozlóan találta önteni,
hogy meg élemedett Ábrahám Agyékábó
egy kis Tsemete származott. De a' követ-
kező ellenséges Nyár vólt hosszú Életének
utolsó Nyara. A' Hév , és a' magát meg-
eméltő Vénség , ki-záraztották az Öreget.
A' Tsemete meg-fosztatván Attyának ótal-
mazó Arnyékától , ki-tétettett a' Nap-súgári
Terhének , és a' Szél rontó Erejének , és —
el-hervadt.

A' Fiúk tsak akkor szenyvedik Attyok'
Bűnének Büntetését , ha azok Vénségeket
azzal az Erötelenséggel motskolják-bé , hogy
— meg-házasodnak . . . A' Gyermekek idején
Szü.

Szüléitől meg-fofztatván, egyedül az vak Szerentsére van bízva, és Vezér 's Ol-talom nélkül szükségesképpen szerentsétlen-né lesz.

Amor és a' Pálma-fa.

Amor egykor magánossan ki-mentt szel-
lőzni. Egy Pálma-fa, a' melly, minthogy
vén vőlt, szélessen ki-terjesztett Leveleivel
leg-sűrűbbb Arnyékot vetett, fogadta-el ezt
a' kis Vendéget. Maga Alkalmatosságával
akarván élni, mindenét le-rakta. Szemfe-
delét le-öldotta, és a' virágos Pá'sitra teri-
tette, és mérges, éles Nyíllait a' Fához tá-
masztotta. Szerentsétlenségből azokkal meg-
találta szúrni a' Izegény vén Pálmát, a'
melly a' nélkül-is nagyon szerelmes Ter-
mészetű. *) Mindjárt érzette a' Sebnek
Ha-

*) *Minthogy a' mint a' Természeti História
tanítja, a' Nöstény-fa Hím nélkül nem
virágzik 's nem terem.*

Hatalmát, forrott a' Tűz minden Ereiben,
Kívánság rága, és emészttette, és keserves-
sen nyögött. A' gonofz Gyermek alattom-
ba 's félre-való hamiskodó Nevetéssel örült
az Öreg' Kínnyain, és tsattogó Szárnyakkal
repdesett Annyához, néki ezt a' Tréfát el-
beszélleni. — A' többi Pálmák-is hangos
és tsúfolodó Nevetéssel vißzálták hervadozó
Szeretetét.

Az Ég alatt minden nevetséges Dolgok
között, leg-nevetségesebb a' nőfő vén
Ember

A' Tengelitz.

Kedvesen sipolit egy Reggelen a' Ten-
gelitz. Elzre-vévén, hogy vagy on Halgató-
ja, annál inkább kedveltette magát, a-
zonközbe' meg-szemlélt egy Gabona-szemet,

és

és egy Bogárkát maga-előtt. Kapott a' Df-
tséreten, azért folytatta módos Fűtyerézé-
sét, kapdosott a' Bogárhoz, kapdosott a'
Szemhez-is! telhetetlen kis Szíve mindent
meg-akara magának tartani, és míg így
kapdos — a' Bogárka el-fzáll, a' Szemet
egy tsalárd Veréb előle el-kapta, és a'
Halgatója — ki-katzagta.

A' kis Fillis körül van véve számtalan
Ifjaktól. Félre sűg egynek, amazt vállan
tsapja-meg Legyezőjével, mosolyog arra,
erre Kefzkenőjét veti. Mindenfelől be akarja
hálozni a' Szíveket. Eggy kevés, minden-
től akar szereztetni!

Elég egy Szívnek tetfszeni! . . . Kis
Telhetetlen! ez a' Tsoport maga Kívánsá-
gainak, nem a' te Kellemetességednek tem-
jéne. Nem sokára el-fzéllyed Óldalad mel-
lől, és akkor bóldogtalan Leányka! — ma-
gad maradsz.

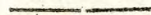
Kn.

Eli.

Eliza

Raynal, a' kit ki nem esmér? ez a'
kedves író, kinek minden Sora Szívünket
fzámtalan Érzésekkel tölti, minden Szava
Képzésünket gazdagítja . . . ez a' felséges
író, az Emberiség' Bajnokja, a' le-tapodott
nyavalyás Szeretsenynek az Európai Ha-
talmas ellen Védelme — így keseregte Eli-
záját:

Kisded Vidékje A'singának*) semmi sem
vagy te, de te adtad Elizam' Lételét. Eggykor
el-tűnnek ezek az Európaiak' Rakodó-tár-
jai**) az Asiai Tenger-partokról. Fű ta-
karja őket, és a' meg-boszáltt Indus Omla-
dékain épít, minekelötte eggynéhány Száza-
dok el-folynának. De ha az én-Írásim él-
nek,

*) *As'inga egygy Anglusok Telepedése (Ko-
lonie) A'siában Travankor Országban.*

**) *Magazin — Niederlage.*

nek, A'singának Neve, fenn-marad az Emberek' Emlékezetében. A' kik engem' olvasnak, a' kiket a' Szélvész ezekre a' Partokra ki-ver, azt fogják mondani: Itt született Draper Eliza! és ha egy Britanus lesz közöttök, sebesen, és kevélyen hozzá fogja adni: és Anglus Szüléktől született.

Hadd öntsem-ki Könnyeimet, és Fájdalmimat. Eliza Barátném volt. Olvasó! bocsásd-meg ezen Háborodásom; hadd foglalatoskodjam Elizámmal. Ha én érzékenyítettelek néha az Emberi-nem' Nyomorúságira, végy Részt az én Bóldogtalanságomból-is. En Barátod valék esméretlenül, légy enyim egy Pillantásig. Tsendes Sajnálkodásod legyen Jutalmam.

Eliza Futását be-zárta Szüléi' Honnyokban 33. esztendő's Korában. Mennyei Lélek vált-el mennyei Testtől. Ti! kik a' Helyt, hol szent Hamva nyúgfszik, látogatók, írók a' Márványra, melly őt nyomja: ez Esztendőben, ez Nap, ez Órában

ban Isten Leheletét vissza-húzta — és meghólt Eliza!

Fő író, ő Tsudálója, 's Barátja! Eliza öntötte beléd Írásidat, és azokba a' leg-érzékenyebb Helyeket. Bóldog Sterne! Te el-múltál, és én, én itt maradtam. Sírattunk Elizával; sírattad volna velem ötet; és ha úgy akarta volna az Ég, hogy engem' fellyül éltetek volna, te sírattál volna vele engem.

A' Férjsiák azt mondták: nints több olly Affzony mint Eliza, azt mondták az Affzonyok-is. Minden dítsérte Nagy-szívűségét, minden dítsérte szép Érzését, minden kereste Esmérettségét. Az Irígység nem karmolta azt az Érdemet, a' melly magát esmérni nem látszott.

A'singa! a' bóldog Eged olvasztotta-öszve benne azt az ellenkező Eggyezését a' Gyönyörűségnek, és a' Szeméremnek, a' melly egész Személyét el-borította, és minden Mozdulásiban elegyedett. A' Kép-met-
Uran. II-dik Köt. h szö,

sző, ki a' Szerelmetességet ábrázolni akarná, őt' választotta volna Mustrául. A' ki a' Szemérmetségét akarná faragni, őt' választotta volna. Angliának komor és ködös Ege nem fojtotta-e ezt a' nálunk esméretlen Lelket.

Akár mit tett Eliza, Kellemetesség volt az. Ohajtás, félénk Ohajtás követte őt' tsendes Halgatással. Szerethette őt' a' jó Ember — de azt néki meg-nem mondhatta.

Mindenütt keresem Elizát. Fel-lelem némelly Vonásit, némelly Kedvességeit széllyel hintve az Affzonyok' Jobbjai között. De hová lett az, a' kibe azok mind megváltak? Egek! a' kik ki-mérettétek Ajándékitokat, hogy egy Elizát formáljátok, egy Pillantásért adtátok őtet? hogy legyen egy imádott, és örökre el-vefzett Bálvány? —

Minden szánja, a' ki látta Elizát. Én, míg élek kesergem őtet. De elég-e ez, az ő
Si-

Siratására? A' kik erántam Gyengélkedését, biztos Társalkodását tudták, azt mondják majd énnékem: Ő nints többé! és Te — még élz?

El-hagyta Eliza Hazáját, Szüléit, Barátit, hogy velem, és az Enyimekkel lakjon. Melly Bóldogságot álmodtam! mint örültem, midőn bölts Férjfiak őtet keresték, és gyenge Ízlésű Affzonyok szereztek. Így szóltam magamba': Ifjú még Eliza, és te közelítelz Élted' Végéhez. Ő fogja-bé haldokló Sze-meidet. . . . Űres Remény! emberi Lehetőségek' Zavarja! az én Időm az ő szép Napjait felül-élte. Nints nekem több már fenki e' Világon. El-vagyok kárhoztatva, hogy egyedül éljek, és egyedül haljak-meg.

Eliza tífzta, és nagy Elméjű volt, de ezt a' Mesterséget nem érzette fenki, tsak szé-pítette az a' Természetet, és Tartósságot adott a' Kellemetességnek. Minden Szem-pillantással jobban tetfzett, minden Szem-pillantással jobban el-foglaltt. Ezt az Ér-
h 2 zést

zést szerzette Indiában, ezt szerzette Európában. . . . Igen szép volt tehát Eliza?.. Tsak szép volt ő — de minden Szépséget fenn-haladt, mert egyetlen volt a' maga Nemében.

Írtt-is Eliza. Azok a' Férjfiak, a' kik Remekeket készíttettek, nem szégyenlették volna magokéinak valami kevés Leveleit Írásinak.

Midőn Elizát láttam esméretlen Érzés foglalt-el. Elevebb minthogy Barátság; tisztább mint hogy Szeretet legyen. Ha Indulat lett volna az, szántt volna Eliza, és magamhoz igyekezett volna téríteni.

Azt mondta ő gyakran, hogy nálam fenkit jobban nem betsül. Most már azt el-hihetem.

Barátjával foglalatzkodott Eliza utolsó Óráiban. Nem írok egy Sort-is, hogy előttem

tem ne legyen Emlékezete, mellyet hagyott. Ah! miért nem hagyta Pennámnak-is az ő néki tulajdon Kedvességét

Mint ha most-is hallanám, midőn így szólt:

„Az a' komor Múzsza, melly rád néz
„a' — História; kinek felséges Foglalatossága a' jövő Nyom' Itéletét vezetni.

„Az a' szállongó Istenség, melly a'
„Föld' Kereke felett repes a' — Hír, ez
„szerzette Munkáid által, mellyeket hozzám
„hozott, Esmérettségeinket, és meg-nyerte
„Tiszteteletet.

„Nézd ezen Fénikst a' Láng' Közepet-
„te. Jelentő-képe (Emblema) a' nagy
„Elmének, melly meg-nem hal fo-ha. Ez
„buzdított-fel, hogy mindenkor légy Ol-
„talmazója az Emberiségnek, és az
„Igasságnak.

Az Egek' Magasságiból, a' te első, és
utolsó Lakó-helyedből Eliza! fogadd-el Hi-
temet: „Esküfzöm, hogy minden Sorba
„meg-esméred — Barátodat,,

Kn.

Re.

Remekek a' Düsseldorffi

Képpalotában.

Hajdani Görögországban, mellynek szép
Ege, tiszta, és tsendes Mérsékletű Éghaj-
lása (*Clima*) országos Alkotvánnya, az
Életmódja, és mindenek felett Lakosinak
velek származott, gazdag, és eleven Teftek'
Alkotása (*organisatio*) mind annyi kedvező
Okok voltak, a' mellyek hatalmassan mun-
káltak az Izlés' Formálására, és a' Mester-
ség', 's Szépség' gyenge, és közönséges,
Mindeneknek - való Érzésére . . . ebben a'
Szépnek Hazájában szerentsés Párosó-
dása vólt a' Mesterségeknék a' Vallással,
tsak az által-is, hogy azon Mustráit az
Embert haladó Tökéletességeknék, és Szép-
ségnek, az Imádásnak Tárgyává felmagasz-
talták, és azoknak belső Betsek mellé, mel-

h 4

lyet

lyet tsak kevesen fogtak meg, eggyfzersmind
a' Nép előtt is Kedvességet adtak.

Nálunk, a' hol a' tiszta mesterséges
ízlés, mivel az nem formálódhatik, nem
tökélesíttethetik, 's ki nem fejtődhet, tsak
eggyes Embereknél lakozik. A' tsupa Szép-
ség' Szemlélése, minden más vonfzó Okok
nélkül el-fárasztja a' Nézőket, a' kik an-
nak Térdet nem hajtnak, néki nem hódol-
nak, és töle Óltalmat, vagy Adományt töb-
bé nem kérnek.

Az ideáлизáltt Istenek, 's Isten-afszo-
nyok többé nintsenek. Emberek, különös,
és eggyes Természetű, uralkodó Indulatok-
kal, 's Elmékkal bíró Emberek állottak He-
lyekre.

A' formáló Mesterség tehát első
's tulajdon Végétől: az ideális Szépnek
Abrázalásától, el-állott, hogy az emberi El-
mén Uralkodását meg-tartsa. A' Század-
nak Lelke munkáltt a' Kép-formálókra-is.

Nem-

Nem-is maradhattak azok az Idő, és Okok-
tól függetlenek, sem a' formáló Génus sza-
bad Tökéletességébe' nem maradhatott Gö-
rög a' Keresztyének között.

Ha a' szép Ideálók' Századja el nem
múltt volna, nem dítsekednének most Ra-
phaél, Titzian, és Coreggio Neveikkel;
nem bírnánk a' Mesterségekben eggyes em-
beri Szépségekkel, nem a' Festékek' ígésző
Tsalogatásával, és a' — Kellemetességgel.
Ha tehát már eggyfzer így van, jobb még
talán így mi reánk nézve.

Görög Formák, és görög Istenek nem
illenek öfzve a' mostani emberi Nemzettel.
Legyen bár Phidiás mind két Remekje,
Jupiterje, 's Minervája olly isteni tökéle-
tes; mennél fennyebben állnának előttünk,
annál rettenetesebbek volnának; annál ide-
genebbek a' mi Érzéseinknek.

Olly Férjfiak, kik egyedül-is állani
tudtak, vóltak tsak elég mérészek Szemek-

h 5

be

be nézni ezen Istenségeknek, magokat ő velek egyeknek képzelni, és ezért Segedelmeket kérni.

Mi Segéd nélkül való erőtlenség vagyunk. Mindenkoron szükölködünk, és Erőnkbe' bizakodunk. Egy Meghittet keresünk mi, kinek Szükséginket panaszolhassuk; a' kinek Szíveinket kiönthessük, minden ő Ellenkezéseivel, Tévelyedéseivel, 's titkos Intézéseivel együtt; a' kinek — mivel mi magunk is tőrök, és irgalmazók vagyunk — minden Fárasztása nélkül, szüntelen Könnyhúllatásainkkal, és Esdekléseinkkel, Segítségét, és Szánakozását kitsalhassuk, — ez a' leg-főbb Szüksége Életünknek, és azért teremtt az Ember Isteneket a' maga Képére.

A' Természet' Szava ez! mondjon bár ellene, a' mit akar, a' világi Böltesség, a' melly Szörfzálhasagatáson rágódik, és Levegő-képeken épül. A' Hasonlatosság nélkül, meg-hóltt a' Szeretet. Nem fogja-
meg

meg az Erőtlen a' Tökéletest; maga Nemű Allatot keres, a' ki őt' értse, szerezze, a' kivel magát közölje.

Illyen emberi Nemhez tartoznak a' Képfarmálók-is, és ezekért alkotnak. Görög Ország' Ideáljai közzül, éppen csak anyi maradt még fel, hogy szolgáljon Új-mutatás gyanánt: Melly felé feküdt az előtt az Mesterség' Ösvénye. — Ma nem dolgozik többé a' Kép-alkotó csak a' tiszta aesthetica Érzésért, az Embert, erkölcsi Bélyegével, egyes 's tulajdon Természetével fel-emeli, és ez által igyekezik — tetszeni. Ezt keressük ma a' Mesterségeknel: szeretni akarunk.

Ez a' Szeretet nem engedelmeskedik femmi Kényszerítésnek; szabad minden Indulatja, mint a' Gyermek Amorè. Befeljenek a' Tudósok, a' Képfarmálók Külömböztetéseiokről, azoknak Tudományáról, betsüljék a' Képnek Regulákra szabott Allását; a' Köntöst (Drapperie) annak Rán-
tzo-

tzolását; a' Termézet' helyes Kinyomását; a' Világosság', Arnyékozat' bájló Játékát; szerezni nem lehet a' Köntöst, a' Világítást, a' Testeket. Az Embert, és a' Képen az emberi Lélek' Kinyomását szerezjük.

Raphaël' Etsetje alól van itt egy Kisded Kép: a' szent Ház-nép! Erőszakos ennek Külseje, de ritkán lehet annyit mondani egy Kép' Dítséretére, mint erről. Egy Ház-népnek tökéletes bódog Egyessége ez! Er'sébet, és Mária a' Földön ülnek, és köztök vannak Gyermekük. A' kis János Ölébe' ül Annyának, és egy kellemetes kis Fiú, a' Gyermek Jéfus, Anya' Térdén ül, — Rajzolója helyes, és szép. A' bódog Anya mennyei Kellemetességgel, és Gyengélkedéssel néz Fiára; Feje gyengén hajol el; és Homlokán Szűz Szépség terjed el. Nints talán több Képiró, a' ki az Anyát, és a' Szűzet egy Valóságban úgy öfzve tudná olvasztani mint ő. Félretéven minden

den Titkokat, ez a' Karakter van a' Termézetben. Erkölti Szüzesség, tiszta Szív, tiszta Képzelőds, Anyaiszerellemmel egy Szövetségbe, — ez a' leg-ritkább Tűnemények közzé tartozik ugyan, de nem hólta még ki az Emberek közzül . . . Er'sébet Jó'sefet nézi, a' ki jó Lelkü Ábrázattal mosolyog le. A' Viselet (Costume) együgyű, és szép, minden hijában-való Pompa nélkül, az akkori Köznép' Ruhája szerént. Nem festett Raphael itt Isteneket, de gondolt magának isteni Embereket.

Pietro da Cortona szép Paráznája, de mit mondok? Ez a' Kép Boffzúálást kiált ezen hamis Vádért! Ha ez Parázna vólta, a' kit itt látz, a' ki ártatlan, vesse a' leg-első Követ reája. Lekötözött Karokkal áll itt; félre fordított Tekintete Könnyel telve, — olly Tekintet, mellyet tsűf Vádólói rettegnek. Ortzavonásaiban a' belső Meg-nyúgovás' magas Tsendessége fekszik, és egy kitsinyt öfzveszorított Ajakiba' Fájdalom, és a' meg-sértett Érzés' nemes

mes Makattsága. Felséges még Ortzájának Formája is. A' Fő, Testhelyetés, és Kötös együgyű Kellemetességet mutat. Félig feltakartt Nyaka, és Kezei jól vannak fízelve. (colorirt.)

Közel ehez függ egész Magasságában Kereftelő János a' Pufztában. Bal Karjára támaszkodva, bal Lábát fel-felé vonva, nyúgzik, de nem henyél; Jobbját kiterjesztve, így ül János itt egész Erejében 's Virágjában, elmélkedő Fejét jobb Vállá felé ereftve. Balja alatt a' Köfzika alatt, fekszik a' Kereft, és Jobbjában, melly Kebelét bé-árnyékozza, van a' Kereftség' Jelentő-képe, a' Vízzele tele Tséfe.

Erőt mutat a' Nyugodalomban-is, nem El-lankadást. Itt ül egy Férfi, fiatal Szépségében; nyúgzik a' Test, és a' szabadon lebegő Kar fenn-áll. Szépek és tiszták Ajakai. Kedves Mosolygással jutalmaztat.

tyák-meg azt, a' ki azokat halgatja: de most más Érzés fekszik rajtok. Talán az Reménység' tsendes Örömei? Legalább vidám Gondolatok lezzengenek be-zártt Szája körül, és hízelkednek az Hang' Fedelének. Leereftett Tekintete. Belső Tsudállása valamelly érzellett nagy Tárgynak nyomja le Szem-pilláit; magas Bóltozatjai alatt, mellyek olly szépen ki-dülnek a' Szemöldök' Arnyéka alól, valamelly Isteni Látomány áll, mellyhez képest a' Föld' minden Szépsége, tsak Por, és Hamú . . . Melly tiszta Homloka, és melly vidám! semmi Kívánság, semmi Indulat nem háborgatja ezen Lélek' szent Békességét, a' mellynek Erői még-is Mozdulásban vagynak.

Nékünk nagy ez a' Kép, és magához vonzó! minket emlékeztet olly Történetekre, mellyek ezen Tárggyal minket öfvekötnék. Esmérjük mi ezen méltóságos Ifjat. Egy megvesztegetett Világ feküdt Szemei előtt. A' Mértékletesség, és maga Megtagadás által megtsinált, és élesültt É.

Értelme megmérte a' Jövendőt. Magános Vadonyokban elmélkedik az Idő nagy Szükségeiről. Nemesebb lévén elsüllyedett Nemzeténél, eltávozott tőle kemény Élete-rendje által, 's Példájával büntette azt, . . . és égő Dorgálásaival. Látja ez az Erkölt's Birája, hogy nem foganatosok ezen Befzédek. Fel-áldozást, Hoffzútürést, Szeretetet — Emberinél nagyobb Szeretetet kíván az erköltsi Romlottságnak Nagyobbításá. Most gondolja ezen Tulajdonságokat egygy Ideálban — úgy látzik, hogy esméretes Képpel olvad az öfzve, hogy esméri azt az Isteni Férfijt, a' kiben fekszik az Emberek' Szabadítása — Ezen Gondolat' víg Borzadásait hirdeti lefüggő Tekintete. Tüzes befzédű Ajakin most a' vidám Reménységek' Nyugodalma fekszik — és ez Keresztelő János!

Most lehet meg-fogni, hogy nem lehet nekünk annyi Apolló, bár melly Kéz formálta-is azt — mint ez az Ember-társunk János. Egynéműsége magához vonsz

vonsz minket, mert ő minékünk magas Tökéletességében - is Atyánkfia; tőle akarunk tanulni, mert őt' meg-értjük, mert ő úgy gondolkodik, mint mi; Apolló pedig az, a' minek néki lenni kell — Isten. Róla, 's felőle semmit meg nem foghatunk. Tsupa Érzés, nem esmérjük, tsak találgatva, 's Homályba' érzellyük.

Guidó Menybemenő Ma Donnája (Bóldogasszonya) függ a' Dresdai Képalotába'. Az Egek' Királynéja visszater Székébe, melly Tulajdona. Nem lebeg — áll; inkább elmélkedve, mint vidámon. Ez az Isteniasszony elhagyja a' Világot, mellyhez soha sem tartozott. Az imádó Angyalok halgatva imádnak — és az Egek innepelnek. Még-is olly fok kedves Emberiség benne! Látja az Egeket nyítva, tévelygő Tekintete, Orzája mint Megbóldogúltaké, gyengén kiterjesztett Karjai magyarázhatatlan Gyönyörűségét jelentik. Két Angyalok Lábai
Uran. II-dik Köt. i nál,

nál, emelik a' Magasságba, Köntöséhez kaptsolják magokat, és örülnek néki menyei Szerellemmel — nem! Ember nem mondhatja azt ki, mint örülnek az Angyalok. —

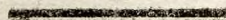
Új Világ ez, Világossággal tellyes, és tífzta Világosságban álló. Nints itt femmi földi, femmi tífztátalan, még kék Palástja is az El-változottnak, tsak mint meg-testesültt *Aether*, nem nehéz — és tsak Méltóságot ad. A' Szűz vékony, és lebegő, egéffzen felöltözött; és már-is látfzik menyei, romolhatatlan Természettel bírni. Nézz reá, és hízed a' Feltámadást — Az Angyalok Szépsége, és az ő Kedvességek minden Leirást meg-halad. Minden benne menyei Artatlanság, és seráfimi Szerelem. Vannak a' Szépségnek Ideáljai, mellyek különböznek az Görög Isteniformáktól, és ezekbe' az Angyalokba' lehet azokat szemlélni. Majd nem híhetetlen, hogy az *Empyreum* Tsudáit testi Formával így fel-lehessen ruházni. Angyali Tífztaság, együtt

a'

a' bődlog Lelkek' tsendes Tüzével, örök Kellemetessége a' Vidámságnak Isteni Ifjak' Formájokban. Minden Gyönyörűség ezen Képben, és gyönyörűségessen, 's rettenetesen rázza meg az Erzést . . . !

” Ha ezen Próbával fel-támaszthatjuk az olvasó Közönségnek a' szép Mesterségek eránt-való Szerelmét, több illyeket a' jövő Köttetekben leírni Örömünk lélzen.,,

Az Embernek külömb-féle Nemeiről.

A leg-első és leg-fontossabb Külömbség, a' melly az Emberek' külömb-féle Nemei között találtatik, a' Színbe' vagyon, a' második a' Formába', és Nagyságba', a' harminadik a' Nemzetek' Természeti Tüajdonságaikba'.

Éjfszak felé Lapplandban, és Tár Országának Déli Partjain lakik egy kis Neme az Embernek, a' mellynek igen tsudálatos Formája vagyon. Ezen hihetőképben elkortosodott Embereknek Száma, nagy, és messze Földön el-terjed.

Úgy látszik, hogy a' Dániai, Svétziai Lappok, a' Zemblánusok, Borándusok, Samojédák, az Éjfszaki Tár-

tá-

tárok, a' Grönlándusok mind egygy Nemből származnak. Mind ezen Nemzeteknek, széles, és lapos Képek, fitos, szélesen lenyomott Orrok, vagyon: Szemeiknek Szíváránya lárga-barna, Feketére verő, Szemöldökök sürü, és a' Vakszemekre kiterjedő, Pofájok mód-nélkül püllyedit, Szájok igen nagy, Képeknek alsó Réfze keskeny, Ajakok vastag, és lefüggő, Szavok vékony, és sípító, Fejek nagy, Hajok fekete, és sima, Bőrök fetét-barna. Testek kitsiny, és sovány, de zomok. Nagyságok rend-fezérint négy Lábnyi. Azt vélné az Ember, hogy mindegyik idétlen született közöttök.

Az egész Külömbség ezen Nemzetek között, egyedül Rútságoknak nagyobb, vagy kissebb Grádusában helyeztetik.

A' Grönlándusok p. o. leg-feketébbek, és Olajfzínűek, és némellyek azt állítják, hogy olly fekete Emberek vagynak közöttök mint a' Szeretsenyek. Az Affzonyok kitsinyek, de jól formáltattak. Tsetsek olly

i 3

pú-

púha, és hosszú, hogy azt Vállokra vethe-
tik, és Gyermeiket hátulról szoptathatják.
Tsetsbimbójok olly fekete, mint a' Korom.
Képek széles, Szemeik feketék, és tüzesek,
Lábaik, és Kezeik rövidek.

Ezek a' Nemzetek, nem tsak rút For-
májokra, Kitsinységekre, Hajoknak, és Sze-
meknek Színére nézve, hanem még Hajlan-
dóságaikban, és Erkölsökben is megegy-
yeznek. Közönségesen babonások, és os-
tobák.

A' Dániai Lappok minden Bóldog-
ságokat egygy fekete Matskától függesztikfel,
a' melly minden Titkaikban Meg-hitjek, és
minden Dolgaikban Tanátsosok, de kivált-
képpen, midőn előre megakarják tudni, ha
tanátsos-é Vadászatra menni, vagy Halá-
fszatot próbálni?

A' Svétziai Lappoknál, minden
Házban, egygy Dob vagyon, a' melly által,
az Ördögtől kérnek Tanátsot. Jóllehet e-
rős,

rős, és jó futó Lábakkal bírnak, félénkek
még-is, és a' Katonaságra alkalmatlanok.
Gustávus Adolfus egy Regimentet a-
kart allítani belőlök, de semmire sem mehe-
tett vélek. Ugy látszik, hogy egyedül tsak
erre az Életmódjára, és ehbe az Országba
teremtettek.

Hogy sebessen futhassanak a' Havon,
Fenyő-fából tsinálnak Tsizmákat, a' mel-
lyeknek két Réf a' Hossza, és Fállábnyi
Szélessége. Elöl hegyesen felfelé állanak,
Középen kereftül vagynak fúrva, hogy a'
Lyukakon Szíjjakat lehessen kereftül húz-
ni, és a' Lábhoz kötni. Ezen Lábbeliben
olly sebesen szaladnak a' Havon, hogy a'
leg-szaladóbb Allat sem könnyen fut el elő-
lük. Egygy vasas, hegyes Bot van Kezek-
ben, hogy egyenesen tarthassák, igazgat-
hassák magokat, és hogy a' futó Allatokat
leverhessék. Ezen Szántsizmákkal egyenlő
Sebességgel mennek a' Hegyekre, és a' Völ-
gyekbe. Az Afzfzonyok is élnek ezen Tsiz-
mákkal. Leg-inkább a' Hiúzokat, Rókákat,

Nyesteket vadállzák, hogy azoknak Börei-
ken Pályinkát, és Dohányt, a' mit igen sze-
retnek, tserélhessenek.

Eledetek száraz Halakból, és Med-
ve - Húsból áll, Kenyeret apróra törtt
Hal-gerintzekből, gyenge Fenyő és Nyír-fa
Héjjal egyelítve, tsínálnak. Igen kevesen
fózzák Ételeket. Italokat Tzethal 'Sírból,
és Vízből, a' mellybe' Fenyő - magot áztat-
nak, készítik.

A' Vallásról, vagy a' leg-főbb Valóság-
ról, még tsak darabos Képzeletjeik fintse-
nek. Közönségesen Bálvány - imádók, és a'
Babonának Rabjai.

Inkább lehet Octobáknak, és Otsmá-
nyoknak, mintsem Vadaknak tartani. Min-
den Erköltseikből, és Szokásaikból Ala-
tszónyságok, és Utálatra-méltó-vóltok tetfzik-
ki. Meztelen, és eggyelesen ferednek a'
Legények és Leányok, az Anya, és a' Fi-
jak, a' Férjfi, és Affzony-testvérek, minden
Sze-

Szemérem nélkül. Mihelyt felette meleg
Ferdőjőkből ki-jönnek, eggyfzeriben igen
hideg Vízbe szökdösnek, hogy meg-hívesítsék
magokat.

Az Idegenek eránt annyira adakozók,
és emberségesek, hogy még Feleségeikkel,
és Leányaikkal-is meg-kinállyák, és nagy
Betsületnek tartják, ha Ajánlásokat meg-
nem vetik. Ez szinté úgy Szokás a' Sa-
mojédáknál, és Borándusoknál mint
a' Lappok, és Grönlándusok között.
Ennek az az Oka, mivelhogy az Affzonyok
felette rútak, és a' Férjfiak által látják Rút-
ságokat.

A' Laplandiai Affzonyok Télbe'
Belénd - bórben, Nyárban pedig Madár-
börbe' járnak, mivel-hogy a' Váfzony felől
femmit sem tudnak.

A' Zemblaniai Affzonyok meg-fúrják
Orrokat, és Füleiket, és valami kék Kö-
vetskéket aggatnak belé. Homlokokat és

Allokat pedig kék Húzásokkal tarkára festik. A' Férjfiak körös-környül meg-nyírják Szakállokat, és semmit sem tartanak a' Szörékességére.

A' Grönlándiai Aszonyok Tengeri-kutya Bőrrel ruházkodnak, Fülbe-függőt-is viselnek, és Képeket Kékkel, és Sárgával festik.

Többnyire mindnyáján a' Föld alatt laknak, mint a' Vakondakok, vagy pedig Kalyibákban, a' mellyek egésszen bé vagynak takarva Földdel, Fa-héjjal, és Halgerintzekkel. Némelylek a' Föld alatt Menéseket tsinálnak, hogy a' Télen által, Szomszédjaikat meg-látogathassák, és társaságosan élhessenek vélek.

Mivelhogy eggy-néhány Hólnapokig tart az Éjj nálok, szüntelen Világot égetnek Lámpásban. E' végre a' Hal'sír szolgálnékik, a' mellyel nem tsak Lámpásaikat meg-töltik, hanem Szomjúságokat-is enyhítik.

Nyár-

Nyárban sem igen élhetnek több Könyebséggel, mivel hogy ezen szép Réfzében az Elszendőnek, kintelenek egésszen a' Füst-be el-temetni magokat, hogy a' Legyeknek fájdalmas Tsipéseiktől óltalmazhassák magokat, a' mellyek itt sokkal számosabak, mind a' leg-melegebb Tartományokban. *

Jöllehet illy kemény - és keserves Életek' Módja, még-is igen rítkán lehet Beteget találni közöttök. Sőt inkább mindnyájan hosszú Életet érnek, és az Öregek-is olly fris-

* Ez a' Féreg, a' mint Adánson írja, a' Senegalliai fekete Víznek, nádas, és hozzá férhetetlen Réfzéből jön, olly nagy Számmal, hogy a' Levegőt meg-homályosítja. Allig óltalmazhatja magát töle az Ember, mivelhogy Füláncjok a' leg-vastagabb Bőrt-is meg-hatja. Szúrások, mint-hogy eggy-zerre lokan lepik-meg az Embert, el-tűrhetetlen, és az egész Testen fájdalmas Égetést okoz. A' Szeretsenyek, igen magos Agyakon hálnak, hogy ezen Bogaraktól meg-örizkedhessenek.

frissek és elevenek, hogy bajosan lehet megkülönböztetni az Ifjaktól. A' legnagyobb Alkalmatlanság, a' melly közönséges közöttök, a' Vakságban, és Vakoskodásban áll. A' Hónak vakító Fejérsége Télben, Tavaszkor és Őszel, Nyárban pedig a' tsi-pő Füst Oka annak, hogy a' Lakosok közönségesen el-veztik Szemek' Világát Öreg-ségekre.

A' Tatár Nemzetség véghetetlen Tartományokat foglal-el Ásiában. Ruffziának egy Részétől, egészen Kamtsatkáig terjed, a' melly Köznek Hossza tízen-egy és tízen-két száz Mért-föld között van, Szélessége kétszáz ötven, és így legalább százszor nagyobb Magyar Országánál.

A' Tatár Nevezet alatt jövő Népeknek, felül széles, és már Ifjúságokban rántzos, alul pedig keskeny Képek van, Örök rövid, és vastag, Szemek kicsiny, és mélyen fekvő, Pofájok nagy, Allok hosszú, és előre álló, hosszú ritka Fogaik, erős Szemek-

mekre le-nőtt Szemöldökök, vastag Szempillájok, lapos Képek, homályos Olajszínű Bőrök, fekete Hajok van. Nagyságok középserű, de még-is igen erősek. Szakáll Helyében, mint a' Khinabéliek, egyes vékony Haj-tsomókat hordanak.

A' Kalmukok még-is leg-rútabbak a' Tatár Nemzetségek között, és egyedül Lá-tások már Borzadást okozhat. Szüntelen ide 's tova tsaponganak, Vázony, vagy Bör-sátorok alatt laknak, Eledelek nyers, vagy a' Nyereg alatt valamennyire megpá-lott Ló - vagy Teve-hús; avagy a' Napon szárazított Halak. Köles-lifzettel kiforrott Lótéj közönséges Italok. Mindnyájan kopasz Fővel járnak, elől még-is annyi Hajat hagynak, hogy kétfelől Tsombokot köthessenek belőle.

Az Alfzonyok, vetélkednek Rútságokra nézve a' Férfiakkal, Hajokat bé-fonják, és apró Réz-darabokat, vagy más eféle Ékességeket aggatnak reája.

Na-

Nagyobb Része ezen Nemzeteknek, semmit sem tud a' Vallásról, Mértékletességről, és Illendőségről. Mindnyáján tolvajkodók, és ragadozók.

A' Dagestaniai Tatárok, a' kik jólrendeltt Országokkal határosok, nagy Kereskedést üznek a' Rabokkal, és azon Szerentséttelennel, a' kiket el-ragadoznak, és a' Törököknek, vagy Per'sáknak el-adják azokat.

Leg-nagyobb Gazdagságok ezeknek a' Nemzeteknek a' Lovakban áll. Itt Szokás, hogy a' Lovak, az Emberekkel egy Társaságban laknak szüntelen. A' Tatárok Megszűnés nélkül Lovaik körül foglalatoskodnak, és olly derekasan meg-tudják tanítani azokat, hogy olly okossáknak tarthatná az Ember, mint Tanítójok. A' Kantárnak leg-gyengébb Mozdulása által igazgattathatnak; és mintegy még Gondolatját-is eltalálják a' Lovaglónak.

Men-

Mennél mélyebben mégyen az Ember Napkelet felé a' szabad Tatár Országba, annál tűrhetőbbek Képeik, jóllehet valóságos Karakterek meg-marad. Egy Szóval: a' Monguli Tatárok vagy Khinának Elfoglalói Eleitől fogva, leg-jobb Rendben voltak ezen Nemzetek között, és máig-is leg-kevésbé rútak. Mindazáltal mint a' többieknek kitsiny Szemek, széles, és Lapos Képek, rövid, de mindenkor fekete, vagy veres-barna Szakállók, rövid, széles, és lapos Orok, fekete-barna, de nem olly igen olajszínű Bőrök vagyon.

Minthogy ezen Nemzetek között igen sok Rabok vagynak mind a' két Nemből, a' kiket Lengyel, és Orosz Országból ragadtak el; minthogy Vallások az Ágyasok' Tartását megengedi, és Sultánjaik, és a' Murtzok, a' kik a' Nemesek közöttök, Tzirkaffziából, és Georgiából hozatnak magoknak Feleségeket, természetes Dolog, hogy ezen Egyelítésből kevésbé rú Gyermekek származnak. Sőt inkább van egy egéfsz

egész Nemzet ezen Tatárok között, Kabadifzkinak hívják, mellynek Férjfiái, és Affzonyai rend kívül szépek. Ezeknek szép, eleven, piros Képek, nagy tüzes, fekete Szemek vagyon, Termetek nagy, és tekintetes.

Közönségesen vévén, a' Tatárok vakmerő, hadakozó, Vadászatot-fzerető Emberek, fzeretik a' Szabadságot, de a' mellett baromi gorombák.

Még nintsen meghatározva, ha más Eredetűek-é a' Khinabéliek, mint a' Tatárok, és egyedül tsak különböző Hajlandóságaik, Erköltseik, és Szokásaik ad erre a' Kérdésre Alkalmatosságot, mivelhogy

A' Khinaiak puhák, békességesek, érzéketlenek, Szabadságra nem vágyódók, Komplimentírozók egész az Utálatig. De ha Formájokat, és Képeket vizsgálja az Ember, tsalhatatlan Jeleit találja a' Hasonlatosságnak, a' Khinák, és Tatárok között.

Tag-

Tagjaik helyes Mértékre vagynak formálva, de Testek vastag, és kövér, Képek széles, és kerék, Szemek kitsiny, Szemöldökök vastag, Orok tompa, és kitsiny; mind a' két Ajakokon vagynak eggynéhány Szakáll-tsomótskák, Allokon pedig kevés Szőr vagyon. A' Déli Tartományokban lakó Khinák barnábbak a' többieknél, az Ország' Közepében Lakók pedig olly fejérek, mint Németh, vagy Magyar Országnak Lakosi.

Az Affzonyok minden Mesterséggel azon vagynak, hogy Szemeiket olly kitsinyé tsinálják, a' mint tsak lehet. Az ifjú Leánykák szüntelen húzogatják Szempillájokat, hogy Szemek kitsiny, és hosszú legyen, mivelhogy a' nélkül, és széles lenyomott Or nélkül, nem remélhetik, hogy a' Khinai tökéletes Szépségek közé számláltassanak. Egyébként Színek szép, Ajakaik igen pirosak, Szájok jól formáltt, Hajok igen fekete, Fogaik a' Bétellel * való Éléstől megfelel.

* Linné Piper Bételének nevezi.
Ez egy folyó Plánta, Levelei ol-
Uran. II-dik Köt. k lya

feketednek, Börök-is a' fok Festéstől annyira meg-rántzosodik, hogy egy harmintz Elfztendő Afzonyt, már vén Afzonymak vélne az Ember.

A' Japoniaiak, és Khinabéliek között olly nagy a' Hasonlatosság, hogy egy Eredetűeknek tartaná az Ember. A' Japoniaiaknak fárgább, vagy inkább barnább Színek vagyon, Testek' Alkotása erős,

zo-

lyanok, mint a' Tzitrom-fáé, keserűk, és veres Nedvességgel bővelkednek. Ezen Levelek olly közönségesek, hogy mind a' Gazdagok, mind a' Szegények, szüntelen magoknál hordozzák Skátulyákban vagy Zsatskókban. Midőn öfzetalálkoznak, vagy egymást látogatják, Bétellel kínálják egymást, és a' leg-nagyobb Gorombaságnak tartatik, a' Vendéget avval meg nem kínálni, és Gyaláztatnak azt megvetni. Alig lehet valamelly Fő-ízeméllyel beszélni, a' nélkül, hogy Bételt ne tartson a' Szájjában az, a' ki béfzéli.

zomokok, Képek lapos, fzeles, Orok-is ollyan, Szemeik kitsinyek, Szakállók vékony, Hajok fekete.

Kharakterekre nézve kevéske, hadakozók, mindenre alkalmasok, erősek, kedveltetők, és udvariak. Ide tartozik a' Befzedben-való Könnyűség, Allhatatlanság, és Hijába'-valóság. Tsudálkozásra méltó benne az Éhség', Szomjúság', Hideg', Meleg', és az Élet' minden Vifzontagságainak könnyű Elviselete. A' Mesterségekre, és Kézimunkákra-is igen alkalmasok, és szorgalmatosok. Az Evés mellett, valamint a' Khinaiak, apró Bototskákkal élnek, és Eledeleket számtalan Tzeremóniák, és különös Jelengetésekkel efszik meg. Rövideden tsak nem mind azon Hajlandóságok, Erköltsök, és Szokások uralkodnak közöttök, a' mellyek Khinában.

A' leg-nevetségesebb Szokás, a' melly e' két Nemzetnél vagyon, az, hogy az Afz-

szonyok Lábaít addig erőltetik, míg olly kitsinnyé nem tsinálják, hogy alig állhatnak. Némelly Utazók azt írják, hogy Khinában, mihelyt a' Leányka a' három Esztendőöt meghaladta, egy Lábat, a' másik után ketté törik, úgy hogy a' Lábújjakat a' Talp alá lehessen hajtani, hogy a' Húst forró Vízzel igyekeznek meg-emésztetni, azután pedig a' Lábat külömbféle Kötésekbe kötik, mind addig, míg azt a' Görbeséget fel nem vette, a' melly egy Khinai Lábnak Szépségére meg-kívántatik. Az igen természetes Dolog, hogy a' Fájdalom, a' melly ebből az Erőltetésből származik, egész Életekben tart, és igen nevettséges Járást okoz. De mit nem tsinál az Affzony, hogy egy képzelt Szépségnek Birtokába juthasson. Legalább a' Khinai Affzonyok örömet szennvedik ezen tartó Fájdalmat, mivelhogy az által Szeretőjök' Birtokáról bizonyossá tétetnek, és talán el-is hagynák vágni Láboikat, ha az által inkább meg-nyerhetnék a' Férfiak' Hajlandóságát.

Dél

Dél és Napnyúgot felé, határoznak Khinával a' Kochinkhina- és Tunquinabéliek.

A' Tunquinabéliek közép Terme-
tűek, és barnák, de Börök szép, és sima.
Képek közönségesen hoszas, és laposkerék,
Orok jól formáltt, Ajakaik szépek, Hajok
fekete, sűrű, és hoszú. Fogaikat olly fe-
ketére festik, a' mint tsak lehet.

Első Tekintettel, mindjárt látja az Em-
ber, hogy ezek a' Nemzetek keveset kü-
lömböznek a' Khinabéliektől. Még Színekre
nézve-is eggyeznek azokkal, a' kik inkább
Dél felé laknak. Hogy pedig közönségesen
barnábbak, mint a' Khinabéliek, az az Oka,
hogy melegebb Ég alatt laknak.

Hasonlóképpen van a' Dolog a' Siám-
Pegu - Arakan - Laosbéliekkel is.
Mind ezen Nemzeteknek, nagy Hasonlos-
ságok vagyon a' Khinabéliekkel, Abrázat-
jokra nézve. Színekben ugyan különböz-
nek.

k 3

A°

A' Siámbéliek inkább kitsinyek, mint nagyok, Testek jól épültt, Képek inkább hosszasan kerék, mint sem négy Szégeletű, Izéles és felül ki-ülő, Homlokok lassán-lassán keskenyedik, és felül olly hegyesen végződik, mint Allok alúl. Kis Szemeik mélyen fekszenek, azoknak Fejérje sárgás, Szájok nagy, Ajakaik vastagok, Fogaikat feketére festik, Képeknek goromba Színe barnaveressel egyesleg, vagy, a' mint némelyek írják, hamú-szín. Orok rövid, és elől kerekded, Fülök nagyobb mint a' miénk, és annál szebbnek tartják, mennél nagyobb.

Közönségesen igen sokat tartanak a' nagy Fülről a' Napkeleti Nemzetek. Némelyek szüntelen Húzogatas által igyekeznek azt nagyítani, és csak olly Lyukatskát fúrnak rajta, a' melybe a' Fülön-függőket húzzák. Mások, kiváltképpen pedig Laos Országának Lakossai, olly nagy Lyukakat tsinálnak apródonként Fülökbe', hogy az

Ök.

Öklét által dughatja az Ember, és ezeknek Füleik egész a' Vállokig le-függnek.

A' Siámbélieknek Füleik, természetesen nagyobbak valamivel a' miéinknél; Hajok sűrű, fekete, és sima. Mind a' Férfiak, mind az Asszonyok, csak Fülökig nevelik azt. Ajakaikat bizonyos jó-szagú Kennettel kenik-bé, a' mellytől igen halaványok lésznek. A' Természet igen kevés Szakált adott nekik, de azt-is ki-faggatják, Körmeiket ellenben szorgalmasan megnevelik. Az Asszonyok olly nehéz Fülbe-függőket hordanak, hogy az azoktól tsináltt Lyukakon, egy Hüvelyk'újj kereftül fér. Képeknek Színe fekete-barna, Testek karcsú, Magokviselése szelíd, barátságos, kedveltető. Olly Ugrók, és Tántzosok vannak közöttök, a' kik az Európaiakkal vetélkednek. Fogaikat valamelly Kenőtstsel feketítik, a' mellyet gyakran meg-kell újjítani, a' midőn mindenkor meg-tartóztatják magokat az Evéstől, egynéhány Napokig, hogy a' Firnifznek Ideje légyen jól meg-

ragadni. Fogaik' Feketítésének azt a' nevetséges Okát adják, hogy illetlen, hogy az Embernek olly fejr Foga legyen, mint a' Barmoknak.

Arakánnak, és Pégúnak Lakosi, sokat hasonlítanak a' Siámbéliekhez. A' Khinabéliektől feketébb Színekre különböznek, Képek', és Testek' Formájára pedig igen keveset.

Az Arakánbélielnél nagy Szépségnek tartatik a' széles, és lapos Homlok, és az Okból Gyermekeiknek Homlokokra, mindjárt Születések után, nehéz Ön-táblátskát télnék, hogy apródonként meg-laposodjon. Ezen kívül tágas Or-lyukaik, tüzes, hosszú Szemeik, és egész Vállig függő Füleik vannak. Jó ízűen meg-efzik az Egereket, Patkányokat, Kígyókat, és bűdös Halakat.

Ezekből lehet látni, hogy a' Khinabéliek, és ezen Nemzetek között, nem nagy
Kü-

Külömbőség vagyon, és hogy kis Szemeikre nézve, a' Tatárokhoz hasonlítanak.

Ha Délfelé megyen az Ember már észrevehető Változást, vagy leg-alább Külömbőséget talál az Abrázatokban.

Malakka Félzigetének, és Sumatra Szigetének Lakosi, feketék, kitsinyek, frisek, jó Formájúak. Meztelenek egész Ágyékokig, és egyedül tsak valami Kötényt hordonak hol az eggy, hol a' más Vállokon. Természetenes bátrak, és akkor vezedelmesek-is, midőn Szokások fzerint, Opiumot vettek, a' melly Fejeket meg-bódítja, és meg-réfszegíti őket. Kevélyek, és ellenkezők.

Pugniatán vagy Pissagán Szigetében, a' melly tízenhat Mértföldnyire van Sumatrától, a' Braziliabéliekhez hasonlítanak a' Lakosok Nagyságokra, Termetekre, és Színekre nézve. Hajok sima,
k 5 és

és igen hosszú, egyéb'aránt pedig mezítelen járnak.

A' Nikobári Szigeteknek Lakosi, nagyok, és szép Termetűek, Színek fekete-barna, és sárgás, Képek hosszas, Hajok fekete, és sima, Orok középfzerű. Afzonyaiknak semmi Szemöldökök fintsen, hihe-tő, hogy ki-fzaggatják azt. Majd nem e-géllzen mezítelen járnak.

A' Sombreó Szigetének, a' melly Éjj-fzak felé esik Nikobártól, Lakosi feke-ték, de Képeket külömb-féle Színekre, zöld-re, sárgára, 's a' t. festik.

Malakkának, Sumatrának, és több apró Szigeteknek Lakosi, már magok között-is, de főképpen a' Khinabéliektől, és Tatároktól külömböznek, és más Eredetű-eknek látfonak lenni.

A' Jávabéliek ellenben jó-formán hasonlítanak a' Khinabéliekhez, jóllehet Szom-

Szomfzédi Sumatrának, és Malakká-nak. Erős, és vastag Termetűek, Nagy-ságok középfzerű, Képek lapos, Pofájok düllyedtt, Szemöldökök vastag, és lehajló, Szemeik kitsinyek, Szakállók fekete, és igen ritka, valamint Hajok-is.

Jáva Szigetének Lakosai, jóltermett, erős Emberek. Képek lapos, Pofájok szé-les, és ki-ülő, Szempillájok nagy, Szemeik kitsinyek, Hajok hosszú, Képeknek Színe fekete-barna, Szakállók ritka, Körmeik hosz-szúk, és Fogaik meg vagynak reszelve. Bá-trak, és a' nagy Melegség miatt mezítelen járnak.

Ezeken kívül, igen nagy Külömbőség vagyon a' Lakosok között, mind Abrázat-jok', mind Testek' Formájára, mind pedig Színekre nézve, mivelhogy fokféle Nemze-tek lakják ezen Szigetet. Példának Okáért, vagyon eggy egész Nemzet a' Jáva Szi-getében, Khakrelas a' Neve. Az ehez tartozó Emberek feje, és sárgás Színűek,
és

és olly gyenge Szemek vagyón, hogy a' Nap' Világát el-nem szenvedhetik. Ejjel igen jól látnak, Nappal pedig le-függesztett, és bé-húnytt Szemekkel járnak.

A' Molukki Szigeteknek Lakosai, a' Sumatra-és Jáva-béliekhez hasonlítanak, mind Életek' Mójára mind Fegyverekre, mind Nyelvekre mind Ruhájokra, és Színekre, 's a' t. nézve. Hajok sima, és fekete, Szemeik nagyok, Szemöldökök, és Szempillájok széles, Testek erős, és tartó. Hosszú Életük, jöllehet Hajok idején meg-öszül.

Banda Szigetének eredeti Lakosai felel az azt beszélik a' Hollandiai írók, hogy igen hosszú Életük, és hogy száz harmíntz Elztendő Embert látni közöttök, nem ritka Dolog. A' Férjfiak igen túnyák, egyedül csak Sétálással töltik Idejeket, és a' Dolgot Feleségeikre hagyják.

A'

A' Filippinai Szigeteknek Lakosai, sokféle Nemzeteknek Egyelítéséből eredtek, mivelhogy Spanyolokkal, India-Khina-Malabárbeliekkel, Feketékkel 's a' t. házasodtak öszve.

Éjfék felé Mánilatól vagyón a' Formóza Szigete, nem messze Fokiához egy Khinai Tartományhoz, azomban még sem hasonlítanak Lakosi a' Khinabéliekhez. A' Férjfiak, kiváltképpen pedig, a' kik a' Hegyekben laknak, kised Termetűek, és széles Képűek. Az Alfzonyoknak nagy, és tellyes Melyjek vagyón, és szakállasok, mint a' Férjfiak, Fülök hosszú, a' melyet még inkább meg-hosszítanak, a' külömbféle nagy Tsigákból-való Fülbefüggők. Hajok hosszú, fekete, Színek sárga-fekete, vagy fejr-sárga, vagy egésszen sárga. Igen jó Úszók, és Futók. Egy Utazó azt írja, hogy egy Embert látott itt, a' kinek egy Lábnál hosszabb Farka volt, mely bé volt növe barna-veres Szörrel, és majd az Ökör-farkhoz hasonlított. Ez az Ember azt állította.

totta, hogy ezen Szigetnek Déli Lakosai színt'úgy Farkasok mint ő. Azomban hihe-
tőbb, hogy inkább Majmok mintsem Embe-
rek azok, a' miket Farkas Embereknek len-
ni állítanak némelly Írók.

A' Máriáni, vagy Tolvaj Szige-
tek leg-messzebb fekszenek Napkelet felé.
Lakói igen buta, és tapasztalatlan Emberek.
Minekelőtte az Európaiak ide jöttek volna,
a' Tűz' Hasznát sem tudták, és le-írhatat-
lan vólt Bámúlások, midőn azt leg-elsőben
meg-látták. Képeknek Színe, nem olly igen
barna, mint a' Filippinai Szigetek' La-
kóié. Az Európabélieket fellyül mülják iz-
mosságokra, és Erejekre nézve. Termetek
szép, és magas. Eledelek Gyökér, Gyü-
möls, és Hal. Jóllehet nagyok, még-is
igen gyorsak-is a' mellett. Hosszú Életük,
és száz Elztendő Öregeket, a' kik soha sem
vóltak betegek, látni közöttök nem Újság.
Némellyek olly erőseknek írják, hogy öt
Mázsát könnyen hordoznak.

Dél felé a' Máriáni Szigetektől, és
Napkelet felé a' Molukki Szigetektől, va-
gyon a' Papusok' Országá, és Újj-Guinea.

A' Papusok fekete, vad, és baromi
Emberek. Mind a' két Fülöket, Oroknak
mind a' két Tzimpáját, sőt még Választó-
falát-is, bé-függesztik Karikákkal, Karjai-
kat fellyül Gyöngyházzal ékesítik, Fejeken
pedig tarkára festett Fahéj-Kutsmát visel-
nek. Testek jól épültt, és erős, Fogaik
feketék, Szakállok erős, rövid, kondor,
Hajok fekete, de nem olly gyapjas, mint a'
Szeretsenyeké. Sebes futók, és kemény Fá-
ból tsináltt Fegyverekkel óltalmazták ma-
gokat, mivelhogy a' Vasnak Hasznáról sem-
mit sem tudnak. Fogaikkal-is óltalmazták
magokat, és harapnak, mint a' mérges Ku-
tyák. A' Bételt szeretik, és jó ízűen e-
szik a' Guinai Borsot Mésszel el-vegyít-
ve, a' mellyel Szakállokat, és Hajokat-is
bé-szokták porozni.

Az Affzonyoknak még csak Látása - is Utálást gerjeszthet. Tsetsek egész Köldökig függ le, Hasok rend - kívül nagy, Karjaik, és Tzombjaik vékonyak, Képeknek Formája olyan mint a' Majmoké, egy Szóval, a' Rútságot magát nem lehetne rútabbra festeni, mint ezek az Affzonyok.

Új Guineának Ganet-Denys Nevezetű Szigetének Lakossai, feketék, gyorsak, és jó Formájúak, Fejek széles, kerék, Hajok rövid, kondor, a' melyet fokféleképpen nyírkálnak, és fágára, fejeire, veresre 's a' t. festenek. Abrázatjuk tűrhető volna, ha nevettséges Módon el nem tsúfítanák azt. De Orokon kereftül egy négy Újjnyi hosszú, és egy Újjnyi vastag Páltzátskát húznak, úgy hogy ezen tsudálatos Ékesség miatt, csak Orok' Hegyét lehet látni: Füleikbe-is Lyukakat tsinálnak, és hasonló Bototskákkal ékesítik azokat.

Új Hollandia' Partjának Lakosi, a' Déli Szélességnek 16. Grádusa alatt, Ti-

mor

mor Szigetéből Dél felé a' leg-nyomorultab' Emberek e' Világon, és leg-inkább közelítenek a' Baromhoz. Magassak, kartsúk, egyenesek, hosszú, vékony Tagokkal, vastag Fővel, kerék Homlokkal, és igen széles Szemöldökökkel. Ifjúságoktól fogva félig béhúnnyák Szemeket, hogy azokat a' Legyek' mérges Tsipésektől meg-örízhessék. Nem-is esmérhetnének meg semmit-is mezzéről, ha Fejeket mindég felfelé nem tartanák, mint ha Fejek felett akarnának valamit nézni. Orok, és Ajakok vastag, Szájok igen nagy. Két első Fogaikat, hihető, hogy még Gyermekségekben, ki-török, mivelhogy azoknak, valamint a' Szakálnak-is, még csak Nyomdokát sem találhatni, sem az Affzonyoknál, sem a' Férjfiaknál. Hosszú Képek írtóztató, mivelhogy egy kellemetes Húzás lintsen benne. Hajok rövid, fekete, és kondor. Színek-is olly fekete, mint a' Guineai Szeretsenyeké. Nem ruházkodnak, hanem Agyékaikat, egy Darab Fa-héjjal övedzik körül, mellynek Közepéből, egy Tsomó hosszú Fű függ le. Házat nem épí-

Uran. II-dik Köt. 1

te.

tenek, hanem minden Takaró nélkül, a' szabad Ég alatt, a' Földön hálnak. Társaságosan élnek, hűszan, harmintzan, Férjfiak, Asszonyok, Gyermekek egyelesen.

Leg-főbb Eledelek, valamelly kis Hatalskákban áll, mellyeket bizonyos Víz-rekesztetekben fognak, a' Tenger kis Öbleiben. A' Kenyérrel, Búzáról 's a' t. semmit sem tudnak.

A' Mogolok, és egyéb Nemzetek az Indus' Félzigetében, sokat hasonlítanak az Európabéliekhez, mind Nagyságokra, mind Abrázatjokra nézve, Színekben pedig, majd jobban, majd kevesbé különböznek tőlök.

A' Mogolok Olajfzínűek, jóllehet Mogol annyit téfzen az Indiai Nyelven, mint fejér. Az odai Asszonyok igen tiszták, mivelhogy gyakran ferednek, egyébként Olajfzínűk mint a' Férjfiak, hosszú Lábúk, és Derekúk. A' Férjfiaknak, csak igen kitsiny Szakállak vagy. Az Asszonyok tiszta Ele-

tük,

tük, és termékenyek. A' Szülés könnyű: ma lebetegsznek, hólnap pedig már az Útfzán járkálnak. A' Dékán' Országában, a' Gyermeket is igen idején öszve-házastják. A' tíz Elztendős Gyermeknek, már Szabadsága vagy, nyóltz Elztendős Feleségénél hálni, és Gyermek-is származnak ezen Házasságból. De az illy ifjú Anyák, már harmintz Elztendős Korokban, nem szülnek, és rántzósodni kezdenek. Némelly Asszonyoknak közöttök, különös Szokások vagy. Tudni illik, olly Formán, a' mint Köppölyt szoktak tenni, külömbféle Virágokat vágatnak Testekbe, és azokat, Gyökerek' Nedvével, olly tarkára festik, hogy Böröket, valamelly virágos Matériának gondolná az Ember.

A' Bengaliak fargábbak, mint a' Mogolok, Erkölsökre nézve is igen sokat különböznek egymástól. Az Asszonyok leg-fajtalanabbaknak tartatnak egész Indiában. Itt nagy kereskedést üznek mind a' Férjfiakkal, mind az Asszonyokkal. Sok Herléket is szoktak tsinálni, és el-adni. Dí-

l 2

tsé-

tsérik Szépségeket, és jó Formájokat, Szorgalmatosságokat a' Kereskedésben, és Erköltsőknek Kellemetességet.

A' Koromándeli Partnak Lakosi, feketébbek a' Bengaliaiaknál, de nem olly jó Erköltsük, és többnyire, de kiváltképpen a' közönséges Emberek mezítelen járnak.

Még feketébbek a' Malabáriai Partnak Lakói, Hajok hofszú, sima, fekete, Nagyságokra nézve ollyanok, mint az Európabéliek. Az Affzonyok Arany-karikákkal ékesítik Orrokat. A' közönséges Víz-tartókban, a' Város' Közepében, ferdének egymással a' Férjfiak, Affzonyok, és Leányok. Nyóltz Elztendős Korokban, Férjhez mennek a' Leányok.

Az Indiai külömbféle Nemzeteknek Szokásai tusdálatosok, és különösök.

A' Bániánokat nem lehet reá venni, hogy valamelly Allatból egyenek, a' melly
va-

valaha éltt. A' leg-kissebb Férget-is, főt még a' Tetűt-is, irtóznak meg-ölni. Gondoskodások mind annak Meg-tartásában, a' mi él, annyira mégyen, hogy Ris-kását, és Babot hánynak a' Vízbe, a' Halaknak, és Búzáat szórnak el a' Földön, a' Férgek', és Madarak' Számára. Midőn Vadáízt, vagy Haláízt látnak, mindent el-követnek, hogy a' Vadaknak, és Halaknak-való Kedvezés-re reá beszéljék. Ha Kérések sikeretlen, ígérnek, hogy a' Puskának, és Hálónak Arrát meg-adják; ha ez sem használ, fel-zavarják a' Vízet, hogy a' Halak el-fzaladjanak, és tele Torokból kiabálnak, hogy a' Vadakat, és Madarakat el-keressék.

A' Nairok Kalikútban, mind Nemes Vitézek, a' kik szüntelen Fegyverben vagynak, szép, jól termett, de egy keveset Olajszinű, magas, bátor méréísz, és alkalmas Fegyverviselő Emberek. De Fülöket annyira meg-hofszabbítják, hogy Válokig, néha pedig azon alól függ. A' Férjfiak tsak egy Feleséget, az Affzonyok pedig

dig, több Férjet vehetnek. Vannak - is olly Affzonyok, a' kiknek tíz Férjek vagyon, a' kiket úgy néznek, mint Szépségek által meggyőzött Rabokat. Ez tsak a' Nemes Affzonyoknak Elsősége, a' Polgár Affzonyok ellenben, mintha egésszen más Természetük vólnának, kénytelenek egy Férjjel meg-elégedni.

A' Kalikúti Polgárok, vagy az úgy nevezett Moucoisok, a' melly alatt, egy általlyában, a' Köz-nép értetik, éppen nem látszonak egy Nemük lenni a' Nairokkal, vagy Nemesekkel; mivelhogy mind a' Férjfiak, mind az Affzonyok sokkal rútabbak, lárgábbak, és kissebbek közöttök.

Ezekon kívül, vagynak a' Nairok között, olly Férjfiak, és Affzonyok, a' kiknek nem Betegség által, hanem Születésektől fogva, olly vastag Lábok vagyon, mint az Ember' Dereka szokott lenni. Némellyeknek tsak egy Lábok illy formátlan, de többnyire mind a' kettő. A' Bőr ezeken a' Lába-

kon

kon kemény, és darabos, mint a' Szömörtső. De azért könnyen járnak. Ezek a' vastag Lábú Emberek, leg számosabban vagynak a' Nairok között. Mindazonáltal találtnak egyenként más Tartományokban is, mint Tzéjlánba'.

A' Tzéjlón Szigetének Lakosi, nagyok, barnák, Fülök hosszúan le-függő, Hajok fekete. A' Köz-nép tsak nem mezítelen jár, az Affzonyok pedig fel-fedezett. Melyel jelennek-meg. Ez a' Szokás majd egész Indiában közönséges.

Ezen Szigetben vagynak még Vad-emberek is, a' mellyeket Bedásnak hívnak a' Lakosok. A' Szigetnek Ejfzaki Részében laknak, és egésszen más Eredetüknek látszónak lenni, mint minden egyéb Lakosok. Lak-helyek olly fűrű Fák között vagyon, hogy felette nagy Bajjal lehet hozzájuk jutni. Itt annyira el vagynak rejtve, hogy igen ritkán lehet egyet látni közülök. Színekre nézve hasonlítanak a' fejjér Európaiak-

14

hoz

hoz, vagynak még-is barna-veresek között. A° Tzéláni Nyelvet nem beszélik, és az övéket senki sem érti, mivelhogy semmi Hasonlatossága nintsen az Indiaiakkal. Semmi Közösségek nintsen senkivel, és sem Házakat, sem Falukot nem építenek. Fegyverek íjj, és Nyíl, a° mellyel Vad-dífnókat, Szarvasokat, és más Vadakat lönek, a° mellyeknek Húsát, soha sem főzik, vagy sütik, hanem Mézzel tsinálják-bé, a° mellyel bővelkednek.

Ennek a° nem igen számos Nemzetnek, a° mellynek minden Familiája magánosan lakik, Eredete nem esméretes. Úgy látszik, hogy ezek a° Bedák, és a° Khakrelákok Jávában, az Európabéliektől származnak. Mert nem eshetett-é az meg, hogy némelly Férjfiak, és Affzonyok ezen a° Szigeten hagyattattak valaha az Európaiaktól, vagy pedig Hajó-törés által, ide vettettek, és a° Lakosoktól való Félelem miatt, az Erdőkben, és Köfzikkák közt kerestek Menendék-helyet, és ott a° születt Vadak° Mójja

sze-

szérént éltek, a° melly Életnek tulajdon Gyönyörűségei vagynak?

A° Maldiviabélieket a° Tzéljon Lakosai° Maradékinak tartják, de semmi Hasonlatosság nintsen közöttök, és kevesebbet különböznek az Európabéliektől, Olajfzínüket kivéven. Sok Nemzetekből öfzvegyültt Nemzetnek lehet őket tartani. Az Éjjfzakiak pallérozottabbak, mint a° Déliek, a° kik feketébbek-is. Az Affzonyok között, a° kik türhetők, többnyire mindnyájan zöldellő-olajfzínük, de vagynak olly fejérek-is közöttök, mint az Európaiak, de mindnyájoknak felette fekete Hajok vagyon, a° mit a° leg-nagyobb Szépségek közzé számlálnak. Erre az is fokot tehet, hogy kilentz Esztendőös körökig, minden Héten meg-nyírják Hajokat Gyermekeiknek. Ha ezen Szokások nem vólna, talán nem vólnának mindnyájan fekete Hajúk, mert lehet látni Gyermekeket közöttök, a° kiknek félig sárga Hajok vagyon. A° Férjfiak fokkal szörösebbek, mint az Európaiak.

A' Maldiviaiak hajlandók a' Munkára, alkalmatosok a' Mesterségekre, de egyszersmind babonások is, és fajtalanok. Jóllehet igen tisztátalanok az Asszonyok, és önként meg-adják magokat, még-is különös Gondossággal fedezik-el Melyeket. Túnyaságok olly mellez terjed, hogy leg-nagyobb Gyönyörűségnek tartják, szüntelen rengetetni magokat. Mindég Bételt rágnak, és Eledeleikbe igen sok Fűszerfzámot raknak.

A' Guzaráta Lakosi, az Eg' Tájahoz képest, fetét-barnák, vagy Olajszínűk. A' Férjfiak erősek, jól-termettek, fekete Szeműk, és Hajúk; az Asszonyok pedig kicsinyek, de tiszták, és szép Termetűk, hofzfű Hajúk. Orokba Karikákat, Fülökbe pedig nagy Ékességeket aggatnak. Púposokat, vagy lántákat látni közöttök, igen nagy Ritkaság.

Goa Várossa régtől fogva esméretes, mint a' Portugallusoknak fő Városok Napkeleti Indiákban. Jóllehet már nagy

nagy Részbe vóltt Fényességének el-tűntt, még is, most-is nagy, és gazdag Kereskedő-város. Itt tartatott régenten a' leg-nagyobb Rabvásár, az egész Világon. Itt lehetett a' leg-szebb Leányokat, és Asszonyokat venni Napkeleti Indiának minden Tartományaiból: Fejérek olaj-zöldek, fetét-barnák, egy Szóval, mindenféle Színűk árultatnak itt. Többnyire mindnyájan tudnak bizonyos Szerfszámokon muzsikálni, és szépen varni, és hímezni. Az egészen fekete Mozambiki Káffer Leányokat leginkább szeretik a' született Indiaiak.

A' Meg-jegyzést érdemel, hogy a' született Indiai Férjfiaknak és Asszonyoknak izzadsága, nem rosz Szagú, az Afrikai Szeretsenyeknek izzadsága ellenben, a' leg-kisebb Mozgás után, olly tűrhetetlen, és lúgszagú, hogy nem-is közelíthet feléjük az Ember.

Az Indiai Asszonyok felette szeretik az Európai fehér Férjfiakat, és eleibe télszik az In-

Indiai fejrér Férjfiaknak, vagy inkább minden Indiaiaknak.

A' Persák' Szomfzédi a' Mogoloknak, és nagy Hasonlatosságok is vagyon vélek.

A' régi Persáknak Maradéki Gauroknak hívattnak, és rút, formátlan Termékük, és darabos Börük. Hasonlók azok is, a' kik Indiával határosok. Egyéb Réseiben Persiának, igen meg-szépültt a' Persiai Vér, a' Georgiai, és Tzirkáffziai által, a' melly két Nemzetekben a' leg-szebb Emberek teremnek. Nehezen lehet egy Fő-persát találni, a' kinek Georgiai, vagy Tzirkáffziai Anyja ne lett volna. Már most tehát igen szépek a' Persiai Affzonyok, de nem számláltathatnak még is a' tökéletes Szépségek közé, mint a' Georgiaiak. A' Férjfiak többnyire nagyok, egyenesek, eleven Pirosságúak, kedveltető Képük. Szépségeket az Égnek, és annak a' Mértékleteségnek köszönhetik, a' melly-

mellyben neveltetnek, és az idegen Vérel-való Egyelítésnek. E' nélkül, a' leg-főbb Persák is igen rútak vólnának, mivelhogy a' Tatároktól erednek, a' kik rút, és formátlan Emberek.

A' Persák jó Erkölcük, udvariak, okosak; tüzes, eleven, termékeny Képzeli-déssel bírnak, hajlandók a' Tudományokra, Mesterségekre, és Kézmunkákra; szeretik a' Betsületet, vagy inkább a' Hijjába-valóságot, az igaz Betsület-szeretethez hamis Képet. E' mellett, hajló és engedelmes Természetek, munkás, tsalárd Elméjük vagyon, az Affzonyt nagyon szeretik, és ez gyakran a' Fajtalanságig mégyen, hajlandók a' Kérkedésre, és Vesztegetésre, és azért semmit sem értenek a' Gazdálkodáshoz, és Kereskedéshez.

Atallyába' szállván, mértékletesek; egyedül tsak a' Gyümöls' Ételében lehet Mértékletlenséggel vádolni. Nem ritka Dolog, hogy egy Persa tízen-két Font Dinnyét

nyét meg-eszik eggyfzerre. Söt vannak olyanok-is, a' kik 36. 48. Fontot meg-eznek. Innen nem lehet tsudálni, ha olvassa az Ember, hogy fokban közülök a' Gyümölts' mértékletlen Étele miatt meg-halnak.

Persiában igen fok szép mindenféle Szí-nű Asszonyok vagynak. A' Kereskedők' minden Szegleteiben a' Világnak ki-keresik a' leg-szebbeket. A' Fejéretet Lengyel Ország-ból, Múszka Országból, Georgiából, Tzir-káffziából, és a' nagy Tatár Ország' Széleiből hozzák; a' Bárnákat a' nagy Mogol, és a' Galkondai, és Vizapuri Királyok' Országaiból; a' Feketétet pedig, a' Melinda, és a' Veres-tenger' Partja-iról.

A' közönséges Asszonyok' különös Babonától fogattattak-el. A' Terméketlenek, azt hiszik, hogy ha a' fel-akasztott Emberek' Tefte között, mennek el, termékenyek lesznek. Ha ez a' különös Elzköz nem használ, a' közönséges Ferdő-házakhoz mennek,

nek, a' midőn fok Férjfiak ferednek benn, és a' ki-folyo Vízen eggynehányszor által meg által-mennek.

Az Arabsok a' Függetlenségnek Allapotjában élnek, a' melly minden Törvény' Meg-vetésén épül: Rend-tartás, és tsak nem minden Társalkodás nélkül élnek, mint a' Tatárok. Fejeik, és Vezérjeik, nem-is tiltják őket a' Lopástól, Asszonyok' Ragadozásától, és erőszakos Tolvajkodástól. Söt inkább Betsületet keresnek Gonofzságaikban. A' Virtust gúnyolva ki-nevetik, és az emberi Kötések között, tsak azokat tartják, a' mellyeket a' Babona tett kellemetessékké előttök.

Meg-vannak keményítve minden-féle Vízontagságok' El-viselésére. Lovaiat-is a' leg-nagyobb Nyomorúság' El-hordozására szoktatják. Húfzon-négy Óra alatt, tsak eggyfzer étetik, és itatják. Innen igen hitványak, de azomban felette febessek, és tsak nem fáradhatatlanok a' Futásban.

Több.

Többszörre nyomorúságos Életet élnek az Arabsok, Kenyér, és Bor nélkül, mivel-
hogy a' Földet nem művelik. Kenyér' He-
lyében valamely vad Magokkal élnek, a'
mellyeket bé-áztatnak, és Téjjel vegyítve,
Téftát tsinálnak belőle.

Nagy-számú Tevéket, Ketskéket, és
Juhokat tartanak, a' melyeket előbb tovább
legeltetnek. A' Legelőkön Ketske-szörből
tsinált Sátorokat vonnak, a' melyekben Fe-
leségestől, Gyermekestől addig laknak, a'
míg a' Fű el nem fogy, a' midőn ofztán
más Legelőre hajtják Barmaikat.

Jóllehet illy kemény Életek' Módja, és
vékony Eledelekkel élnek, még-is magas-
sak, és jól termettek, de a' mellett a' Nap'
Hevétől feketék, mivelhogy csak nem mind-
nyáján egész mezítelenen járnak, és kevés-
nek van csak rongyos Inge-is.

A' Bóldog Arábiának Partjain, és
Szokotóra Szigetjében lakó Arabsok
kis-

kissebbek, Hamu-színűk, vagy igen bar-
nák, Termetekre nézve pedig fokot vetnek
az Abiffzinabéliekhez.

Szokás az Arabsoknál inkább Szem-
be'tünő Részeiket, tetét-kékre festeni. Ezt
a' Színt, pontonként nyomatják bé a' Hús-
ba, egy különösen arra készült Tövel,
olly mélyen, hogy szüntelen meg-marad-
nak Nyomdokai.

A' Pufztákban, Tremeken', és Tú-
nis' Határain, Gálitz-kövel, és hegyes Ké-
setskével egész Testeken, kék Húzásokat
tsinálnak az Arabs Leányok, Szépségek'
Emelésére. Az Afrikai Leányok között
fokan vagynak, a' kik ezt a' Példát köve-
tik, ki-yévén azokat, a' kik fejéren szület-
nek. De ezek között-is vagynak olly efz-
telenek, a' kik nem csak Szemöldököket fe-
ketítik, hanem még Virágotskákat, és egyéb
aprólékos Szépségeket-is, festenek Ortzáik-
ra, Homlokokra, és Allokra, Gubits-füsttel,
és Sáfránnal.

Uran. II-dik Köt.

m

Pufz-

Puszta Arábiának Alfzonyai Kezeiket, Ajakikat, és Allokat kékre festik, Orokra pedig arany, vagy ezüst Karikákat akasztanak, mellyeknek Szélessége három Ujjnyi. Fejéren születtetnek, de a' Napnak Hévsége által, apródonként nagyon el-rútúlnak. Ifjú Leány-korokban igen kellemetesek; és szüntelen énekelnek. Dallok nem olly szomorú, mint a' Per'sáknál, és Törököknél, de annál különösebb, mivelhogy erőszakosan nyomják-ki a' Lélekzetet, és a' Szillabákat igen sebessen mondják-ki.

Az Arabiai Fejedelelem Alfzonyok , azt mondja egy más Utazó , a' kinek megengedték , hogy a' Sátornak egy Szegletén fzemlélhette őket , igen szépek , és jól-termettek . Ezeknek Szépségéből lehet a' másokéröl-is ítélni , a' kik , mivelhogy soha sem járnak a' Napon , igen fejérek . De annál feketébbek a' közönséges Alfzonyok . Természetes barna , és feketés Színeken kívül , egész Formájok-is igen rút . Az első Ifjúságnak Kellemei eggyedül türhetők benek .

nek. Az Affzonyok Tővel, Lyukatskákát fúrkálnak Ajakaikba, és Puska-port, Ökör-
cpével vegyítve, kennek belé. Ez az Egye-
lítés, mélyen bé-efzi magát a' Húsba, és
egész Életekben kék, fetét-sárga, vagy ón-
színű marad Ajakok. Szájoknak Szegleteibe,
Allokba kétfelől, és Ortzájokba-is, hasonló
Lyukatskákot tsinálnak, Szemöldököknek
Széleit feketére festik, és Szemek' Szegleté-
től ki-felé, ugyan azon fekete Színnel, Li-
neákat húznak, hogy az által, nagyobbak-
nak tetszjenek Szemeik. Mert közönségesen,
a' fekete, és kiülő nagy Szemekben helyhez-
tetik a' Nap-keleti Affzonyok, a' leg-na-
gyobb Szépséget. Ha az Arabs, az Affzo-
nyi Szépséget ki-akarja fejezni, azt mondja:
Olly Szemei vagynak, mint a' Ga-
zellának. * Minden Szerelmes Énekeik-
ben, leg-inkább, a' szép fekete, vagy Ga-
zella-Szemekről beszéllnek. Szépjeiket
rendszerént ezen Allattal szokták egybe-ha-
sonlítani. Igaz-is, hogy a' Gazella, egy

* *Capra Gazella* Linn. eggy Neme a?
Vad-ketskének.

a' leg-fzebb Állatok közül. Leg-inkább lehet tapasztalni benne, valamely ártatlan Félénkséget, a' mellynek fok Hasonlatossága vagyon, egy ifjú Leánykának báortalan Szemérmetességével. A' fő, vagy újj házias Affzonyoknál Szokásban vagyon, feketére festett Szemöldököket, Homlokokon, öfzye-húzni, Karjaikon, és Kezeiken, Tövel, mindenféle Figúrákat, Virágokat, Állatokat 's a' t. szürkálni, Körmeiket pirosra festeni, a' melly Színnel, a' Férjfiak, Lovoknak Serénnyét, és Farkát-is szokták festeni. E' mellett, még Fülöket-is meg-fúrják az Affzonyok, egynéhány Helyen, és Karikákat, és holmi tsengő Dolgokat, függesztenek reája. Karjaikat, és Láb-fzárakat, Zsinegekkel tzifrázzák-ki.

Az Arabsok igen fzerelem-féltök. Jól lehet vették, vagy ragadták Feleségeiket, még-is Szeretettel, és neminémüképen Tifzlettel bánnak vélek.

Az

Az Egyiptombéliek, Szomfzédi az Arabsoknak, ugyan azon Vallásúak, és mint ezek, a' Török Birodalomhoz tartoznak, még is fok Szokásaikban különböznek tőlök.

Az Egyiptomi Affzonyok felette barnák, de eleven Szemük. Középszerü Nagyságok fintsen, Öltözetek ijéftö, és a' Társalkodásban igen unalmasok. Igen termékenyek. Azt állítják némelly Utazók, hogy a' Termékenység, a' melly a' Nilus' Ki-áradása által okoztatik, a' Földről, az Állatokra, és Emberekre-is el-terjed. Azt tsalhatatlan Tapasztalásnak tartják, hogy az újj Víz termékenyvé téfzi az Affzonyokat, ha ifznak belöle, vagy benne ferednek; innen közönsegesen Juliusban, és Augususban terheshednek meg. A' Tehenekről azt mondják, hogy tsak nem mindég kettöt borjaznak 's a' t.

Ezen egy Részről hafznos Bé-folyása a' Nilus' Ki-öntésének, más Részről vefze-

m 3

del.

delmes Nyavalyákat okoz. Sohol a' Világon nintsenek több Vakok, mint Egyiptomban, mivelhogy az egésségtelen Levegő Szemfájásokat okoz, mellyeknek rend szerént Vakság a' Ki-menetele. A' Nilus' Ki-öntésekor, a' Vérhas-is igen nagyon uralkodik, és veszedelmes, a' Víznek Sósága miatt.

Az Affzonyok kitsinyek, a' mint már jelentetett, a' Férjfiak ellenben magassak. Mind a' két Nemnek Olaj-zöld Színe vagyon. Mennél inkább távozik az Ember Kairótól, annál fetét-barnább a' Lakosok' Színe.

Az Egyiptombéliek' természetes Hibái közzé tartozik a' Túnyaság, és Félénkség. Minden Dolgok, leg-inkább a' Kávészásban, Dohányozásban, Alvásban, vagy az Utzárkon-való Lotsogásban áll. Ezen Élet' Módjának természetes Következése a' Tudatlanság, a' mellyhez még a' Hijjában-válóság is járúl. Még a' Koptok * sem üressék attól. Jóllehet meg-kell vallaniok, hogy

Ne-

* A' régi Egyiptombéliek' Maradéki.

Nemességeket, Tudományaikat, Hadi-gyakorlásaikat, Hiftóriájokat, sőt még Nyelveket-is el-vefztették, és eggyfzersmind eggy igen híres, és hatalmas Nemzetből, nyomorúltt, Jobbágy-néppé lettek, még-is, egélsz a' más Nemzetek' Meg-vetéséig, kevélyek.

Azok a' számos Nemzetek, a' kik a' Déli Tengernek Partjain Egyiptomtól fogva, egélsz a' Nagy Tengerig laknak, és azon nagy Darab Földet, Barbáriától egélsz az Atlás' Hegyéig, el-foglalják, igen különböző Eredetük. Nem-is lehet másképpen, mivelhogy Arabsokból, Spanyolokból, Vandalusokból, és a' régi Időkben a' Rómaiakból, és Egyiptombéliekből-is szaporodott Népessegek.

A' Tripolisi Affzonyok magassak, és igen nagy Szépséget helyheztenek Termekeknek Hosszúságában. Képeiket Tövel szúrkálják fel, mint az Arábiai Affzonyok. A' veres Hajra lokat tartanak, és azért Gyer-

m 4

me-

mekeiknek Hajokat szorgalmasan veresre festik.

A' Maur - Affzonyok, nagy Szépségnek tartják a' hosszú Hajat, és egész Bokáig nevelik azt. A' kiknek nem elég hosszú, és fűrű, azok hamis Hajat hordoznak; és Külömbőség nélkül, mindnyájan Pántlikákban fonnyák. Szemöldököket barnára festik, és azt hiszik, hogy az által nagy Kellemetességet adnak a' Szemnek.

A' Maur - Affzonyok Szépek, mivel hogy nem fokat mennek ki a' Házból. De Szépségek nem tart tovább harmintz Eftendős Koroknál, a' midőn már meg-fzűnnek Gyermekeket is szülni; ellenben nem ritka Dolog tízen-két Eftendős Anyát, és húszon-négy Eftendős Nagy-anyát látni. Mivelhogy pedig közönségesen olly fokáig élnek, mint az Európai Affzonyok, másod, és harmad Izü Unokájokat is meg-érik.

Bar-

Barbária' Hegyeinek Lakosi fejérek, azok ellenben, a' kik a' Tenger' Partjain, és a' Laposon laknak, felette el-süttettek a' Naptól.

Kachemirnek Lakosi igen szépek, és Termetekre nézve az Európaiakhoz hasonlítanak, és leg-kisbbs Nyomdokait sem lehet Képeken látni a' Tatár Képnek, jól lehet Szomszédjaik. De különösen igen szép Affzonyok vagynak közöttök.

A' Georgiaiak még szebbek a' Kachimirbélieknél is. Egész Georgiában nem lehet rút Képet látni. Ezen Országban Affzonyai eránt, olly adakozó volt a' Természet az Affzonyi Kellemetességek' Ki-olztásában, hogy tsak nem minde-nyütt, halszontalan keres az Ember hozzájuk hasonlókat. Termeteknek Nagyságához, és Kartsúságához, Képeknek különös Szépsége járul. A' Férjfiak is szépek, és természetes egészséges Okossággal bírnak. A' Tudományokra, és Mesterségekre is hajlandók volnának; de a' rossz Nevelés, mély Tudat-

datlanságba, és minden Gonofzságokba méríti őket. E' mellett még - is emberségesek, és Betsület - tudók, és nehéz meg-haragítani egygy Georgiánust, de ha meg-haragítatott, el-törülhetetlen Gyűlölsége.

Tzirkáffziában - is igen szép fejeér Affzonyokat lehet találni, a' kiknek kellemetes Abrázatjok, és igen-igen szép Szí-nű Homlokok, nagy, és fima; Szemöldökök, minden Mesterség nélkül, olly gyenge, és yékony Szálú, mintha Selyem-fonalak boronganának Szemeik felett. Szemeik nagyok, és szelídek, Tekintetek által-ható. Orrok gyönyörűn formáltak, Ajakaik pirosak, Szájok kitsiny, és mosolygó, Ajakok hofzas-kerék, mellynél a' leg-jobb Képfő szebber nem festhetne. Nyakok, és Melyek, egész Tökéletességében jelen meg. Börök olly fejeér, mint a' Hó, Termetek magas, és hajló, Hajok fekete, mint a' fekete Bársony. Az Idegenek eránt barátságosak, és kedveltetők, mindazonáltal igen hü-

hűségesekek, éppen nem Szerellem-féltő Férjekhez.

A' Rómániai, Tzirkáffziai, és Georgiai Affzonyok igen szépek, és negyven öt, ötven ezttendő Korokig, egészségesekek maradnak. Munkások, és a' leg-keményebb Dolgokkal foglalatoskodnak.

Ezek a' Nemzetek a' leg-nagyobb Szabadságot tartották meg a' Házasságban. Ha meg-történik, hogy a' Férj nem egészen elégszik meg Feleségével, és bé-vádollya azt, azonnal el-hozatja az Affzonyt, a' Helység' Ura, és el-adatja, a' Panaszlónak pedig, más Feleséget ad. De, ha az Affzony panaszol elsőben, el-véttetik Férjétől, és szabadon botsáttatik.

Az Utazók szerint, színt' olly szépek a' Mingréliai Affzonyok, mint a' Georgiaiak, vagy Tzirkáffziaiak. Úgy látják, hogy egygy Eredetek - is vagyon ezekkel. Termetek, és Képek, különös Szépségű,

gű, Tekintetek győzedelmeskedő, és veszedelmes. Szemöldököket festeni szokták közönségesen, a' rútak pedig, vagy a' Vének egész Képeket, Szemöldököket, Ortzájokat, Homlokokat, Orokat, és Allokat befestik.

Nagyon szereztek ékesgetni magokat. Úgy öltözködnek, mint a' Per'siai Asszonyok, és Fátyolt hordoznak, de, a' melly csak felső, és hátúlsó Részét fedi be Fejeknek. Elmések, Magokviselése módos, és kedveltető.

Midőn valakinek Szívét meg-akarják nyerni, vagy Szeretőjeket meg-tartani, vagy meg-rontani, a' leg-gonofzabb Eszközöket sem hagyják próbálatlan. Hitellensegekről is igen esméretesek.

A' Férjsiak is felette rossz Erköltsűek. Mindnyájan Tolvajkodásra oktattatnak. Úgy üzik azt, mint egy olly Mesterséget, a' mellyben Gyönyörüséget, és Betsületet keresnek, és azért minden Tartózkodás nélkül

be-

befzéllik egymásnak, minden meg-tett Lopásaikat, és közönségesen, Helybe-hagyást, Hírt, és Dítséretet nyerne az által. Orozgyílkosság, Erőszakos-tolvajlás, Hazugság, Vitéztetteik; Kurválnoklás, Sokfeleség-tartás, Vérbűn, Virtusaik. Egy Férj a' másnak Feleségét el ragadja. Attyoknak, vagy Annyoknak Testvérjét, Testvérjeknek Leányát, írtózás nélkül vészik Feleségül. Egy-szerre két három Feleséget vésznek, és azonkívül még Ágyasokat is tartanak. Nem igen szerelemfélők. Ha Történetből, valakit kapnak Feleségeknél, Jussok vagy azért egy Dicsnót venni, a' mellyet azután, mind a' hárman együtt emésztenek meg. Ebből áll az egész Boszúállás. Igen dítséretesnek tartják a' Sokfeleség' és Ágyas-tartást, mivelhogy az által sok Gyermekekre téznek Szert, a' kiket vagy Pénzen lehet eladni, vagy külömbféle Eszközökért, és Ennivalóért el-tserélni.

A' Rabfzolgák nem nagy Árú itt. Húszon-öt esztendő Férjsiákat, negyven esztendő-

tendősig, tízen-öt Talléron, az Öregebbeket kilentzen, tízen lehet meg-venni; tízen-három ezüstendős szép Leánykák, tízen-nyóltzig, húsz Talláron mennek, az Affzonyokat tízen-kettőn, a' Gyermekeket pedig, három, négy Talléron adják.

A' Törökök sokféle Nemzetekből vezik Eredeteket, és mindent mondott az Embert, a' mit tud, ha azt mondja, hogy erős, és jólalkotott Emberek. Igen ritkán lehet púpost, vagy sántát látni közöttök. Az Affzonyok-is, rendszerént szépek, jóltermettek, és Hiba nélkül valók. Mivelhogy soha sem mennek ki fedetlen Ortzával, igen fejérek.

Azt írják, hogy Kis A'siában még a' Parafzt Affzonyok-is, virágzó Rózsa-sziklák, Bőrök gyenge, fejr, sima. E' végre a' Chiói Földet * bé-áztatják Vízbe, és

Ke-

* Terra Ciha vel Selinusia. E' világos-szürke, Agyag-termézetű Föld

Kenet Formát tsinálnak belőle, a' mellyel, midőn a' Ferdőben vagynak, Testeket, Abrázatjokat, és Hajokat bé-kenik. Szemöldököket némellyek feketítik, némellyek pedig Ruzmával * étetik-el, és azután valami fekete Színnel, hamis Szemöldököket festenek fél Hóld Formára. Mellszéről szépen látszik, de közelről annál rútabb.

Égyiptomban terem valami kis Bokroska, Alkanna ** a' Neve a' Lakosoknál. Ennek a' Leveleit porrá törik, sárga, vagy veres Festéket-is tsinálnak belőle, a' mellyel a' Török Affzonyok, Kezeket, Lábkokat, és Hajokat sárgára vagy veresre festik.

A'

Föld, a' Szennyet magához vonja, és felódozó Erővel bír, a' melly által, a' Testnek Szeplőit, és Sebhelyeit el-törli, a' meg-tsomósodott Melyeket meg-lágyítja, és a' Daganatokat el-olztatja.

* A' Ruzma a' Földből ásattatik, feketé, és olyan, mint valamely meg-égettetett Ásmány (Minera) Bányája Galátziában vagyon.

** Lavosonia inermis Linn.

A' Török Affzonyok igen nagyon be-
tsülik a' fekete Szemet, és azért égetett
Tutziával, olly feketére festik azt, a'
mint tsak lehet. E' végre valamelly Arany-
vagy Ezüst vékony Késetskével élnek, azt
Nyálokkal meg-nedvesítik, hogy a' fekete
Porból, valami ragadjon reája, és a' Szem-
ben menjen, midőn azt gyengén el-húzzák,
a' Szempilla, és Szemgolyóbis között. Min-
den Nap gyakran ferednek, és füstölik ma-
gokat; eggy Szóval, mindent meg-téfnék,
a' mi Szépségeknek Megtartására, vagy
Nevelésére, valamit használhat.

Júdeának mostani Lakosi a' több
Törökökhöz hasonlítanak, de valamennyivel
barnábbak. Innen a' régi 'Sidóknak is bar-
nának kellett lenni.

A' Görögök, Görög Országának Éjj-
szaki Réfzeiben, fejelek, a' Déli Tartomá-
nyokban, vagy Szigetekben pedig, feketék.

A'

A' Görög Affzonyoknak, nagy Elsősé-
gek vagyon a' Török Affzonyok előtt, Szép-
ségekre, és Elevenségekre nézve; nagyobb
Szabadságban-is élnek. Konstantinápoly' Tá-
ján, a' Görög Affzonyoknak igen szép Ha-
jok szokott lenni, és egész Sarkig ér, de a-
zok nem olly szép Abrázatuk, mint a' töb-
biek.

A' nagy Szemeket magas 'Szemöldökö-
ket, nagy Szépségnek tartják a' Görögök,
mind, az Affzonyokban, mind a' Férjfiak-
ban. A' régi Görög Képeken, és Pénze-
ken-is felette nagy Szemek vagynak, ha a'
Rómaiakkal vettetnek öfzve.

Az Arkhipelágus Szigetjeinek
Lakosai, többnyire mindnyájan jó Úfzók, és
Búvárok, úgy hogy a' szerentsétlen Hajók-
nak Elfközeit, ki-keresik a' Tenger' Fene-
kén, és Számós Szigetében, addig meg
nem házasodnak az Ifjak, míg nyóltz, vagy
a' mint némellyek írják, húfz Ölnyre, le-
nem tudnak bukni a' Vízben.

Uran. II-dik Köt.

n

Azt.

Azt-is írják, hogy némelly Szigetekben, kiváltképpen pedig a' Nikári Szigetben, az a' különös Szokás vagyon, hogy ha a' Lakosok a' Mezőn vagynak, mindenkor igen messzéről beszélnek egymással. Olly Mód nélkül erős Szavok-is vagyon, hogy egy Fertály-és gyakran egy egész Mérttföldnyire meg-halják egymást, a' melly által igen hosszasan tartt a' Beszélgetés, mivelhogy eggynéhány Minuta telik-el benne, a' míg a' Kérdésre elérkezik a' Felelet.

A' Spanyolok soványak, és kicsinyek. Termetek vékony, Fejek igen szép, Abrázatjoknak Vonásai rendesek, Szemeik szépek, Fogaik jólrendelttek, de Színek sárgás, és barna. A' Gyermekek, Születésekor, fejérek, és szépek, de Színek Idővel igen nagyon meg-változik. Ezekből igen könnyen meg-lehet különböztetni a' Spanyol más Európai Nemzetektől. Némelly Spanyol Tartományoknak Lakosi, kiváltképpen a' Bidaßzóa Víze mellett, igen nagy Fülük.

Fe-

Fekete Hajú Embereket nem igen lehet találni, Angliában, Flandriában, Hollándiában, és több Éjjlszaki Tartományokban, mint Dániában, Svétziában, és Lengyel Országban-is.

A' Svétziai Állzonyok igen terméke-nyek. Egy Állzony, tíz, tízenkét, tízenyöltz, húsz, húszon-négy, harmincz Gyermekeket szül. A' Lakosok felette sokáig élnek, úgy hogy száz negyven, és száz hatvan elztendősök-is találtnak közöttök.

Ezen nagy Termékenységből nem lehet bé-hozni, hogy a' Svétziai Állzonyok igen szerezmesek, mivelhogy tudva vagyon, hogy az Éjjlszaki Tartományoknak Lakosai tiszták, és Szűzek, még-is olly szaporák voltak, Elejétől fogva, hogy egész Európát el-töltötték, a' mellyért Éjjlszakot, a' Nemzetek' Műhelyének nevezik a' Histórikusok.

n 2

A'

A' Dánusok - is nagy , és erős Embe-
rek , eleven , és piros Színük. Hosszú Éle-
tet - is élnek , mellynek Okát az igen tiszta
Levegőben kell keresni.

Első Péter Czár' Uralkodása előtt ,
tsupa Barbarusok voltak az Oroszok.
Mint egy Jobbágyságban született Nép , os-
tobák , kegyetlenek , félenek , és érköltste-
lenek voltak. Az Alfzonyok , és Férjfiak ,
együtt feredtek , olly felette meleg Ferdő-
ben , hogy másnak lehetetlen lett volna azt
ki - állani , a' mellyből ofztán egyenesen i-
gen hideg Vízbe ugrottak. Igen rosszul - is
éltek. Leg-főbb Eledelek , Ugorka , és Afz-
trakáni Dinnye volt , a' mellyet , a' Nyá-
ron által , Vízze , Lifzettel , és Sóval szok-
tak bé-tsinálni. Azonban Alfzonyaik már
akkor festették , vagy ki - szaggatták Szemöl-
dökeiket , és Mesterséggel mást tsináltak
helyettek , Ortzáikat - is pirosra festették.
Drága Kövekkel , és Gyöngyökkel - is tudták
magokat ékesíteni , és gazdag , és drága
Matériákkal ruházni.

Ezt

Ezek Jelei voltak annak , hogy az Oro-
szok már pallérozódnak , és e' szerént nem
vált olly igen nagy Dolog jó Rendbe hozni
öket , Péternek , a' mint azt némelylek
állítják.

Meg-fontolván már minden Környülállá-
sait az Európai , és Asiai Nemzetek' ed-
dig való Le-írásának , ki-tetfzik , hogy a'
Szín igen fokot függ az Eg' Tájától , jól
lehet nem lehet annak minden Változásait ,
egyenesen ezen Oknak tulajdonítani.

Kétség nélkül , igen fok Okok vannak ,
a' mellyeknek Bé-folyások vagyon a' Nem-
zetek' különböző Színekre , sőt még Ter-
metekre , és Ábrázatjok' Formálására - is.
Egy a' leg-főbbek közül az Eledel. A'
másodikat pedig a' Nemzetek' Életek' Mód-
jában , és Erköltseikben lehet keresni.
Egy pallérozott Nemzet , a' melly jó Al-
lapotban él , rendes , és tsendes Elethez szo-
kott , és a' jó Igazgatás által , a' Nyomorú-
ságoktól Bátorságban vagyon , következős-

n 3

kép-

képpen, az Életre szükséges Dolgok nélkül
nem szükkölködik, tsak ezen egy Okból is,
erősebb, szebb, és jobban termett Embere-
ket mutathat, mint egy vad, független Nép,
a' hol mindegyik kénytelen maga magának
keresni Élelmét, mások' Segedelmétől meg-
fosztatván, majd Éhséget szenved, majd
a' Mértékletlenségnek Következéseit szenve-
di, Erejét a' felettébb-való Munka, és Fá-
radtság által, ki-meríti, a' Levegő minden
Vízontagságainak ki van téve, a' nélkül,
hogy magát az ellen óltalmazhatná, és in-
kább Barom, mint sem Ember Módra él.

Folytatása következik.

FANNI HAGYOMÁNYAI.

„ Az Uránia' Szerzőinek Bóldogságot!

Forróan köszönöm , hogy ti-is Fannimat kedvellitek ; . . . hogy azt Urániátokba befogadtátok , 's így fenn tartottátok Emlékezetét , onnan fellyül háládó Mosolygással köszöni Ő . . . Óh melly Meg-elégedéssel láttam érette már egynéhány Könnytseppet hullani. Mivel ezek reményltetik velem az Olvasó Közönség' Részvételét , hátramaradt Irásait , mellyek mint szent Hagymányok , Hólta után nálam le-téve voltak , imé itt küldöm . . . Ha jónak áltjátok , tegyétek közönségessé. El-szakadozott Töredékek , apró Gondolatok — de a' mellyek-

ből egy szép Egészét öszverakhat a' —
Gondolkozó. Isten veletek 's Munkátok-
kal. „

Oh

Oh be jó itt! . . . Veteményes Kertünk'
Ajtaja megett, mellyen a' Gyümölsösbe jár-
nak, a' Sövényt vastagon befutotta a' Kom-
ló, a' melly általfonódik egy szép Kőény-
fátskára, és ezen nyájas Bóltózat alatt áll
az én kis Asztalkám, a' mellynél olly Jó-ízű
az Olvasás. Ide lopom ki magamat fok Va-
sárnap' Délutánján, és fok Korán Reggelen,
mikor, senki sem lát, senki sem bánt. Itt
olvasok orozva, itt írok, itt sírok orozva.

Oh te kedves zöld Setéttség, Titkaim'
Meg-hittje! melly édes alattad az Abrán-
dozás, szabadabb alattad a' Pihegés, és mi-
dön alád érek, Malom-könyi nehéz Teher
esik le Melyemről. A' Nap - sugarok tsak
hellyel-hellyel fűtnék Papírosomra, és ba-
rátságos Tsalfasággal látszatnak hozzám
be-

beleselkedni; . . egy Komlófzár nyájassan,
's hízelkedve nyúlik által hozzám Vállamon
keresztül, 's látszik esmért Barátnéját ál-
talölelni . . . Oh be jó itt! Ez a' Hely en-
gem' olly jó Szívvel fogad, mások — tö-
lem mind idegenek . . . Kedves Szomorú-
ságú Dongása hallik a' Méhetskének, mel-
lyeknek Kassai túl a' Sövény mellett vagy-
nak ki-rakva, barátságos Mormolások ol-
lyan, mint a' Forrás álomhozó Tsergede-
zése . . . Néha egy eltévelyedett, lezengő
Méh rövid Látogatást ad Hajlékomba' . . .
Kedves kis Vendégem, Örömmel látlak. Al-
lapodj meg itt, nyugodj itt ki nálam. Nem
félek én Füllánkodtúl . . . oh mérgessebb
annál az Embereké. Te azzal csak a' Bán-
tót bünteted, eggyező Társaságtokba köz-
szerelemmel munkáltok . . . Az Ember, pe-
dig az Embernek tefzi Napjait keserűkké . . .
Itt távól vagyok tőlök . . . Azért, oh azért
olly igen jó itt!

Am-

Amott, titkos Rejtekekkel általellenbe
nyugofzik le a' Világ' Királynéja pompás
Felséggel, és veres Lángot gerjeszt setét
Magánosságomba', az én Ortzám - is, mind
Tüze' Visszaverésétül, mind a' Gyönyörű-
ségtül gyúladt. Jövel édes Borzadások Órá-
ja! estvéli Szürkeltet, mikor az Elmém olly
mélyen elandalodik, és Képzelődésem a'
véghetetlennek Tartományait járja! . . . A'
Nap' tüzes Kereke lesüllyedt a' Hegyen túl.
A' Szellők hivessebben lengenek. Tsak egy,
két magános szállangó Bogárka repül Fű-
lem mellett el, és annál jobban neveli az
Est-hajnal dító Tsendességét . . . A' Kép-
zeletek' Országolása kezdődik . . .

Suhog az Est-fél a' Fa-levelek között.
A' magas Tölthöld függ a' Levegőben. Tsi-
pő Hívseget harmatoz le . . Minden homá-
lyos Szegletéből a' Bokroknak tsuda Ár-
nyékformák ballagnak elé! . . . Az én Szí-

vem

vem megtelik szomorú Emlékezettel szerelmes Halottaimról . . . Ott a' Hóld felett dítsüült Anyám! ott vagy te; egyetlen Leányodat itt hagytad az Emberek' Keménységének. Nézz le reám, kísíj mindenütt, légy örző Angyalom. Ha békételenkedik ez a' Szív, nyugtasd meg. Oh ha a' Szomorúság rágja, jelenj meg egy gyenge Estfzellöbe, fúvalj Ortzámra Jelenlétedül, és vídám lefzek. De ha lehet — Anyám, én édes Anyám, végy-fel hamar magadhoz . . .

Telhetetlen Szív! mikor lesz Vége Vágyódásidnak, mellyek olly akaratosok, mint a' makats Gyermekek' Kedve. Mit kívánf? Mit óhajtaf? —

Valamelly édes nehéz, titkos, nem tudom melly Érzés, fekszik kifejtetlen, homályosan Melyem' Rejtekébe! Ha az Éjj' Titkokkal tellyes Árnyéka beteríti a' földet, midőn a' Természet elfzenderedett, és innepel

pel — akkor támadnak fel leghatalmassabban Érzései . . . Olly édes bájoló Érzés — és még is fájdalmas. Az Örömtől dobog Szívem — és még is Könnyel telik Szemem.

Megfoghatatlan magának is az Ember! Ha a' távól lévő két Hegyekre nézek — oh melly óhajtanék túl rajtok reppenni . . . Ha az Erdő' temérdek Bükfái közzül a' Kakuk barátságossan kibefzél — kívánnám Árnyékai' Ölébe magamat. . . Mikor a' kis Patknak, melly Gyümölcösünket elzárja, apró Hajjai eltűnnek — oh melly örömet rajtok én is eltsűfzamlanék . . . Illyeneket kívánok, és még is, ha mind ezeket megtenném is magamnak, hijja volna Bóldogságomnak . . . és mi ez? azt újra nem tudom. — Makats, akaratos Szív! ki gázol keresztül Érzéseid' Zürzavarján? . . .

Mint tsudálkoznak kisírtt Szemeimen? Nem tudják a' Bóldogok! mi szorongat belől, mi fojt el sokszor, mintha a' Levegő kiapadt volna.

vólna körültem . . . Hijjamot érzem, eggy Ré-
fze Szívemnek nints betöltve . . . Én minden-
hez olyan jó vagyok, és engem' fenki sem
szeret! Szeretlenség! a' te Hideged kínzóbb'
az Elkárhoztak' Kénköveinél . . . Ott fenn
— ott a' Szerelem' bódog Hajlékiban, ott
majd szeretnek; ott találom majd azt a' jó
Anyát, 'a' kinek Képe előtt annyit sírok.
Ott az angyali Ifjak között Bátyámat . . .

Oh ha még ő élne! Itt ülne majd gya-
kran velem, itt beszélgetnének elköltözött é-
des Anyánkról, egymásnak könnyeznének ki,
hogy ellopták tőlünk édes Atyánk' Szívét
. . . Ő benne tenném le minden Reménysé-
geimet, ő nála minden Panaszimat. Ő vól-
na Ótalmam, ő vólna Bóldogítóm; az ő
Bóldogulása az enyim is lenne, vólna kinek
örülnöm, kinn, és kivel szomorkodnom. Ő!
— talán ő betöltené Szívem' Hijjánosságát.
Szeretne ő engem', én ötöt! és a' mi Ból-
dogúltunk mennyei Vidámsággal mosolyog-
na le a' Felhőkbel . . . Ec így — egyedül!

— —

Miért

Miért nints annyim, a' mennyi elég len-
ne jól tehetni másokat. Miért fogy ki Te-
hettségem elébb, mint a' Jótételre való Kí-
vánságom! Oh Atyám ott fenn! köszönöm
néked ezeket a' Szenvedéseket, a' mellyek
Szívem' érzékennyé teszik a' mások' Nyo-
morúsága eránt. A' jó Allapot öfzveszorít-
ja az Érzést, bebörödz a' Szívet — Tsak
magát szereti a' Gazdag, fut Látása elől is
a' Nyavalyásnak mint a' kényeztetett Gyer-
mek. Ezek én körültem mind olyan Kö-
szívűek

Eggy Özvegy yonta meg magát, két
szép Gyermekével egy alatsony 'Séllér
Kúnyhóban Falunk' Végén Senki sem
tudja, honnan jött . . . Allásában, 's Vise-
letében hajdani jó Allapottyának Maradvá-
nyi jelentik magokat. Befzedje jó Nevelést
mutat. A' Szomorúság 's Bánat könnyörög-
nek a' Szánakozásért le-függefztett Tekinte-

Uran. II-dik Köt.

o

té-

téből. Szerettem első Látásra ezt a' fzenvedő Anyát. Gyermekei Testvéreim lettek. . . . A' Bóldogtalan olly örömet tsatolja magát, a' Bóldogtalanhoz; itt talál egyetértő Szívet, melyet a' bal Sors' Tspadosásai meg-lágyítottak. A' Bóldog hideg Tekintettel megy-el mellette, és szalad azon kedvetlen Érzéstől, mely belső Részében titkossan mozog: Neked is így eshet! — Senkinek sem alkalmatlankodik. Gyermekei's Bánatja Társaságában eggyedül él.

Mi az, hogy engem' kerül? Midőn találkozzunk, miért hogy egy tsendes Jó Nap' Mondással odább megy. Engem-is ollynak' vél, mint a' többek . . . vagy talán kevély? még Nyomorúságában-is fel-emelt Szívü . . . Oh ha az, szeretlek nagy Lelkü Affzony ezen nemes Kevélységedért-is. Ne építs az Embereken; semmit sem reménylj A' Szerentsétlenség el-vezti Fúlánkja' leghegyesebb Éleit azokon, a' kik el-felejtették a' szemfényvesztő Reménységeket. . . . De talán szégyenled — hogy nyomorúltt vagy.

Jer

Jer Karjaim közzé kedves Bóldogtalan! én is a' vagyok!

Szomszédságunkban Gyermekségem' Társait ma, sok Idő múlva meg-látogattam. Közel egy Időben vannak velem, együtt laktunk egy Tanítónénál . . . Kellemetes Tavalza az első emberi Életnek, mint a' reggeli Alom el-tűnő! Artatlanul éltünk, nem vájta Kívánság Szívünket, nem szédítettek a' Reménységek. Szorgoskodás nélkül láttuk felkelni 's le-nyugodni a' Napot; a' Jelen-való betöltötte kis Szívünket könnyen ferezhető Ohajtásaival. Egy Báb volt legbetsesbb Jószágunk, egy szabad Óra legbóldogabb Időnk, és egy tzfira Tsekélység legnagyobb Örömünk . . . Fel-támadtak ezek az Emlékezetek Szívembe', midőn hozzájuk készültem. A' nyájaskodó Barátkozás' Képzései kísértettek hozzájuk . . .

Módos, de hideg volt a' Fogadás. Az Emberség' szoros Köteleivel lebékozva minden Szó. A' Mesterség' erőszakos Törvényei szerént minden Mozdulás. Buzgott a' Száj a' szép üres Hangoktól, a' Szív — halgatott. Akkor nem régen jöttek vissza a' Városból. Tele voltak annak Bóldogságai-
val. Unalmas volt itt kinn nekik minden. Nem volt Játékszin, nem Bál, nem körül-
tök sürgölődő 's enyelgő Ifjak. . . . A' Ruhatartóból minden Módikat eléfzedtek, és
belső Kevélységgel mutogatták . . . Hívtak a' Farsagra, a' mikorra Attyok, Kedvek-
ért Bállt ígért tartani. . . . Újonnan meg-
tréfáltak Képzelődéseim, én Gyermekek-tár-
saimat nem találtam.

A' Hiba az enyim, én vagyok rosz és
igasságtalan. Az Atyák szeretik Gyermekei-
ket. Társaimat tetézi Attyok fok Ajándék-
kal, minden Vágyódásaikat be-tölti, még
mikor azok ki-sem fejtődtek. Azok Kedvel-

te.

tetők — én látom komor, kedvetlen, béké-
telen vagyok. Nem közitekbe illem, én azt
magam-is látom . . . Miért, óh miért ön-
tött belém a' Természet olly visszás Indúla-
tokat? — —

Lám én titkonn sírok. Ha Atyám éj-
féli Álmomból menydörgő Szavaival felrez-
zent, vagy általverő Tekintettel mordann-
néz, én halgatok, készen teszek mindent.
Ha Testvéreim fennyen parantsolnak, mert
van Pártfogójok, én Ellenfóllás nélkül, leg-
makatsabb Akaratjokban szolgálók. De ki
lenne az a' Gondolatlan, a' ki illy Állapot-
ban, vagy buta ne lenne, vagy szomorú?

Szép volt a' Reggel. A' Hajnal köny-
vező Szemmel költtfel. Frissítő Szellők le-
hellettek. Az Illatok' Fellegei széllyel ha-
boztak a' nedvesített Mezőkön. A' megví-
dított egész Teremtés mosolygott. Vig volt
az én Szívem is. — Határos a' Mezőkkel,
mellyek Kertünk mellett elterülnek; eggy

o 3

ked.

kedves Fiatalas. Az Allya puha zöld Hant-
tal kipárnázott, és tífzta. Az én fok reg-
geli Szarándokságim' Helye. Egy Könyv-
vel Kezembe' lépegettem elé a' Gyönggyel
kirakott Térenn, míg az Erdötskének Ból-
tozatjai alá jutottam.

Szívet felemelő Jelenés! Az Özvegy két
Gyermekeivel itt térdepeelt egy Hanthal-
motskán; Kezeiket az Egre emelték ezen
Kisdedek, és végezték Annyok után reggeli
Aldozatjokat. — Ott, a' hol állottam, le-
estem én is, és imádtam az Örökkévalót ...

Egy Fának Arnyékában ült le ez a'
jó Anya; kissebb Gyermeke' Fejét Őlébe e-
refztette, a' nagyobb Fennszóval olyasott
. . . Lefzegezett bús Tekintetét függesztette
kis Gyermekeire, egy Könny refzketett Sze-
mében, és egy Sohajtás mellett, kérlelő
Tekintettel az Egekre nézett . . .

Gyönyörű Tsevegéssel meg-állította a'
Kissebb a' Nagyobbat. . . „ Mért sírsz édes

Má-

Mámi! Majd megjön Atyuska! úgy-é meg-
jön? Én elmegyek a' kis Kertetskénkbe, és
néki Bokrétát kötök, ő pedig nekem hoz
fok — fok Holmit, a' Nagyobb, a' ki tudta
valamennyire érteni, mit vesztett el: „ Nem
jön meg Atyuska többet szegény! Bezárták
eggy fetét Bóltban, és a' fekete Emberek
el-vitték. „ Szívét szaggatták ezek, és Sze-
mét Kefzkenőjével eltakarván felállott.

Az én Szívem majd megrepedett. Sü-
rűn szakadnak Könnyeim, és a' nélkül, hogy
tudtam volna, közelítettem, és eggyfzerre
sírva, zokogva eggy más Karjai között ta-
láltuk eggy más.

Esmérettségünk egyetlen a' maga Nemé-
ben. Házatskájához kísértettem. Szívemet
hasogatta, midőn láttam Házi Elzkozeiben
azt a' fzmorú Elegyítését a' városi Tífzta-
ságnak a' falusi Szegénységgel . . . Itt eggy
Tükör állott, nagy, és gazdag, előtte eggy
fejér roffz Afztal . . . amott eggy Selyem

o 4

Ka-

Kanape, és körülte Szalmafzékek . . . Halvány szép Ortzáját gyenge Pirulás futotta el . . . Agya felett függött egy szép Férjfiú' Képe . . . Mind ezeket én felfejteni, 's egyeztetni nem tudtam.

A' szánakozó Irgalmasság számkivettett. Miért merésztenék Szemeiket az Emberek, midőn látják, hogy valaki áldozik az Emberiségnek? Ritkaságának ez a' Bámulás Bizonyosága. A' Paloták' Rézzárjai a' Nyomorúltt előtt legerősebbek. Az Együgyű, egyenes Lelkével — nem síránkozik, de fegít.

Alattomba' vartam egynéhány apró Ruhátskát Barátném' Kitsinnycinek. Sok Éjjel midőn mélyen hortyogott a' Háznál minden, és egymást felváltva hangzott a' Kakasfzó egy Végte a' más Végig, szorgalmasan öltögettem; előre képzeltem azon kis Lelkek' Repesésit, mint fognak benne magoknak tetfzeni . . . Oh ez a' Képzeliódés

fzebb

fzebb volt egy szép Alomnál, jobban megnyugtató egy éjjféli Hortyogásnál! . . Kézen volt Ajándékom. Lopva felöltöztettem a' kitsinyeket, kik az alatt is, nehezen tartatták vissza lármás kis Örömöket, és nagy szorgosan titkoskodtak. Én előre bementem, és meghagytam, hogy nem sokára utánam jöjjenek be új Köntösökben . . .

Én Barátnémmal beszéllgettem, várván őket. Egy jó Lelkü, Öreg, falubeli, tehetős Gazda belép, és engem' ott látván kevéssé megháborodott, de magát öfzveszedvén, „Feleségem, úgy mond, szerentsés volt a' Len-termesztésben; az ifjú Afzony ez Idén nem vetett: a' kis Tselédek fokot elnőnek; ne utálja meg szegény Ajándékomat; ha pedig Ideje nints megfogni az én Er'sim azt is megtefzi. „ . . Zavarodva volt az Afzony, egy Könny görgött le Ortzáján, Kézét az Öregnek megfogta, „köfzönöm édes Szomszédom, „Ennyit mondhatott. Ekkor —

A' Kitsinyek kiáltozó Örömmel berohantak. „ Nézd Mámi! nézd, be szépet hozott Nénink! . . . Szótalan állott, általölelt, és Abrázatját Kebelembe takarta. „ Barátném, ez az én Szívem rosz, nem tanulta még meg a' Jótételt Pirulás nélkül elfogadni. „

Ez az epefztő Egyformaság kiemélt Unalmával. Eggy olyan, mint más . . . Azon Baj, azon Kínzás, azon Reménységtelenség . . . Az Idő' Szakallza felváltja a' mást. A' Nyári Hő-meleg öszveolvad már a' Hivességgel, melly az Ősz' Közellétét jelenti. A' szürke Napok fokasodnak. A' gyenge Felhőkkel bevontt Ég, gyakrabban meglátogat édes Melánkóliájával. . . Az én Allapotom mindég ugyan eggy. Így kellé nekem vallyon mindég élnem? —

Szükséges az Embernek az Ember. Ki rontja öszve azt a' hatalmas Kívánczóságot, hogy

hogy eggyenemű Valóságokkal élhessünk? Ez a' Kő-szirt viifzáhangzja Panaszimat, de nem érti, az Estvéli Szél széllyelhordja Szárnyain Sohajtásimat, de nem érzi, az én Lelkem atyafias Lélek után vágyódik, Szívem keres véle eggyező Szívet . . .

Óh mind illy fagyos, és Gyémántfízüek-é az Emberek? . . . Hol az a' szerető Teremtés, a' mellyhez mindég közelébb és közelébb szorúlhatnék, a' melly még is szívesebben reám halgatna mint mások, és óh — a' melly még-is fokban jobban megértene mint ezek, a' melly követné Érzésimet, és el-fogadná, és a' melly minden mások felett én-hozzám, és tsak én hozzám, és ő-hozzá én lennék kaptsolva? . . .

Az Ember' Nyomorúságai végzetlenek! — Szegény szenyvedő Barátném! Most már el-híszem, hogy Vég nélkül nyomorúltt vagy. Még most-is hallom Szavaidat, midőn Történetedet le-beszéllted.

„ Az

„Az Atyám (úgy mond) Gróf * * Jószágainak Fő-tisztje volt. Nagy Fizetése mellett, nagy volt Jövedelme is. A' Pompa, és az egész Városi Bújaságok' véghetetlen Serege nálunk tartottak Szállást. Sok Gyermekai közül a' leg-ifjabb én voltam.

Fennyen láttam, bízván Atyám' nagy Értékében; gondolatlan Képzeteim a' Lehetetlenségekkel hízelkedtek Magam-fizetetének. Vidékiünk' leg-fzebb, leg-tehetősébb Ifjai körültem udvaroltak. Az én Szívem gyermekes Képzelődéseimtől vezettetvén, nem érzett egyebet a' szilaj Mulattságok' Kedvellésénél. Nevettem az Indulatot és a' Szerelmet tsak Nevéről esmértem.

Az Anyám nagy Születésű volt, erántam való Szeretete nálam-is olly Házasságot kívánt. A' Közép-rend még tsak igen nyájas Tekintetet sem érdemelhetett tőle. Az ő magas Képzetei az enyimeket-is elragadták, 's el-fzedítettek engem tellyességgel. Minden Bóldogságom, a' külső Fény —

a'

a' Rang', és a' Névtől függött. Az Ember nálam Gondolába sem jött . . . Ugy rendelte a' jó Ég, hogy a' kettőt, egybe megtaláljam.

Báró * * tsekély Értékű lévén, először talán a' hasznos Házasodásnak Reménysége alatt jött hozzánk, de azután indulatossan meg-fzeretett. Az ő le-írhatatlan kedves, okos Módja, szép Vezetése, és érlelt Bána, de leg-inkább eránta égő Szerelmem, a' fzeles gondolatlanból, egy jó, 's tisztán fzerető Lyánkát, és végre egy hív Feleséget formáltak . . . Mennyei Bóldogság volt őt elztendei Házasságom. Ezek a' Könyvek az ő Emlékezetének folynak, és koránt sem Panaszok az Ég ellen. A' ki fzerfelett bóldognak engedett lennem őt Elztendeig, nints Jussom ellene zúgnom, ha most nem a' vagyok.

Meghóltt nem sokára az Atyám Nagy-nak véltt Értéke, Adósságai' Kifizetése után kevés volt: Számos Gyermekai között

ez

ez a' Maradék fel-ozztatván igen-igen tsekély lett. Férjem, hogy Hafzon-keresés nélkül is fzeretett, és hogy nem ez Inditokból vett el azt tudom; nem várta ugyan ezen véletlen Kimenetelt, de türte, és Szememre soha sem vetette.

Királyi Tifztsége, melyet viseltt tsekélyebben tápláltak a' Középfzerüségénél. A' nagy Világ értetlen; és véghetetlen Prétenzióinak eleget nem tehettünk, sokszor kellett apró Adósság'-szerzéshez folyamodnunk. Várta, munkálta ez a' jó Férj Elömenetelét, melyet olly példássan megérdemlett, de ezen Reménységek' közepette; elragadta tölem, 's Gyermekitől eggy febes Forróhideg. —

Nyomtak kéméltetlenül Költsönözöink. Kevés Értékem azoknak kemény Kezeiknél hagytam. Első Idömkori Érzéseim egészen el nem hagytak, a' külső Fényhez hozzáfzoktatott Szívem, a' Szegénység' Pirúlását a' Városban ki nem állhatta, és ide jöttem

Gya-

Gyalázatomat eltemetni, és szegény lenni legalább esméretlenül. De kedves Barátném! ez még nem mind, a' mi bánt . . . Nevelésem magas, és pompás vólt, az örökkétartó Bóldogsághoz fzaabott, és Kézimunkával magam' 's ártatlan Árvaim' nem tarthatom; fzolgálni — oh Barátném! nem vehetek annyi Erőt ezen kevély Szíven, hogy azt tudnám . . . A' legfzükségesebb Dolgok ma hólnap nálam kifogynak. Én! — de Gyermekeim éhen nem láthatom, halálos Fájdalom nélkül . . . Oh én vagyok szegény Gyermekeimmel a' leg-nyomorúltabb Teremtés! „

Miért nem vagyok én Gazdag? . . . Istenem! miért nem áldottál meg Tehettség-gel, én oda adnám néki mindenemet . . . Mit kívánok? Ha fzaab kívánnom: Isten! Segíts te ő rajta! . . így elkerüli a' Jótétel' Elfogadásnál a' Felpirúlást. —

Illy

Illy édesen szenvedni, szomorkodni, a' nélkül hogy tudnád — miért? . . . az Egyedülvalóságot jobban kedvelni, minden Múlattságnál; örömet magánossan lenni a' világos Tavaknál, a' Kö-fzálakon, és a' homályos Erdőségben, minden Gyönyörűséget csak az kies Természetből szívni; vagy csak egyetlen egy Léleknek Társaságát kívánni, a' kinek ezt mind megmondhatod, és a' ki azt mind elfogadná . . . Mitsoda, oh mitsoda Allapot ez? Itt olvadnak egybe a' Meny' Gyönyörűségei, a' Kínok' Helye' Gyötrelmeivel . . .

Mi könnyebbek azolta a' Szenvedések, hogy azokat kiönthettem. Barátnémmal együtt sírunk, együtt panaszkodunk. Oh ha visszatefzem magamat hajdani Allapotjában, melly bódog volt ő akkor, és melly bódogtalan most . . . De még is, lám én
foha

foha jó Napokrúl semmit nem tudok. — Az ő Károlyja (így nevezi volt Férjét legörö-mestebb) ha ő azt festi, eleven, 's szinte látható Színekkel rajzolja, látom, ésmérem, 's Szeretem én Őt! . . . ha lebefzéli azt az Egyességet, azt az egymás' Lelkébe 's Gondolkozásába való Általolvadást, azokat az apró, és még is olly igen-igen édes há-zi Örömeket, az ő határozhatatlan Érzéseiket, azokat az alig tapogatható, és még is olly igen hatalmas Érzéseket — velek élek, velek vagyok. Bóldognak mondom Barátnémat, mert tapasztalta a' Bóldogságot, és bóldogtalanak magamat, mert lám én foha jó Napokrúl semmit sem tudok.

Epét öntenek még ezen kis Örömömbé is. „ Nem kell a' tsinos Társaság néked, azt mondják, már a' Kóldusokhoz kaptso-lod magad”, — Istenem! botsásd meg ezt a' Káromlást nekik, azt a' mérész Rövidlátást, a' melly a' te Útaidat kereftúlhatni akarja, és a' Nyomorúságot a' Megvetés' méltó O-
Uran. II-dik Köt. p ká-

kának téfzi. Nem ver olyan Szív fok drága Fedél alatt, mint ennél az Affzonymál, és vallyon olly igazán verne-é ez a' Szív a' drága Fedél alatt . . . Ez a' melegen érző Köldús, kedvesebb nekem, a' ti hideg, tsínos Kevélységteknél . . .

Botsáss meg Természet, hogy kis Ideig elfelejtettelek. Hiszem a' Barátság' Érzése olly igen közel van a' te Szépségeid' Érzéséhez! Szép vagy te midőn Kellemeidet elhányod-is. — Az én kis Hajlékom' Temérdeksége ritkúl, lassanként elveszti már zöld Koronáját, és midőn így írok, egygy öfzvefonnyadott fárga Levél panaszolva 's bútsúza esik Pennám alá. Az puha sétáló Útkon hallik a' lehúltt száraz Levelek szomorú Zörgése, mellyeket a' sivatag öfzi Szél öfzveráz . . Magános Tsevegéssel repdes a' Madár a' pufzta, 's leföfztott Agon, mellynek titkos Barlangjai alatt a' bódog Tavaszkor, Párjával a' Szerelmet érzette, 's éneklette. A' Természet' Szünnapja beállt. —

Ne-

Nehéz Szívvel váll el tőled Barátnéd, és nehezebb Szívvel engedi magát bezáratni az emberek' szorossabb Társaságába. A' te édes Örömeidnek Emlékezete szép Természet, vígasztaljon meg, mikor te nyúgfol: azoknak Megérkezésének Reménysége, vídámíttson meg, ha az Emberek keserítnek!

. . . .

Barátnémban Tanítónét találtam. Melly fok újj és esméretlen Igazságokat hallok Szájából. Látta az Emberek' Tselekedeteit, esméri a' Világ' Ítéleteit, és Szokásait. Az ő fzéles Tapasztalása Főoskola nekem itt az én félre való Szegelembe . . . Az én Vagyódásaim tellyesedni kezdenek! Mi történik túl a' mi Határinkon, azt ő tölle hallok. Millyek az Emberek más Környűllásokban, azt ő tőle tanulom . . . Sőt magamot-is, ki magammal eggyező nem voltam, magamat — ezt a' nagy Mesét, magamnak felfejteni nem tudtam, jobban esmérem, jobban megfogom. Újj Világ, újj

Titokfzín nyílt meg Szemeim előtt, és én — oh melly jól érzem magamat, ebben az újban, mivel az eddig való olly türhetetlen vólt.

Mint omlik a' Zápor kívül, mint tsapdossa az Üveget. Vak Setéttség fekszik a' Falunn. — Melly édesdeden esik ezen keskeny Kamarátskában, a' pislogó gyenge Világnál a' Beszélgetés; melly jó ízűn esik itten belölrül halgatni az Esső' Zuhogását, és közel öszvefzorúlni jó Barátnémmal . . . Gyermek Koromba' illy Estvén, ha a' Rokka' Kerekei zörgöttek, és Dajkám Ifzonyúságokat mesélt, én pedig félénkenn hozzá ragaszkodva, hátratekínteni is rettegtem, és még is olly örömost halgattam; — illy formán érzem most magamat! Különösen emelődik Melyem; homályoosan érzelt Képei a' Jövendőnek lebegnek előttem; A' Kitsinyek alufznak; Barátném Károlyjának Képére függeszti Szemét, 's lassú Sohajtással szenteli Emlékezetet.

„ Oh

„ Oh Barátném, (meg-fogá egyszerre nagy Indúlattal Kezemet) a' Gyötrelem és Gyönyörűség határossak, és minden Szempillantásban öfzve találkoznak. A' Szerelem legmagassabb Tetője a' Bóldogságnak, de változhat a' Bóldogtalanság' legmélyebb Örvennyévé. „

Legelső vólt ez a' Szó, mellyet a' Szerelemről hallottam. Ez az Indulat, mellyet magamnak ki fejteni nem tudtam, érzettem, hogy bennem lakik. Figyelmetes lettem.

„ Közelít ahoz az Időhez, a' hol ezt a' Szív Fel-indulását tapasztalni fogja. Hagyj magát jókorán tapasztaltabb Barátnéjától megíntetni. Nem vagyok én sem olly érzetlen, sem olly irigy, hogy tiltsam azt, a' mi Életemnek leg-szebb Részét bóldoggá tette. De — esmérje meg azt! A' Titkolás itt helytelen, és annak Rejtegetése, tsak egy Indít'okkal több annak Kívánására.

P 3

Sze-

Szemérmessen leütöttem Szememet, és
belső Kívánással vártam, hogy folytassa
Beszédét.

„Ha kérdi tőlem: Mi a' Szerelem? a-
lig ha azt megmondhatom, holott azt olly
elevenen érzettem. Sokat mondok róla majd,
de nem fogadnám fel, hogy azt megértse,
mig magát benne nem érzi. Sok Részben
megfoghatatlan leszek most, a' mit annak
Idejében olly világossan meg fog érteni. De
a' meffzirül villámló Dörgés előtt, nem hafz-
talan az idejénvaló Óltalom' Keresés. Érke-
zése bizonytalan, de Jövedele bizonyos.
Fegyverkezzen fel Édesem! az Értelem jö
Elfzánásaival, hogy azt Veszedelem nélkül
várhassa.

„Ne rettegjen előtte, ne szaladjon előle,
— de vigyázzon. Ittlételének egy fő
Tzélja a' Szerelem: de Bóldogtalanságának
legfőbb Elzköze is lehet a' Szerelem.”

„Nem

„Nem kárhozatos Indúlat az; a' jó
Természet óltotta azt Szívébe. Szeressen!
de a' Természet', és a' józan Értelem' Tör-
vényei fzerént; a' Szerelem jó! — de a' vak
Szerelem veszedelmes.”

„Ez az édes Szédelgés, ez a' Szem-
fényvesztő Elbódulása a' Szívnek, nem a'
mi Hatalmunkban áll. Nem Akaratunktúl
függ, hogy fzeressünk — de az Okosság
azt megelőzheti, hogy azt ne fzeressük, a'
ki arra nem érdemes.”

„Jobb Formálást, és helyesebb Gon-
dolkozást találok benne édes jó Barátném!
mint sem hogy azon Leánykák' Száma köz-
zé elegyítsen, a' kik ezt az Indúlatot ne-
messebb Részéről nem esméri. A' kiknek
minden Kívánságok a' Férj, és minden Fé-
lelmek a' hosszú, és megvénült Szüzesség.
A' kik minden Megfontolás nélkül, a' legel-
sőnek, a' kinél Élelmeket találják, és a' ki-
által Szüléinek Hatalmokat lerázhatják, Kar-
jai közé vetik magokat. Azok a' Gondatla-

p 4

nok,

nok, a' kik Férjeiket minden Előrenézés nélkül választják, és azt a' Lakodalom után kezdik esmérni. Megbotsáthatatlan Gondatlanság! Egész Élték' Bóldogságát, egy Órának vak Rendelése alá vetni . . . Oh Barátném! ne szégyenljén erről az Élet' nyomos Pontjárúl magában gondolkozni, ne szégyenljén vélem róla értekezni. . . .

„Fontolgassameg, melly Férjival gondolja magát legbóldogabbnak; mellyet képzel olyannak, a' ki Vágyódásainak minden Réfzésnek megfelel. Tsináljon magának egy eleven Képet, és — most, midőn az Indúlat vakító Fellege nem tévelyíti, hidegenn, egyenes Szívvel húzza Próbára ezt a' Képet; vesse, ha bízik Értelmembe, 's Egyenes ségembe az én Próbakövem alá-is; legyen hozzám Bízodalommal, és ne titkoljon el semmit . . . Így, ha ez a' Kép áll, így megmarad, — ne botsásson meg egy kisebb vonást-is, a' melly ettől eltávoz. Keressen ehez a' Képhez hasonló Valóságot — keressen, és feltalálja! . . . „

Nyug-

Nyughatatlanság vólt az Éjj, melly ezt az Estvét követte. Öszvefzorította Szívemet Barátném' Tanítása. Vágyódásaimnak sok érthetetlen Mozgásait, láttam felébredni. Sok homályos Érzéseimet egyszerre mint a' Semmiségből előmbé toppanni . . . Sok Almaimból öszvefzövött Kép lebegett előtem, mellynek valóságos Mássát az Emberek' Fiai között még nem találtam, melly Szívem' Rejtekébe vólt edzve, és mellyet tsak halkal érzettem, és magamnak tsak vakon tudtam kifesteni . . . A' Reggel ébren lepett meg . . . — A' keskeny, és magános Völgy' Lakossa, mikor a' Hegynek, melly Lakhelyét keríti, Tetejére legelőször felhág, látja a' Térséget, melly Lábai alatt elnyúlik, a' Mészesség' Homálya' beborított Vidéket, és a' Tárgyakat mint Arnyékokat szemléli, egy nagy Véghetetlenség, és Zűrzavar nyílmeg előtte, néz, lát, de semmit meg nem különböztet: — Így vagyok én most! —

P 5

Fa-

Fagyossan fújt az Esső után a' reggeli Szél. A' Dér lepufztította a' Vetemények', és a' Virágok' Leveleit, szomorú Feketével vonta be lemarrt Aldoztatjait . . . Friss vólt a' Levegő; Vidámságot szívott bé minden Lehellet. — Vig Ortzával tértem meg Atyám' Házához; még minekelötte Ideje lett vólna a' Pirongatásra, hogy Házán kívül töltöttem el az Ejjelt, Kezét tsókolván a' le szaladó Záport okoztam Kimaradásomért.

„ Mi Affzony az, a' kit mindnyájan nem esmérünk, és a' kivel barátkozol! vagy te sem esméred, vagy mi is! „

Ha megengedi kedves Uram Atyám örömet. Megfogja tapafztalni, hogy megérdemli a' Betsülést. —

„ Mi féle hát? ki vólt az Ura? Miből él? Mitsoda Nemből származott! . . .

Ma-

Maradj a' te Magánosságadban betsülhetetlen Affzony, itt a' te Szívedet nem fogják nézni. — —

„ Ne fusson a' Társaságtól édes Barátném, de ne is helyheztesse minden Bóldogságát a' Társalkodás Mulattságaiban. Éljen magának — de másoknak is. Oh tudom én melly édessek a' Magánosság' Örömei. Ellensége vólnék, nem Barátnéja, ha ezek-től, mellyek olly kedvessek, minden érző, minden szép Szívnek, meg-fosztani akarnám. De olly igen elfoztatjuk az Egyedülvalóságba a' Szívet, elkényeztetjük és fajtalanná tefzszük magunknak a' Társalkodás' Örömeit. Vannak még fok jó Lelkek, a' kikkel az Élet' Utján öfzveakadunk, oh! melly szép azokkal barátságossan Kezet fogva keresztül vándorlani az Életen . . . vannak, a' kikkel ha nem Napokat, de Órákat kiessen eltölthetünk. A' Magánosságba' öfzvefzorúl a' Szív, és megakaratosodik . . . holott Lel-

Lelkem Barátném! mi szegény Affzonyemberek Akarat nélkül vagyunk, legalább a' nélkül kell lennünk, ha szeretjük a' magunk Nyugodalmát, másért vagyunk teremtvé, nem magunkért, mások által, és magunkba femmük vagyunk. — Fogadja el örömet Társai' Hívogatását. Örüljön, míg Ideje van. Nézzen körül, és hídje el, mindenütt talál olyakat, a' kiknek Találásán örülni fog. „

Így bátorított Barátném, midőn Társaim közzül egy Neve-napját innepelte, és Bállba engem' is hívogata. . . . Kimondhatatlanúl kedves Tréfával, és mosolyodva így erefzte-el magátúl: „Keressen és fel-találja! Isten hozzá! (meg-tsókolva és tréfás Fenyegetéssel) Meg-haragszom kedves Fannim! ha Szívét épen Haza nem hozza. „

A' Nap eltöltt a' Kézfületekben. Testvéreimre minden Drágaságait fel-rakta Anyok.

nyok. Én ő körültek szolgáltam; az ő Tsinogatások úgy el-vette az Időt, hogy magamra kevés maradt, 's minthogy nyughatatlankodtak, abból örömet semmit sem engedtek volna. . . . Nem tagadom, itt felbúzdúlt Magamszeretete: Miért áljak én hátra? miért tsak azoknak mindent és nekem semmit sem? — Oh Képzelődés, a' te Irod mindenkor gyógyító. Nem tsak egy Módja van a' Tetfzésnek, gondolám allattomos Ravafzsággal magamba', legyen tiétek az egy Út: Vakíttatok! a' Fény nem Kellemelesség, a' Tzifra nem Szépség. Én az Egygyügyüséget választom. . . . Fejér tífza Ruhát vettem-ki, Hajam természetes Színeben, Szorgalom nélkül Rendbe fzedve, egy Rósa minden más Ékesség helyett belé szúrva, Derekamon egy Öv-pántlika — 's így kész voltam. . . .

Alkonyodott midőn a' Kastélyhoz közelgettünk. A' számtalan Gyertyák' Világa előnk.

előnkbe lobogott. A' Musika, tsendes és alatsony Zengése, mint a' reggeli Álom' Arnyéka, messzéről hangzott előnkbe. Rendkívül érzettem magamat. Szívem Akaratom ellen dobogott. Rettegés és valamely nem tudom mi? el-fojtott. Félénkségemet, 's parasztos Szemérmemet dorgáltam magamba', Azt vétem az Sokaság írtództatott, és bátorítottam magamat. . . .

Meg érkezünk. Előnkbe futottak Társaim, a' kik az Öröm miatt magokon kívül voltak: Lám Uram Atyám Farsáng előtt betöltötte Szavát! vígan leszünk; úgy-é Fanni Kis-afszony víg lesz velünk? Vannak itt fokban, fokban! a' Városból-is jöttek-ki egynéhányan,, . . . Így tsevegtek nyájassan és én miattam el-felejtették Mostoh'anyámat 's Leányait. Már is egy meg-botsáthatatlan Vétek!

Kedvetlen Ortzával lépett-bé a' Palotában. Én erőszakoskodtam magamon, hogy vídám legyek. — Minek tulajdonítsam nem
tu.

tudom. Meg-jelenésünk Figyelmetességet okozott. Társaimtól és más fokról körülkerítve, mindjárt az Ajtonál el-fszakadtam az Anyámtól . . . Még öfzve sem szedhettem magamat, midőn Felsőruhám rólam le-folztva vólt, és tántzolnom kellett.

A' Tántz' Mozgása, a' Vér' sebesebb Kerengése, a' fokféle Tárgyak, a' Ritkaság Újság és a' Musika meg-vídámítottak. A' Köz-öröm engem-is el-ragadt, és a' mi régen nem vóltam, víg lettem. Enyelgettem, szókéllettem Társaimmal. Nevettem, a' mit ritkán teszek egész Szívemből. Hány meg-botsáthatatlan Vétek, mellyekért magánál a' Lakoltatást feltette Mostoh'anyám . . .

Ki-fáradtam. A' Személlyek', és Tárgyak' Sokasága széllyel ragadozták Képeződésem', a' melly még eddig Nyugvo-helyet nem talált. Le-ültem, és itt vólt egy kis Időm magamat körülnézni.

De

De — óh! Látás a' melly minden Inaimon mint Láng kerefztül tsapott, Látás, a' melly Életem' minden Pontyait be-töltötte. . . Egy Ifjú! óh -- millyen Ifjú! — Háttal az Ablakhoz támaszkodott, két Karját öfzvekaptsolta, és Gondolatokba merült. Tévelygett Tekintetem, mindenfelé nézett, tántorgott, és újra-- hatalmasan, minden Erőn felül, vissza rántódott hozza -- a' Használhatatlanhoz. Ortzám veres Tűzzel égett, és Szívem rettenetessen vertt . . .

Reám tekintett . . . Mi az? a' mit a' Teremtő eggy Tekintetben helyezett? Ez a' Szó, minden Hang nélkül, ez a' beható, értelmes, és minden Hangot haladó Beszéd, a' mi eggy Tekintetben fekszik . . . Óh ez a' Tekintet, úgy érzem, úgy! — minden Tetemimben, mit mondott ez a' Tekintet, és ki-nem mondhatom. . . .

Az én Szívem repdesett elejébe annak a' kit nem láttam, és most első Látásra enyimnek esmértem, a' kit Szívem, hangosan

san érthetően kiáltott: Ez az! El-tűntt előlem minden, az egész Világ körültem semmivé lett, őt' láttam, őt' érzettem tsupán tsak ezt a' kívánva kívántat. —

Bátortalanul, Ortzája gyenge Pirúlással beyonva, minteggy magán Erőszakot téve, felém jö . . . Óh Isten! az Ég, és a' Föld feküdt rajtam. Az Öröm, a' Félelem, Böl-dogság, Rettegés — minden, minden Indulat tolongott Melyemben. Mit szóllt nem tudom. En mit szólltam, azt sem tudom. . . A' Tántzba ezer Hibákat, ezer Zavart tettem — míg magamhoz jöhettem. — —

Ki ez az Idegen, a' ki mint felső Valóság megjelen sebessen, és Szívem' meglepí, ez az esméretlen, a' ki olly egészen — egészen elfoglal. Ifjak akadtak előmbe szemből szebbek, Elmémbe sem ötlöttek, számtalanok hízelkedve Kedvem' keresték, én meg nem indúltam . . . Erem nyugodalmassan

Uran, II-dik Köt.

q

vertt,

vertt, Szívem halgatott, mint soha nem
Élttek, Emlékezetemben Nyomot sem hagy-
tak . . . Ez a' tsudálatos Esméretlen előm-
be tűn, és bájló, titkos Erővel magához
ragad, Tekintete öfzveolvast, Tapintása
Tűzet önt Ortzámra — 's szegény Szívem-
be. Félénkenn tekintek mindenfelé, mert
rettegek, hogy már talán magamat el is á-
rúltam. Szemébe nézni senkinek sem me-
rek, mert tartok, hogy Titkomat Szemem-
be olvassa . . . Kérdezni sem méréfzlem,
— mert az Okát eltalálnák . . Oh ki az az
Idegen?

Teréz, kinek Névnapiján itt vígadtunk,
mellém érkezik.

„ Megint szomorkodik. Már is oda
Kedve? „

„ Fáradtt vagyok Lelkem Tartsám!
nem szomorú. „

„ Dí-

„ Dítsösségesen tántzol az a' T — ai
Jó'si. Úgy-é? Úgy száll mint a' Gondolat.
A' Taktust úgy tartja mint Mester. Lám
bezzeg a' ki Városból jön . . . Ezek itt,
tsak úgy tántorognak, hol a' Sleppem szag-
gatják Sarkantyújokkal, hol a' Lábújamra
hágnak mint részegek, hol a' Térdemet kop-
pantják, hol a' más Párhoz tsapnak, majd
ki ugrik az Agyvelőm . . . De ő a' Leve-
gőbe vífzi a' Tántzosnéját, azt hinné az
Ember, hogy úfzik? Úgy-é?

„ De, ki az a' T — ai?

„ A' kivel tsak most tántzoltt. Az At-
tya Kapitány. Minket jól esmér a' Varos-
ból, azért jött ki a' többekkel.

Itt Tántzba hívták.

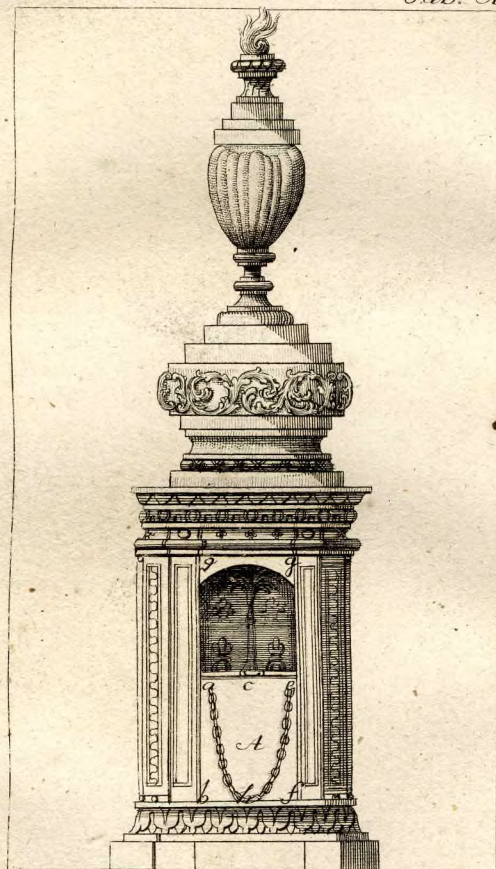
En gyermekes Teremtés, én! — Kivál-
lom Gyengeségem' . . . A' Könnyek fojto-
gattak, Szívem Ólomná változott, 's majd
leszakadt, mert láttam, hogy — Teréz is
ked-

kedvelli. Óh ha más vele nyájassan beszélt,
mint nyílamlott melyembe', ha ő mással egy-
gyet szólott, mint hasította Szívemet! . . .

Tab. A.

Lerajzolása egy új Kandal-
ló-kementzének. *Tab. A.*

Ez a' Kementze egyedül a' Szobából be-
lőlről fülk. E' végre szolgál a' Nyílás *A*
vagy *abfe*, a' melly egy szépen kidolgo-
zott, és kitzifrázott Réz-táblátskával fede-
tikbé. Ez a' Táblátska úgy áll, hogy két
Vas-tsatornátska, vagy Válútska közt,
ab, és *ef*, a' mellyek mindazonáltal belől-
ről egészen *d*. és *gig* mennek, fel, és le-
húzáttathasson: de úgy, hogy midőn fel-
húzáttatik, az egész Táblátska, a' Kement-
zébe' belől áll, a' Kementzének azon Ré-
fze megett, a' mellyett *adge* jegyez. Mi-
dőn a' Táblátska fellyül vagy on, az *ah*,
és *eh* Lántzon erősítettetik meg, tudniillik
azon a' Helyen, a' hol *h* vagy on az *c* Sze-
getskére függesztetik fel, hogy e' szerint
Kandalló' Helyébe' is szolgáljon a' Kement-
ze. Külső Oldala *daeg* fokféleképpen ki-

tzifráztathatik *en relief*. A' Kementze' Közepéből belőlről, a' Fal felé, megyen egy Tső, a' melly a' Füstöt tekervényesen vífzi a' Kéménybe, vagy pedig a' szabad Levegőbe.

Ezen Neme a' Kályháknak szép, és könnyen fűlik.

A' kinek É. Olvasóink közül Kedve volna illy Kementzére, méltóztasson bennünket tudósítani Szándéka felől, mi azonnal Rendelést teszünk, hogy ebben is Kedveket töltsük kedves Olvasóinknak.

Ane-

Anekdóták.

Melly Hatalma volna a' Szépségnek, a' Férjfiak' Szívén, ha mindenkor öfzve volna kötve a' Virtussal!., Midőn a' szép Ágnes látta, hogy „ VII-dik Károly, Puhaságban, és a' Gyö- „ nyörüségekben elmerülve, tölti Idejét Sze- „ mélye mellett, azt mondja néki: Azt jö- „ vendöltk, hogy a' leghatalmassabb, és „ legbátrabb a' Keresztény Fejedelmek köz- „ zül, léfzen Szeretöm; midőn Szerelmedre „ méltóztattál, azt véltem, hogy Te vagy „ az a' Fejedelem, a' kiről az Astrolo- „ gia beszéllt, de látom, hogy meg-tsa- „ lattattam, nem Te vagy az a' Fejede- „ lem, hanem az Angliai Király, a' ki „ egyik Városodat, a' más után elfoglal- „ lya, elmegyek, és felkeresem ötet. „ An-
q 4 nyi

nyira megindult a' Király ezen Beszéden, hogy elhagyván a' Vadászást, és a' Gyönyörüségeket, Bátorságot vett, egészen a' Hadakozásra adta magát, és az Anglusokat Országából kiűzte.

2. Egy Leánykának fetsző Szeretője volt, és nem tudván semmiképpen elszoktatni a' haszontalan Beszédüsről, megparantsolta néki, hogy többé soha semmit sem beszélljen akármelly Társaságban. Meg is tartotta a' Parantsolatot annyira, hogy azt hitték felőle, hogy Betegség által némult meg. Eggykor midőn fokban tsudálkoztak volna Allapotján, azt mondja Szeretője, hogy egy Szempillantásban meg-gyógyítja Némáságából, meg is gyógyította ezen egy Szóval: Beszéllj!

3. Egy Persiai Király előtt, a' fok Virtusokkal bíró Leilé, és Megnoun Szeretetről beszélltek. Kedve jött meglátni ezt a' tökéletes Szeretöt, és kérdte tőle, ha igaz-é, hogy olly Mőd nélkül szereti.

reti Szeretőjét? Látni kell ötöt, azt felelé ez, hogy meglehessen fogni mennyire szeretem. Azonnal elhozatta a' Király, és mit látott, egy hitvány, és rút Affzonyt. Hát e' lehet-é annak a' nagy Tűznek Tárgya, azt mondja bámúlva a' Király, a' legutólfó Szerraillyomban hasonlíthatatlanúl szebb ennél az Affzonynál. Jól van! felelé Megnoun, már most ítéld meg, ha szeretem-é, a' midőn olly szép az én Szemeimben, a' milyen rút a' tiédben.

4. Midőn a' Porrtugallusok, megvették Oia Várossát Indiákban, 1508-ba', egy Portugallus Tíft, Szilveira volt a' Neve, észre vévén, hogy egy Szeretsen Ifjú, valamelly Gyalog-úton szalad, egy igen szép Affzonnyal, utánnok indult, hogy elfogja őket. A' Szeretsen meg-fordult; és Fegyverre kapott, és nem indulván-meg tulajdon Veszedelmén, hanem Üti-társa Szerentsétlensége forogván eggyedül Szeme előtt, Jelt adott néki, hogy szaladjon-el addig, a' míg

ő hartzol. De ez meg-maradott mellette, azt állítván, hogy inkább meg-hal, vagy Fogságba esik, mintsem hogy nála nélkül keresse Szabadságát. Szilveira meg-illetőd-vén ezen érzékeny Szemlélet által, meg-hagyta Szabadságokat, azt mondván Köve-tőinek: Az Isten mentsen-meg, hogy el-fzaggassam ezen érzékeny Köte-leket.

5. A' Virtussal bíró Szerető, tellyes Tifztelettel azon Tárgy eránt, a' melyet Izeret. Ezt adta Értésére Dryden egy Anglus Lórdnak, a' ki Hibáúl tulajdonította néki, hogy egy Tragédiájában, Cleome-nes, tsupán tsak befzélget Szeretőjével, és semmi nyomos Lépést nem téfzen Szerelmé-ben. „En, úgymond, jobban tudom Hafz-„ nomra fordítani az Időt, midőn valamelly „Szép mellett vagyok.„ El-hízzem fe-lelé Dryden, de meg-vallya azt-is a' Lórd, hogy nem Hérós.

Az

6 Az indultatos Barátság, és Szeretet, nem lakik a' nagy Városokban, mivelhogy minden, Foglatatosságai, és a' fokféle Gyö-nyörőségek által lévén el-foglalva, tsak gyengén érzi azon Dolgoknak Bé-nyomásait, mellyek körülötte vannak. Mindazonáltal lehet itt is, itt amott, találni olly nagy Lelkeket, a' mellyek áldoznak az érzékeny Barátságoknak:

S * * * Őrnak meg-hala Barátja, Adós-ságot, és két kis Gyermekeket hagyván maga után, minden Jófzág nélkül. Az Eletben maradott Barát azonnal eladta Szekerét; és Lovait, és a' külső Városban fogadott ótsó Szállást magának, a' honnan minden Nap bėjött a' Városba Tifztségének Folytatásá-ra, egyedül egy Inas által kísértettvén. Eggyfzeriben fel-öldotta éles Nyelvét a' Rá-galmazás: minden fösvénynek, és rossz er-kölsűnek kiáltotta. Két Elztendő múlva, meg-jelentt ismét a' Nagy-világba: az alatt pedig gyűjtött húfz ezer Livrából álló Tő-ke.

ke-pénzt, a' mellyet az Arvák' Számára Interestre adott.

A' Korinthisi Eudámidás Halálán lévén, és látván, hogy semmit sem hagyhatván maga után, Annya, és Leánya a' leg-nagyobb Szükségnek léfznek ki-téve, éppen meg-nem indúlt rajta. Aréthus, és Kharikfénes hűséges Barátjai' Szívéről, a' magáé szerint ítélvén ezt a' Testamentomot tette: „ Aretheusnak az Anyámot „ hagyom, hogy táplálja Öregségében: Kharikfénesnek pedig Leányomat, hogy ki- „ házasítsa olly gazdagon, a' mint ki-telik „ tőle, azon Esetre pedig, ha valamellyik „ meg-halna azt téfzem Helyében, a' ki „ Eletben marad. „ Meg is mutatták azon két Barátok, hogy érdemesek voltak az *Eudamids'* Barátságára. Arétheus egy Napon adta Férjhez az Eudámidás Leányát a' magáéval, és egyenlően osztotta-el Jófátgát között.

Az

Az igaz Barátság egyedül felséges Er-
zéseket gerjeszt az Emberben. Az Olin-
thiai Kallifzthénés, ki Nagy Sán-
dornak Követője volt Hadakozásaiban,
Arúlással vádoltatott a' Fejedelelemnél, és az
ő Parantsolatjára, meg-tsonkított, és egy
Vas-tömlőtben, vitettetett a' Hadi-fereg
után. Lizimákhos egy a' Sándor'
Tisztjei közül, és hív Barátja Kallifzthé-
nesnek meg-látogatta gyakran, ezen Állapotjában is, A' Filozófus megköszönte
Barátságát, és kérte az Istenek' Nevében,
hogy szünjön meg Látogatásától. Engedd
meg, mondá néki, hogy egyedül szenved-
jem Nyomorúságimat, és ne légy olly ke-
gyetlen erántam, hogy magadat is boldog-
talannak tégyed. „ Minden Nap meglátogat-
„ lak, felelé Lizimákhos, ha a' Király lát-
„ ná, hogy a' jó Emberek elhagytanak;
„ nem szorongatná többé a' Lelki-esméret,
„ és azt kezdené hinni, hogy bűnös vagy.
„ Oh! hiszem, hogy nem él avval a' Gyö-
„ nyörőséggel, hogy Kedvetlenségétől való

„ Fé-

„Félelmem, elhagyafsa velem jo Baráto.
„mat. „

Az az igaz Barát, a' ki el nem nézi Barátjának Hibáit, hanem igyekezik azokra figyelmetessé tenni, hogy megjobbítsa azokat. Ezen Dolognak Igazsága, ad Érdeket Filep' a' Mátzedóniai Király' egyenes, és nagy-lelkű Feleletének. Egykor jelen-volt a' Rabok' Eladásán, hanem illetlen Pozitúrába'. Egy Rab megíntette arról. Botsássák el mindjárt, mondá Filep, nem tudtam, hogy Barátim közzé tartozik.

9 Freind első Orvossa volt az Angliai Királynénak, és 1722-ben Lantzefton Várossának Követje, a' Parlamentomba, a' hol igen élesen beszélt a' Miniszterium ellen. Ezen Viseletén meg-indult az Udvar, Törvényt tettek reája, és a' Londoni Toronyba zárattatott. Mintegy hat Hónap múlva meg-betegedett az első Minister, és el-hozatta Meádot, a' ki híres Orvos,

és

és Freindnek hív Barátja volt. Meád meg-visgálta a' Miniszter' Nyavalyáját, ígérte néki, hogy meg-gyógyítja, de azt mondá egygyfersmind, hogy addig egy Pohár Vízet sem ad néki, míg Freind meg-nem szabadul a' Toronyból. Kevés Napok múlva, látván a' Miniszter nagyobbólni Nyavalyáját, kérette a' Királyt, hogy adja-meg Szabadságát Freindnek. A' Király ki-adta a' Parantsolatot, és a' Beteg azt vélte, hogy Meád hozzá fog a' Gyógyításhoz; de ez meg-maradott Feltételében, mind addig, míg Freind vissza nem adattatott Háza-népének. E' meg-történvén, orvosolni kezdé a' Minisztert, és kevés Idő alatt, egésszen helyre-állította. Fáradtságáért öt ezer Guinét kapott, a' mellyet azonnal Barátjához vitt, és kényszerítette, hogy el-vége, jöllehet tökéletes Jussa lett volna annak Meg-tartására.

Nagy Sándor, és a' Halhatatlanság' Forrása.

Eggy Persiai Mese.

Már meghódoltatta Sándor a' Filep' Fija egész Asiát, és nagy Részt az akkor lakott Földnek; már Nagynak nevezték a' Történetek; Népei eleven Istenséget tiszteltek benne; eggy Király sem mérészlett Szembe szállani véle, és a' merre fordúlt mindenütt hodoló Követek küldettettek eleibe. — Még sem elégedett-meg telhetetlen Lelke. Mióltától fogva azt beszélte néki eggy Mágus, hogy a' Földnek valamely el-rejtett Szegletében, Halhatatlanság' Forrása, és megifjító Víz vagyon, kevesebbé ohajtotta a' Győzedelmeket, és Országokat, de annál in-

inkább kívánczozott ezen Forrásra. Gyakran sohajtott magában, hogy a' Világnak minden Pompája, és Fényessége olly múlandó, és most legfőbb Plánuma vólt, azt elmúlhatatlannak tenni. Szüntelen, és egyedül csak az forgott Szeme előtt. Az el-foglaltt Országoknak minden Böltssei megkérdetettek Vélekedések felől. Mindnyájan tanátskoztak, és vélekedtek felőle, de eggy sem tudott bizonyost mondani. Végre Tanító-ját is, a' híres Arisztótelest, magához hívatta Sándor.

Arisztóteles királyi Tanítványának Táborától, és Győzedelmeitől távól, Athénébe' éltt, szüntelen tanított, és tanúlt. Kedvetlen jött ki most Tsendességéből, és még kedvetlenebbül hallotta a' Király' Kérdését, könnyen általláthatta Kívánságát, és Tudatlanságával akarta menteni magát, de meggondolta ismét, hogy elmúlhatatlan Kötetlensége a' Böltsnek, az Igazmondás, és azért egyenesen megvallotta: „Hogy ol-
„vasott ugyan valamit ezen Forrás felől,
Uran. II-dik Köt. r „a'

„ a' régi Kézírásokban; de hogy véghet-
 „ lenek, és a' Halandónak tsak nem meg-
 „ győzhetetlenek azok az Akadályok, a'
 „ mellyek annak Útjában találtnak. Hogy
 „ úgy látszik, hogy magának az Istenség-
 „ nek is Kedve ellen vagy on annak Keresése;
 „ hogy az Embernek Rendeltetését fel akar-
 „ ja forgatni, és közelébből gondoltatván,
 „ Bolondságnak tartattathatik, mivel hogy
 „ az ezen a' Földön való szüntelen Mara-
 „ dással, elzárattatik az Ut, a' más, és hi-
 „ hetőképpen jobb Világra. „

Elég világos vólt ennek a' Beszéd-
 Értelme, de Sándor nem akarta azt meg-
 fogni. A' Veszedelemek' Nagysága még in-
 kább ösztönözte őtet, és a' Sorssal való
 Hadakozást úgy nézte mint egyedül azt, a'
 melly Ditsősségéhez illendő, minekutánna
 az egész Földkerekségét maga alá vetette. —
 Ez Okból, még inkább kézfztette Arisztó-
 telest, hogy fedezzen fel mindent, a' mit
 ezen tsudálatos Kútforról tud. Engedett vé-
 gre a' Bölts, megmondott mindent, a' mit
 tu-

tudott, és harmadik Reggel, egy nagy
 Hadisereggel Útnak indúlt Sándor. Lehet
 gondolni, hogy Arisztótelesnek, Kedve
 ellen is elkellett véle menni.

Mintegy két száz Mértföldnyire Ale-
 xandrián túl hallotta Sándor, hogy egy
 Remete lakik messze a' Pusztaban, a' kit az
 egész Környék szent Életű Férfinak tart,
 és ezer Tudományokkal bír, a' mellyek nél-
 kül a' közönséges Emberek szűkölködnek.
 Megakarta őtet látni, és sokaktól kísértet-
 vén, elment Kúnyhójához, és belépett an-
 nak Ajtajába. De még tsak fel sem költt
 a' Remete; egy meg-vető Tekintetet vetett
 a' Királyra, és félig mosolygott Követőire,
 és tovább olvasott az előtte fekvő Könyv-
 ben. Parmenió, a' leg-főbb a' Sándor'
 Követői közül, meg-intette a' Remetét ezen
 Maga-viseletéért. — „ Avagy — felelé a'
 Remete — minek alázam én meg magamat
 Szolgáim' Szolgája előtt? „ — „ Szolgáid'
 Szolgája előtt? fel-kiálta bámúlva Sándor:
 leg-alább beszéllj világosabban! mert

én azt nem értem,, — „ Mivelhogy olly ritkán érted magadat. Avagy nem vagy é te Rabfzolgája Indulatidnak, a' mellyeket én Jobbágyimmá tettem? „ — Hát Arisztótelest sem tartod méltónak Tízsteletedre? „ — „ Sok Jót hallottam felőle; és ő ülljön-le ide mellém, ha tetszik! de tsudálkozom, hogy a' te Követőid között vagyon. A' tsendes Böltesség, a' kevély Pompa mellett, a' Virtus a' Kegyetlen-uralkodás mellet, a' Tudománykivánás az Országok' Szomjúsága mellett, annyit téfzen, mint a' Bárányt a' Farkassal, a' Szarvast a' Tigrissel egygyüvé fogni. „ —

Nem gondolván evvel az éppen nem udvari El-fogadással is a' Király, meg-tudakozta ötet, mit tudna a' Halhatatlanság' Forrása felől? és — a' Remete egézf Kész-séggel megmondott mindent, a' mit tudott, úgy hogy el nem titkolhatta Bámúlását Sándor —

Ne

Ne dítsérj azért! mondá a' Remete. Kötelességünk, gyűjtött Tudományainkat Embertársainkkal közleni: de reménylem, hogy az örök Gondviselés az Igazságot is Boldonsággá tsinálja te nálad; és örülök, hogy az Emberiség' közönséges Ellenségét azokon az Útakon látom, a' mellyek Veszedelemeik, és Nehézségeik által, tízfzer hihetőbben a' közel Halálra, mint sem a' határatlan Élet-re vezetik.

Sándor tovább mentt. Még eggynehány füz Mértföldekkel bellyebb menvén bé értt a' Brakhmánok' azon Indiai Böltsek' Országába, a' kik mindenütt, és mindenben az ő Isteneknek Brámának Nyomdokait találják; a' kik az ő földi Életeket egyedül tsak Általmenetelnek, és Próba-állapotnak tartják; a' kik minden élő Valóságban, az övékkel atyafias Lelket vélnek lenni; a' Lelkek' Vándorlását egy Testből másba hifzik; magokat Szegénységre, mezítelen-já-rásra, és gyakran keserves Kínokra kötelezik, és egézf Életeket a' Dolgok Eredetéről,

ről, és a' legfőbb Valóságnak Természetről való Gondolkozásban töltik. — Ezek között is felkereste a' Filep' Fija a' leghíresebbeket: de azok is Megvetéssel bántak véle. — „ Telhetetlen, és vértóhajtó Görög, — azt mondák néki — könnyen elhíszük, hogy nem örömet akarsz meghalni, mert előre érzed Sorsodat „ — „ Melly léfzen az? „ — „ Hogy egy Oroszlánynak, vagy Tsörgökígyónak Testében lakozol; hogy minden Allatok rettegnek, és szaladnak előtted, és egy sem szeret! Az emészto Éhség által kínoztatol, és a' hev Pusztákban dühösködöl; mindent szétfzaggatsz, a' mi feléd közelít, és végre vagy a' telhetetlen Éhség, vagy az erősebb' Fegyvere által megemésztetel. „ — „ Helyesen! Hát a' ti Sorsotok? — A' Bráma' Kezében vagy. De ha leggonoszabb Ellenségeinket — Indulatinkat megzabolázhatjuk; ha Lelkünket a' Virtus' Gyakorlása, és a' Fő-válóság eránt való Tisztelet, és Félelem által megjobbíthatjuk, reméljük, hogy, minekatánna ez a' Test ölfzve-omol, újonnan egyesülünk Brámával,

és

és az ő Kebelében múlhatatlan Bóldogságot élünk „ — „ Eljétek azt! örömet oda hagyom. De ne vonjátok meg ti is, azt tölem, a' mire törekedem; mondjátok meg; ha jó Úton vagyok -é még? — Még azon vagy! „ — „ De hogy el ne tévedszem? „ — „ Keresdd fel, a' Bakhus' Emlékezet-jelét, a' melly még száz ötven Mért-földnyire van innen. Úgy is azt híszed, hogy Öttse vagy. Talán még többre fog tanítani, mint maga tudott.

Az Út folytattatott. Új Nemzetek hódoltattak-meg. Végre elértek oda, a' hol az Emlékezet-jel állott. Egy sűrű Berek fedte bé azt. A' Tisztelettel és Félelemmel tellyes Borzadás miatt, bé nem mertek abba lépni a' közel Lakosok. Sándor, és Vitézi, a' kik Félelmet nem esmértek, béverekedtek, és megvilágosították a' Berek. Egy Épületre találtak; látták, hogy Templom, még pedig pompás Templom volt valaha; de most — Omladékaiban feküdt. A' még fenn-álló Ajtók, pári Márvány-

ból készültek, és Kép-faragó-mesterség által voltak ékesítve, de minden Pillantásban, Le-rogyással fenyegettek; Belseje úgy látszott, hogy egészen bé-volt omolva. Sándor olly közel mentt, a' mint csak lehetett. A' Vitézek közül némelyek Parantsolatot vettek, hogy keressenek. El-hárították az Omladékokat, és — egy Sír-halmot találtak. Oltár Formára volt épülve. Kétfelől Tigrisek és Orofzlányok voltak kifaragva. Borostyán, Szőlővesszők, és Tirzuspáltzák ékesítették felül. Arany, és Drágakövek fénylettek mindenünnen. Mőhval bé-volt növe, és régi, már szokatlan Görög Betűkkel ezen írás volt bé-metnze:

„ A' Földet meg-győzte bátor Szívem,
 „ és Vitéz-seregem. De itt találtam Meg-
 „ győzömrre. Nem Győzedelmeim, és Ko-
 „ ronáim — hanem Jótéteményeim, mel-
 „ lyeket az Emberekkel közlöttem, a' Gyö-
 „ nyörűségek, mellyekre meg-tanítottam
 „ őket, vígaltaltak a' Halálnak utolsó Pil-
 „ lantásába? Görög Ország Oltárokat emel
 „ Bak-

„ Bakhusnak, mint Istennek; India látta
 „ meghalni, midőn a' Halhatatlanság' For-
 „ rását kereste. A' ki utánnam következik,
 „ és ezt olvassa, légyen okosabb; térjen-
 „ vißza, éljen jelenvaló Bóldogságával, és
 „ várja nyúgottan Sorsát! „

Ennél nem lehetett hathatósabban ínte-
 ni. De Sándor, a' ki már más illyforma
 Tanács eránt fiket vólt, ezt-is meg-vetette.
 Haragosan parantsolta, hogy egészen le-
 rontasson a' Bakhus' Temető-helye, és to-
 vább folytatta Utját. Már eltűnt Indiának
 eddig való Termékenysége; mindég mosto-
 hább lett a' Föld, lakatlanabb az Ország,
 zürzavarossabb az Ég! és már most egy
 olly Vidékbe érkeztek, a' mellyről már
 előre mondott valamit a' Remete. — A' Ret-
 tegés' Lakhelye. A' Kö-fzikláknak kopasz
 Falai függően bółtoztak Fejeik felett, a'
 Földnyílások a' Pokolig látszottak le-erefz-
 kedni, minden Lépés a' Halál' Lépése vólt.
 A' Földtorkokból terhesen emelkedett-fel a'
 gözölgő fejer Füst, és sűrűen húzódtott a'
 Föld

Föld felett. Semmi Hang sem mozdult, egygyedül csak a' szakadozó Kö-fziklák' Rogyása, és a' Folyók' meffze Zúgása hallatszott: a' Bagoly közbe uhókolta Halál-fzavát. A' Kőd bévonta azon Nyílast, a' melyet a' Kö-fziklák öfzve-borongó Fejei hagytak; és nem engedett Altal-menetelt a' Nap-világ-nak.

A' megrettenthetetlen, Sándor erre is kéfzen vólt, számtalan Fáklyákat gyújtatott és tovább folytatta Úját.

Két Napi Menetel után, hírtelen egy Helybe ütköztek, mellynek Közepében, egy fima Szikla állott, és annak mind két Oldala felől, egy-egy Út mentt. A' Köfziklán magassan egy Tábla függött, a' mellyen ezen Szók vóltak írva Láng-írással: „ Vakmerő, a' ki egész eddig verekedtél, hald meg az utolsó Intést! Térj vissz! Vagy ha nem térsz; válassz! két Út áll előtted; az egy tsalhatatlanul a' Halhatatlanság' Forrásához vezet. De mellyik?

„ azt

„ azt találd ki magad Tanátsló nélkül!
„ Tuddmeg egyfzersmind, hogy csak egyfzer választol. Ha el nem találtad, és kéntelen vagy visszátérni, minden újj Próbába — tüstént Halál. Hogy ezt, nem tehetetlen Istenség jelenti néked, ésmérd meg ezen Tábla' Sorsán. „

Alig olvashatta el Sándor, és a' kik közel állottak mellette, az utolsó Szókat, hogy egy Égítüz letsapott, és elnyelte a' Táblát, és az Írást. Villámok lángoltak a' fekete Felhők között, és a' Dörgés akadozva a' Köfziklák öblös Üregekben, kettőztette Rettentéseit. A' Föld megfeszketett Mélységében; a' Fáklyák egyen kívül mind elaludtak, a' Vitézek Artzra hüllottak, Sándor Talpon maradott ugyan, de alig tarthatta magát. Eggynéhány Minutumok múlva, parantsolta, hogy gyújtassanak meg a' Fáklyák, Szívet vett, és vizsgálódní kezdett maga körül,

A'

A' két Ösvények közül az egyik elég széles volt egy alkalmas Hadisereg' Elfogadására. A' másik, mint egy Bányalyuk, elég tágos volt egy Embernek, de Ló, vagy Szekér éppen nem férhetett belé. Sándor gondolkozott eggynehány Szempillantásig, azután — nem is lehetett másképpen — az elsőt válsztotta. Az egész Sereg követte, egyedül csak Arisztóteles maradt hátra, megrázta eggynehányszor Fejét fokot jelentőleg, és — halgatott. Egy kis Lámpáskával Jobbjába', egy Bottal Balkezében, Tűzserfzámval, és egy kevés Eledellel Táskájában, leindult a' keskeny Ösvényen. Egészzen elmerülve Plánumaiban Sándor, és különben is megúnván Intéseiért Arisztótelest, Éfzre sem vette Elmaradását; csak más Nap tudta meg azt, és magának valónak mondotta a' Filozófust.

Eggynehány Napokig mosolygani látszott a' Szerentse a' Királyra. A' Levegő tisztább lett, az Út egyenes volt; az Ország

szág ugyan lakatlan vólt, de messzéről Erdők látszattak, a' Hegyeknek két Oldaláról Források tsergedeztek; már próbáltak is eggynehányat, de még eddig haszontalan. A' Reménység nevedett; Mindnyájan dítsérték a' Sándor' Böltességét. De már most — elérték az Erdőket, és úgy látszott, hogy maga az Ég-is Hartzra akar szállani a' Vakmerő Halandó ellen. Oroszlányok, és Párdutzok rohantak ki nagy Seregekben az Erdőből; Sasok, és Ölyvek, sűrű Tsapatokkal szállottak le; rettentő Záporok támadtak; a' Szélvész ordított; a' Nap Éjjlett; a' Villámok szaggatták a' Levegőt; lángoltak a' megütött, és hasgatott Tölgyfák, a' Föld reszketett; alattok, felettek mindenfelé Halál vólt; mindenütt elkerülhetetlen, és egyforma Erejű, tsupán csak Módjában különbözött. Széles rohanó Vizek vágták kereftől az Útat; az Égig érő Hegyeket feneketlen Üregek követték; azokon túl Oriási Arnyék képek ijesztgettek; rekedt Szók Halotti énekeket mormoltak. A' ki még foha sem reszketett, Kedve ellen-

is reszketett itt. Még-is Ellen-mondás nélkül követte a' Sereg Királyát; és a' naponként való Fogyása-is a' Seregnek, nem rettentette el az Életben-maradtakat az Útnak Folytatásától. — Végre egy tágas Völgy látszott megnyíllani; mindnyájan nagy Örömmel belé-tódultak, el-terjedtek, és látták, hogy a' Völgynek — sohol sints Ki-menetele. Meg hághatatlan meredek Kösziklák báltozták azt mindenfelől. Falai simák voltak, mint a' Márvány, minden Bokor, Fa, és Fű nélkül. — Bémúlva tekintettek mindnyájan magok körül; de még inkább meg-borzadtak, midőn hírtelen egy írás, — ahoz hasonló, melly már az előtt megrettentette őket — egy Kősziklának Hegyén megjelentt. A' következő volt: „Soha sem vólt messzebb Sándor a' Hal-hatatlanság' Kút-fejétől, mint most. Tér-jen vissza, és érezze meg, hogy tsak Emb-er! Tsak akkor légyen bódog, midőn „Alexandriát ismét eléri! „

Nem

Nem rettegett Sándor az Ütközetekben, a' Halál rettentő Képei, vagy Utjában, az Oroslányok' Dühösségétől, és a' Villámok' borzasztó Tűzétől; de most, a' midőn minden Reménységei semmivé lettek, kedves Plánuma Füstbe mentt. — Fájdalmainak Keserve miatt, a' Földre rogyott; nem fogadta el Barátinak vigasztalását; megvetette az Éneklők' Hízkeldő Dallaikat, nem gondolt Vezéreinek Tanátskozásaikkal, és egész Seregének egyesült Szavával. Három Nap, és Éjjel feküdt a' Földön, Étel, Ital, Álom nélkül. Mindenfelé Követeket küldött, a' kik megvizsgálják, ha nintsen-e valahol valamelly Hasadék, vagy Ösvény, a' Kősziklákra való Felmázásra. Mindnyájan kedvetlen Hírrel tértek vissza. Negyedik Reggel Parantsolatot adott a' Vízszátérésre. Soha sem engedelmeskedtek örömosteb' Vitézei. De éppen ez a' Szembetűnő Kétség egy Tör-szúrással több vólt már a' nélkül is vérző Szívében.

A'

A' Visszatérésnek Nehézségei éppen nem hasonlíthatnak egybe az Odamenetel' Akadályai-
val. Tsak hamar lakott Országok-
ba érkeztek; a' felsőbb Sors nem szegezte
magát ellenek; nem kellett a' Nemzeteket
Fegyver által kényszeríteni az Altal-botsátás-
ra. Még sem volt Nyomorúság nélkül ez az
Utazás is, és maga a' rettenetes Mészesség e-
lég Akadály volt. Sándor Éjjel Nappal a' Gon-
doktól el-foglaltatva, emésztetve Hajótörést
szenvedett Igyekezetén, és egészen el-lan-
kadván a' Nyomorúságok miatt, melyeket
ő maga tetézett magára, haszontalan kere-
sett Nyugodalmat, és Vigasztalást külömb-
féle Multságokban. Az erőss Italok, mel-
lyek által Bánatját el-akarta üzni, meg-
gyúllasztották Véré-
t. Meg-betegedett; még
talán nem volt veszedelmes Nyavalyája; de
egy Környülállás halálossá tette azt. —
Indúlatosan óhajtván minél előbb elérkezni
kedves Városába, Alexándriába, a' hol
az említett Írás Bóldogságot jövendölt né-
ki, nem gondolt Betegségével, hanem to-
vább folytatta Útját. Eggyéhányan Vitézi
kö-

közül vitték őtet. Hogy Vitele annál alkal-
matosabb legyen, Vaspaisokat foglalták
őszve, bé-takarták Szőnyegekkel, és Hordó-
ágy formát tsináltak belőlök. Hogy a' Nap-
nak égető Súgarit el-hárítsák tőle, arany
Pai'sát függesztették-fel Feje felett, midőn
aludott. Fel-ébredvén, fel-tekintett, és meg-
emlékezett egy Siriai Pap' Jövendöléséről:
hogy akkor léfzen Vége Életének, midőn a'
Föld alatta Vasból, az Ég pedig Aranyból lé-
fzen felette. Nem használt semmi Megtzáfolás,
felindúlt képzelő Ereje, s' veszedelmesen mün-
kált erőtelen Testére; más Nap meghólt
a' Filep' Fija. Koporsóban vitetett bé A-
lexándriába.

Itt várakozott Arisztóteles máreggy
Hólnaptól fogva királyi Tanítvánnyára: sőt
midőn meg-hallotta Jövetelét, három Napi
Járóföldre mentt elejébe a' Seregnek. A'
mit Sándor olly mészze, haszontalan keresett,
megtalálta azt más Nap Elválások után,
a' Böls, és egy teli Edénnyel hozott ab-
ból a' tsudatévő ifjító Vízből. Tsak egy-
Uran. II-dik Köt. s szer

ízer vólt ízabad meríteni belőle. Most kéízt
vólt azt legalább megofztani Tanítvánnyá-
val, és Királyával, de — halva találta ő-
tet. Léírhatatlan nagy vólt Fájdalma, Kön-
nyei omlottak; de tudván, hogy a' Pana-
fzok meg nem változtathatják a' Sorsnak
eggyízer hozott Ítétét; megtörlötte Szeme-
it, és a' Sándor' Hóltt-testéhez közelítvén
ezt mondá: legnemessebb a' Királyok kö-
zött! igaz, hogy te is vettél Részt az Em-
beriség' Örökségében, — a' Hibákban, és
Gyengeségekben; és a' Földi-Bóldogság' leg-
veszedelmesebb Ékessége a' Korona, tége-
det is némelly hírtelen Lépésre ragadott.
Még is nagy, és jó maradott Szíved! még-is
Virtusodnak nagyobb Mértéke, meg-érdem-
lette vólna talán — talán! hogy Keresésed
ízerentsésebb lett vólna. — Legalább ne
hally meg egéíssen! Tested eméíztödjön
meg; de Emlékezeted halhatatlan légyen!
— Ezt mondván a' Sándor' Testére töltöt-
te egy Részt a' tsudatévó Víznek. Ezen
Okból — most is él a' Sándor' Neve egéízt
Fénnyében, és örökké fog élni; holott más

Or-

Ország-hódoltatóknak Neveik, Testeknek
Porával együtt örök Almot nyugofznak.

Még elegendő Víz vólt az Edényben,
hogy Arisztótelesnek Ifjadást, és Halhatat-
lanságot adott Vólna. De jobban esmérte
a' Bólt azt, a' mi Valóság, és azt, a'
mi tsak annak látszik, mint sem hogy
eggy olly kétséges Jónak Bírására valóban
törekedett vólna. Avagy nintsenek-é már
régen oda, Ifjúságomnak Baráti? Avagy
nem tudom-é én Tapasztalásból azt, a' mit
itt ízerzeni, és érzeni lehet? Nem únat-
koztatott e' meg sokízor az Óráknak, az
eggy mást felváltó Időszakafzoknak, a' Gon-
doknak, Kívánságoknak, és semmivé lett
Reménységeknek örök Eggyformasága? Nem
óhajtottam-é gyakran már azt a' változást,
a' melyet a' Köznép Halálnak a' Fel-
ízenteltettek pedig Elet-tserélésnek ne-
veznek? Nem tanátslottam-é ellenkezöt e-
zen Ifjúnak is, a' ki itt fekszik? nem vól-
tam-é ellene hofszas Utazásának, a' mely-
re engemet is kénízerített? Nem ő vólt-é

az egyedül, a' ki, hogy ő általa az Emberiség' Bóldogságát elő-mozdíthassam, arra mehetett volna, a' mellynek Tselekedése most kettős Bolondság volna? — Sors! tanítson engemet is amaz Intés! Vigy engemet is Atyáinkhoz, midőn tenéked fog tetszeni! Fogadd el ezt a' Tsuda-vízet mint önként való Aldozatomat! Te a' nélkül is tudnál Tsudát tenni, ha a' valóságos Hafznomra szolgálna.

Ezeket mondván, a' Földre öntötte azon megfizethetlen Vízét Egy pár Tsepp maradott az Edényben, és azt, úgy mondják, hogy midőn haza érkezett — Történetből, vagy pedig könnyen megengedhető Hijjábavalóságból! Írásaira öntötte; és azért éppen olly romolhatatlanul felmaradott az ő Neve is azok által, mint a' Sándoré Vitéz-tselekedetei által.

A' Mózaik Munkáról.

A' mái Rómának legnevezetesebb Mesterei közé tartozik, az úgy nevezett Mózaik Munka. Ez a' Találmány régi, mindazonáltal a' mostani Századig annyira felhagytak véle, hogy tsak nem egészen újjának látszik IX-dik Klemens Pápa, állította fel a' Mózaik Festéseknek azon Fabrikáját, a' melly a' Péter' Temploma mellett vagyon, és ahoz is tartozik. A' Mester-emberek egy Matériát készítenek, a' melly Középszer a' Kő, és Üveg között, és a' mellett olly kemény, és tartó mint a' Márvány. Mindenféle Színeket, és Árnyékozatokat (*Schattirung*) tudnak adni, és a' Tűz által, olly állandókká tsinálják, hogy füzntelen megmarad Elevenségek. Ezen festett Kővekből annyit készítenek előre, a'

mennyit megkívánnak a' Festésnek külömbféle Színei. Ez a' mesterséges Kő annyit apró Réfzetskékre osztattathatik, a' Kalapáts metfző Réfze által, a' mennyire akarja az Ember, a' nélkül, hogy formátlan Darabokban törjön. Némelyek ezen Darabotskák között igen kitsinyek, többnyire pedig négy Szegletűk, Szélességek két három Lineányi, egy Újjig. Ezen külömbféleképpen festett Kővek csak nem véghetetlen Számuk, és el vannak rendelve egy Ládának Fiokjaiba, a' melly oly közel áll hozzájuk a' Munka alatt, hogy azt elérhetik, és azon Darab Kővetskéket kivehetik, a' mellyekre szükségek vagyon, úgy a' mint a' Betűrakó kifzedheti a' Betűket Ládájából.

Hogy pedig ezen Mózaik Munkának Darabjai, a' nagyobb Festésekben bé ne hajoljanak, az Alját külömbféle Vassal öfzfoglaltt lapos Kővekből kéfzítettik. A' Kővek kemények, és még azon fellyül rendkívül vastagok, hogy meg ne vethessék

ma-

magokat. Ezen lapos Kővekből annyit foglalnak egybe' a' mennyi fzükséges azon Festésnek Nagyságára, a' mellyet ki akarnak rakni; azután bizonyos Téftával, vagy (*Tzémenttel*) vonnyák bé, a' melly kevés Idő múlva, majd nem oly kemény léfz, mint a' Márvány. De a' meddig még lágy belé verik az apró hofzas Kővetskéket gyenge Kalapáts - ütésekkel. Hogy pedig a' *Tzément* hamar meg ne keményedjen; egyfzerre csak keveset tesznek reája.

Ez a' Munka oly késedelmes, hogy tíz, tízen-két Ember, nyóltz Eftendönél tovább dolgozott a' Rapháel híres Festésén, a' Krifztus' Színeváltozásáról, míg elvégezödött.

Midőn a' *Tzément* tökéletesen eltakardott, igen darabosnak láfzik a' Munka. Azért mind addik vára koznak a' Munkások, a' míg a' *Tzément* úgy meg nem keményedett, mint a' Kő, és egészen öfzfvenem nőtt a' Mózaik Munkával. Akkor osztán megrefzelik, és kipallérozák fellyül

a' Laplagot, a' melly után tsudálatos Szép-ségü léfzen.

A' Művesek nem dolgoznak az Originális, hanem tsak Cópia szerént; és ez a' második Ok, hogy olly Mód nélkül drága ezen Munka, mivelhogy a' Cópiának igen jónak kell lenni. Hogy pedig tsak a' Cópia szerént dolgoznak azért esik, mert a' Cópiának elevenebbek Színei, és könnyebben lehet a' szerínt levenni azokat, mint az Originális szerínt, a' mellynek Színei Idővel meghagyják magokat.

A' Régiek is tsináltak Mózai Munkákat, de a' Kövek' Készítésének, és Festésének Mesterségét éppen nem tudták. Tsak Márvánnyal, 's más e'féle Kövekkel éltek e' végre, és onnan nem is hozhattak olly fokféle Arnyékozatot Munkáikba, mint az újj Methodus szerínt lehet. Színeik sem lehettek olly tökéletesek. —

A' Florentziai Mózai Munka leginkább közelít, a' Régiekéhez. Márványból, Agátból, Granátból, Jáspisból, Smaragdból, Topázból, Gyöngyházból 's a' t. áll. A' Munkásoknak, minden legkisebb Darabot lekell fűrészelni, a' melly fokkal több Időt vefzt el, mint a' Római Mózai Munkánál Szokásban lévő Leütés a' Kalapáttsal. Ez Okból fokkal drágább is a' Florentziai, és egy nagy Festés rendkívül sok Pénzbe telne. Azért is tsak a' kisebb Festések mellett maradnak, a' mellyek jóllehet igen költségesek, nem érik még - is el a' Rómaikat Szépségekre nézve.

A' nagy 'Sidó-gyűlésről, melly 1650-dik Efstendőben, Magyar Országba' tartatott.

A' 'Sidó Nemzet gyakran meg-tsalattatott azon Hitegetők által, a' kik Messiásnak adták ki magokat; a' minthogy tsak maga a' 12-dik Század, kilentz illy hamis Próféta-kat számlál. De legnagyobb Figyelmetességet támasztott az az esméretes Hitegető Sabbathai Sevi, a' ki 1638-ban Siriába' a' Királyok' Királyjának Izráelben, kiáltatta ki magát, és számtalan Követői voltak, még a' 'Sidó Nemzet' Túdósai között is. Attól-való Félelmében, hogy Konstánztinápolyban Nyársba ne vonattasson, a' Mahometánus Vallásra állott, de még is tsak hamar azután a' Török Tsáfzár' Parantsolatjára lenyakáztatott.

Ab-

Abból, hogy ez a' Nemzet olly könnyen hajlik, tsak nem minden Hitegetőhöz, a' ki Messiásnak adja ki magát, kiteszik, hogy nagy Reménységgel hízelkednek magoknak, rövid Idő alatt leendő Kifabdúlások erántt. És jöllehet hogy minden Próba, a' mellyet egy illy hamis Messiás tett, Üldöztetéssel végeztetett: még is mindenkor Mozgásba jöttek, valahányszor egy újj Hitegető jelent meg a' Nézősfínbe'.

Minthogy tehát olly gyakran megtsalattattak az efféle tehetetlen Szabadítók által; Kétség támadott a' Népnek okosabb Részé között; és utóllýára elkerülhetetlennek találták, hogy a' Jövendöléseket szorossabban megvizgáltassák, és leghíresebb Tudósaik által meghatározassák: *Ha el-jött-e, vagy pedig eljövendő a' Messiás?* — Tehát elvégezték magok között, hogy nagy Rabbínus Conciliumot gyűjtsenek öszve, és gyakran tanátskoztanak a' Hely felől a' hol az tartatódjon. Végre Magyar - Országot választottak, azt találván legalkalmatossáb-

nak

nak Öfzvegyüllésekre; mivel abban az Időben, igen nagyon megritkúlt Népeisége a' Török Háborúk által. A' Gyűlés Nagy-Idára vólt rendelve; a' melyet az akkor a' Hadakozásban foglaltos Fejedelmek, könnyen megengedtek az ő Kérésekre.

Ez a' Gyűlés, a' mely különben szokatlan Dolog a' 'Sidóknál, 1650-ben tartott. A' kirendelt Időre 300. Rabbinusnál több jelentt meg, és azokon kívül számtalan fok 'Sidóság Európának, és Ásiának külömbféle Tartományjaiból, a' nevezett Helyen, a' hol már előre Rendelések tétettettek illy nagy Sokaságnak Eltartássáról. Mindnyájan a' szabad Ég alatt, Sátorokban laktak, a' melyek közzül a' legnagyobb Tanátskozásaikat tartották. Nem botsátották pedig ezen Gyűlésbe más 'Sidókat, hanem csak azokat, a' kik folytában tudtak 'Sidóul beszélleni, és Genealogiájokat megpróbálhatták. Az utolsó Ok miatt igen fokban kirekelztettek azok közzül, a' kik a' Spanyol, Olasz, és Frantzia Si-

na-

nagóágából mentek oda, ezeknek csak az engedődött meg, hogy bizonyos Mészégre, a' nagy Sátorból, a' melyben a' Tanátskozások tartattak, azok között az Idegenek között lehessenek, a' kiket az Újságkívánás vitt oda. —

Egy Zakariás nevű Rabbinus a' Lévi Nemzetségéből választatott Elölülőnek és Szóllónak. Ez egy nagy Asztal mellett ült, az Ajtóval, a' mely Napkelet felé nyílt, általellenbe, a' Tanítók szép Renddel mellette ültek.

Az első Nap vizontagolt Közföntések, és annak Megvizsgálása között töltt el, *hogya bírnak-e a' megkívánt Tulajdonságokkal a' meg-jelentt Személyek?* Ezen Vizsgálás által 600-nál többen zárattattak ki, a' kik tudniillik Származásokat meg nem tudtak mutatni.

Második Nap felnyíttatott a' Concilium egy Beszéd által, és előadatott, hogy mindenek felett, azt kelljen megvizgálni:

hogya-

hogyha eljött - é már a' Messiás, vagy pedig várakozni kell még Eljövetelére? — Erre némelyek azt állították, hogy már el kellett néki jönni, mivelhogy világossan állatlnák, hogy az a' Nyomorúság, és Szenvedés, a' melyet az Isteni Gondviselés, már annyi fok Századoktól fogva rendelt reájok, nem az Bálványozásoktól származott, a' melly Vétektől a' Babilóniai Fogságból való Megtéréstől fogva, mindég üres volt a' 'Sidó Nemzet; hanem más valamelly Októl venné Eredetét.

Hosszas Tanátskozás után, megegyeztek benne, hogy a' Messiás még el nem érkezett, és hogy a' Nemzet' Bünei, és Megtéretlensége Okai ezen Késedelmének. —

Ezután megvizsgálták melly formán jelelti ki magát a' Messiás,, és ezen három Esmértető-jeleket határozták meg 1.) Úgy jelen meg mint egy nagy Király, győzdelmesen, és felfzabadítja a' Nemzetet, az idegen Népek' Járma alól. 2.) Semmi Vá-

Változást nem téfzen a' Móses' Törvényében; és 3.) egy Szüztől születetik, és Születése léfzen Esmértető -Jel az Idegeneknél.

Végre azokkal akart megegyezni a' Concilium, a' kik azt hitték, hogy a' Messiás már meg jelent, és ezek azt állították, hogy az egyéb nem lehetett, hanem Illyés, még pedig mivelhogy 1.) nagy Hatalommal ruháztatott fel, a' melyet a' többi között, a' hamis Próféták Megölése által is megbizonyított. 2.) Akhábtól, és Jezábeltől üldöztetett, a' melly hasonlóképpen Karaktere a' Messiásnak, a' mint az ki tetfzik az ő Szenvedéséről való Jövendölésekből. 3.) Több volt mint egy közönséges Ember, és az Isten Szemei előtt is nagyobbra betsültetett a' minthogy elevenen ragadtatott fel az Égbe. 4.) Különös Gond'al viseltetett Nemzete eránt, mivelhogy Elizéust hagyta maga után' Prófétai Hivatalának Folytatására.

Még

Még azon az Éjjel, azt a' fontos Kérdést is megvizsgálták; ha a' Jézus, a' kit az ő Eleik megfeszítettek, nem az igaz Messiás volt-é? De ez a' következő Nap megvettetett a' Farizeusok' Szektája által, a' mely erősebb volt ezen Gyűlésben, — még pedig azon Okból, mivelhogy a' Jézus Szegénységben, és Nyomorúságban született; holott a' Messiás' Eljövetelének, fényesen, és pompásan kell megessni, és a' Mó'ses' Törvényt megerősíteni — Egy Rabbinus, Abrahámnak hívták — a' kinek ezen Meghatározás nem elég fontosnak látszott, a' Krisztus' Tsudatételt tartotta a' Farizeusok' eleibe, és azt kérdezte tőlök, kinek Hatalmával tehetette azokat a' Krisztus? a' melyre Zebedeus, egy a' Többek között ezen Szektában, azt felelte, hogy ördögi Mesterségek által tette legyen azokat. De Abrahám azt állította, hogy semmi Bűbajosság által nem adathatják vissza a' Látás, Hallás, vagy Szólás a' vakon - fiketen - vagy némán születetteknek. Erre azt felelte a' másik, hogy a-

zon

azon Vakok, Némák, és Siketek, már Annyok' Méhében, tétettek azokká, ördögi Mesterségek által, és hogy ő rajtok legített, nem tett egyebet, hanem csak a' Bozorkány - tsomót óldozta fel, hasonló ördögi Mesterség által — Jóllehet ellenkeztek vélek a' Szaddutzéusok más Matériákban, megegyeztek még is ebben vélek, még pedig annyival inkább, mivelhogy ők a' Felámadást tagadták, a' melyet olly keményen óltalmazott ellenek a' Krisztus.

Minekutánna hét Napokig tartott volna ez a' Concilium, hirtelen félbeszakasztott hat Keresztény Papoknak Érkezése által, a' kik Rómából küldetettek. Mert azoknak Próbáik a' felől, hogy a' Krisztus az igaz Messiás, nagy Háborgást okozott a' Gyűlésben, a' melytől egyebet nem hallott az Ember értetlen Lármánál.

Más Nap eloszlottak ezen Conciliumnak Tagjai, minekutánna megegyeztek volna

ab-

Uran. II-dik Köt. t

abban, hogy három Elztendő múlva, egy más Concilumot tartsonak Siriában.

Száraz Etz'tet tsinálni.

Végy egy Pár Lát Borkövet, nedvesítsd meg erős Boretzettel; hadd úgy két Nap; minekutánna megszáradott, tedd ismét Boretzetbe, szárazd' meg újjonnan, és így bánj véle négyfzer vagy ötfzör. Azután tördd Porrá a' Borkövet, és tedd egy Üvegbe. Ha hirtelen van Szükséged Etzetre, tégy három, vagy négy Késhegygyel ezen Porból egy Pohár Serbe, vagy Borba. Egy Quintli ezen Porból két Lat Vízet is olly savanyúvá télsen mint az Etzet.

Szá-

Száraz Húslevet tsinálni; a' mellyből; midőn hirtelen kell oda haza, vagy Útonn, Hús nélkül, jó Húslevet lehet készíteni.

Végy mintegy tízen-két Font nem igen kövér, és nem igen sovány Tehénhúst, egy felhasított Velős-kontzot, egy vagy két Borjúlábat, két öreg Tyúkot, és ezt Tsonstól együtt törd'öfzve Mo'sárban, hogy a' Nedve annál jobban kiföhessen, fél Quintli Szeretseny - dió - virágot, fejeér Borsot, Gyömbért mind kettőből húsz Gránumot, öt, vagy hat Borostyány Levelet; ezekre annyi Vízet tölt az Ember, a' mennyit egy jó erős Húslevesre szoktak rend fzerént venni. Megfőzi egy Tserép, belőlről jól megmázolt Edényben, a' melly jól béva-gyon fedve, hogy Ereje a' Főzés közt ki ne gözőljön; tovább, még gyenge Széntüzön főzik tízen-két Óráig, néha-néha megforgat-

t 2

jék

ják tífzta Főző - kalánnal, és a' Tajtékját
szorgalmatossan lefzedik, azután megfűrik
egy vékony Szitánn kereftül, meghidegí-
tik, azonközben lefzedvén minden fellyül lé-
vő Kővérséget. E' meglévén ismét Szén-
tűzre téfzik egy tífzta Tserép - edénybe, és
mind addig főzik, míg meg nem fűrűdik,
akkor olztán egy Tálba töltik, megfagy-
laltatják, és Darabokba vagdalják, mint a'
Pogátsát, azután egy Tserép-edényre rak-
ják, és a' Kementzébe téfzik, midőn a' Ke-
nyeret kifzedték belőle, hogy megfáradjon.
Ezen Pogátsák könnyen megéghetnek, azért
igen vigyázva kell bánni vélek, és különös-
sen gondolni arra, hogy a' Kementze igen
meleg ne légyen. Illyképpen készítettvén,
fok Efstendeig eltartanak, hanem száraz He-
lyen kell tartani, mert nedves Helyen meg-
penészednek, vagy puffadnak. Ez sem árt
ugyan, ha a' Penész levakartatik, midőn
főznek belőlök.

A'

A' Bánds ezen Pogátsákkal a' következő.

Vízet forral az Ember, és egy vagy
két Pogátsát téfzen beléje ahoz képest a' mint
eröss, vagy fok Levest kíván, midőn el-
olvadott megsózza, és kiönti egy Tálba.
Lehet Tojást, 'Semlyét, vagy Kenyeret
kinek mint tetfzik, hozzá tenni, Zöldsége-
ket is. Ekképpen hamarjába' jó Levest le-
het tsinálni, a' nélkül, hogy Húst kelljen
főzni. Szárazon is lehet enni ezen Pogá-
tsákat, vagy Szájban elolvasztani, mint a'
Tsokoládét, vagy Tzvibakkot.

*A' legfainabb Portzellánt úgy megtsinálni,
hogy el ne pattanjon, akár mit töltsenek
bele.*

Tégy egy Üstnek a' Fenekére Szalmát,
arra tedd a' Portzellánt, akár millyen lé-

t 3

gyen

gyen az, ótsó, vagy drága. Azután töltsd meg az Üstöt hideg Vízzel, és főzd nem igen nagy Tűz mellett; midőn jól felfőtt vedd el az Üstöt a' Tűztől, és hadd hűljön meg, minekelötte a' Portzellánt kivetted. Az eképpen megfőzött Portzellán soha sem pattan meg akár mit töltsönek belé, tudniillik hideget megrege, vagy meleget hidegre.

Eggy olly Ragasztót csinálni, a' melly által törött Üveg, Portzellán, és Agát, olly helyesen öszvetapasztatik, hogy alig lehet észre venni a' volt Törést.

Végy eggy Lat Vizahólyagot, fél Lát Mastiksz, eggy Kalán Foghagyma-levet, tizen-öt Grán Enyvet, eggy fél Mezzelly Égett-bort. Ezeket csináld öszve jól, eggy arra készült Edényben, kend'bé ösztán véle az eltörtt Darabokat, tedd öszve azokat, szárazd' eggynehány Óráig, vakard' le ösztán azt, a' mi kívülről felragadt, és meg van

van az egész Dolog. Akármint igyekezzen az Ember az öszveragasztott Darabokat elválasztani egymástól, semmire sem mégyen és kézzebbek más Helyen eltörni, mint sem elválni.

Más Mód.

Végy' Tojásfejét, verd' el azt, hogy vékony, és tiszta légyen, elegyíts közzé óltatlan Mezzet, és reszeltt Sajtot. Ezen Szerrel kend' meg a' Darabokat, és Tördelékeket, tedd öszve rendesen, és szárazd' meg, vagy

Végy óltatlan Mezzet, és eggyelítsd, és törd' öszve, régi, és rothadt Sajttal, minekutánna az Vízbe széllyel főztetett volna. Ezen Szerfzámval öszve lehet ragasztani a' törtt Üvegeket, és más Edényeket.

A' Naptól elsütött Bört megfészegetni.

Végy eggynehány Itfze Tejet, nyomd' bele eggy Tzitromnak a' Levét, tégy hozzá eggy Kalán Pályinkát, főzd' meg jól, szedd le a' Tajtékját, és viseld' Gondját, mosdj véle.

Vagy:

Végy szép Búza - lisztet, tedd Vízbe, és hadd benne eggy Ideig, azután szedd fel azt, a' mi a' Fenékre hullott, eggyelítsd öfzve eggynehány Tojásfejérével, azután kendd meg Abrázatodat véle, hadd rajta eggy Éjjel, és mosd' le más Nap lágy meleg Vízzel.

A

A' Kávét jó mosni.

Tisztítsd meg a' Kávét, és tölts reá meleg, de nem forró Vízet, mosd mind addig míg a' reá töltött Víz tisztán nem marad: azután tedd tiszta Ruhára, és szarazd' meg. Tapasztalni fogod, hogy negyven Szem eggy Fintsára a' mosott Kávéból többet téfzen, mint a' mosatlanból hatvan: az Íze is kedvesebb. De nem kell nagyon megégetni.

A' Tűzpróbáról Magyar Országba'.

A' Tűzpróba eggy azok közzül a' babonás Módok közzül, a' mellyek által, régenten, a' kétséges, és perben-idézett Esetekben, az Igazságot szokták meghatározni. Ezen kívül a' Vízpróbával, Duellummal, és a' Szent-vatsora Próbájával 's a' t. is szoktak

tak élni, és közönséges Névvel *Orddlidknak* nevezték, a' mellyeknek Eredetéről semmit sem lehet bizonyosan állítani. A' régi Németek *Isten'ítéletének* (*Gottesurtheile*) a' Deákban pedig *Judicia Dei*, *Judicia S. Spiritus*, *Judicia probabilia* nevezik. Eredetek igen régi, és Kétség kívül a' Pogányságnak Idejébe tartozik. De megtartották még akkor is minekutánna a' Keresztény Vallást már régen felvették, sőt úgy tetszik, hogy Idővel, még inkább Szokásba jött, mivelhogy az *Exorcismus* öfve vólt véle kötve, a' mennyire előre botsáttatott a' Tzeremónia előtt, a' melly által, a' Közember Vélekedésében megerősítetett, és a' régi Babona jóvá hagyatott.

A' *Tüzpróbbával* való Élés tsalhatatlanúl Német Országból jött Hazánkba, a' hol már Szokásba' vólt, minekelötte legkiseb' Nyomdokait lehetne látni Magyar Országba'. Próbául vagy két Példát hozunk elő. Midőn 3-dik *Károly Tsászár* Gyanúba vette Feleségét *Rikhárdist* Hitetlenségéért; *Rikhárdis* aján-

ajánlotta magát, hogy a' *Tüzpróba* által kívánna meg-tisztíttatni. *Kunigunda* 2-dik *Henriknek* Felesége tízenkét tüzes Szántó-vason mentt végig, és mivelhogy azok semmit sem ártottak néki, el-hárította magától a' Szüzessége felől való Gyanút.

Melly régi a' *Tüzpróba* Magyar Országban nem lehet meghatározni. Legalább semmi Nyomát nem lehet látni 969-dik Elztedő előtt, és 1309. után. De ezen Közidőben sok Példáit lehet annak látni, a' mellyek között némelleyek feljegyzettek egy Írásban, a' melly a' *Nagy-Váradi* Káptalan' Templomának Sekrestyéjében találtatott ezenn Tzim alatt: *Ritus explorandæ veritatis in dirimendis controversiis*. Nyomtattatott legelsőben 1550-dikben Kolosváron. Négyfázan számláltattnak elő, jöllehet tsak húszon-egy Elztendőt foglalnak be, az-az: 1214-től fogva 1225-ig. Ezen Próbáknak Sokaságából kiteszik, hogy nem sok Doigok lehetett a' Világi-Biráknak abban az Időben, annyival inkább, hogy az említett Írásban min-

mindenféle törvényes Esetek előfordúlnak. Innen az is világos, hogy ha a' *Nagy-Várad*i Káptalan, nem egyedül vólt az a' Hely Magyar Országban, a' hola' Tüzzel való Próbák tartattak, bizonyossan egygy vólt a' Főhelyek között. Szükségtelen vólna a' Neveket ki-írni a' mellyek a' mondott Írásbann előfordúlnak, mivelhogy Scithiaiak azok, és most fenki sem értené.

A' Dologgal való Bánás, és az előforduló Tzeremóniák a' következendők voltak:

Midőn a' Vád megesett, és a' Bévádolt megjelent, hogy magát a' Tűzpróba által megtisztítsa, Nap rendeltetett néki: de előre el kellett magát készíteni arra három napi szüntelen való Imádság, és Bőjtölés által.

Elérkezvén a' rendelt Nap, a' Próba, a' melly mindenkor a' Templomban történt, a' szent Misével kezdődött, a' mellyet a' Püspök olvasott, vagy pedig helyette más Pap

Pap Püspöki Öltözetbe. Annak Végével, felfogta az Oltár' eleibe hozatott Vasat egygy Fogóval, és rákezdette a' *három Ifjók' Énekét* a' tüzes Kementzében. Azután a' Tűzbe tette, minekutánna mind a' Tűzet, mind a' Vasat megáldotta vólna. *) Minekutánna a' Vas egészen tüzes vólt, megkellett esküdni a' Vádoltatottnak, hogy egészen tisztá az ellene tett Vádtól **); a' melly Hitével tett Allítását azután megerősítette a' Szent

*) Az Áldás' Formulája ez vólt: Benedic Domine, Pater omnipotens, aterne Deus! per invocationem Sanctissimi Nominis TUI, & per adventum Unigeniti Filii TUI, Domini nostri Jesu Christi, atque per donum Spiritus Sancti, ad manifestandum verum iudicium tuum, hoc genus metalli, ut sit Sanctificatum, & Consecratum, ut omni dæmonum falsitate procul remota, fidelibus TUIS, veritas veri Iudicii TUI, manifesta fiat, per Dominum nostrum Jesum Christum &c.

**) A' Pap ezt kérdezte: Frater, es iustus ab hoc crimine, de quo accusaris? R. Iustus sum. Ismét: Mundus? R. Mundus sum.

Szent Vatsorával való Élés által ***) E meglévén, szentelt Vizzel megöntöztetett a' Vas, és az *Exorcismus* szerént reáolvastak; és minekutánna mind ez megtörtént, meg kellett tenni a' Vádoltatottnak a' töle kívántatott Próbát: a' melly mellett ezen Szókat mondotta: *Per illud Corpus Domini, quod hodie sumi, non confidens in ullum maleficium, nec in virtutibus herbarum, accipio hoc ferrum ****)* De nem egyféle-kép-

***) Az Vatsorával való Éléskor ezt mondotta: *Interdico tibi, o homo! coram omnibus adstantibus, per Patr. & Fil. & Sp. S. & per tremendum diem judicii, per mysterium baptismatis, per venerationem omnium Sanctorum, ut, si de hac re culpabilis es, aut fecisti, aut scivisti, aut bajulasti, aut concessisti, aut propter actam Culpam denominatam, sciens factoribus juvisti, ut ecclesiam non introes, Christianæ societati non miscearis, si reatum nolueris confiteri admissum, antequam judicio examineris publico.*

****) Talán Tsalárdság-is történt ez Idő közben, és az Égetés hírtelen segítő Szerek által meggyógyított. Mivelhogy lokan Sérelem nélkül mentek el.

képpen vitettetett az végbe; mivelhogy majd tüzes Vasat tartozott Kezébe venni a' Vádoltatott, és azt egy Ideig hordozni; majd pedig tüzes Szántóvasakon járni. Alig lett Vége ennek; hogy Kezei, vagy Lábai egy Lapedöbe takartattak, bépetséltettek, és csak harmad Nap múlva óldoztattak fel a' Vádolónak, és nagy Számú Népnék Jelenlétében. Ha Sérelem nélkül találtatott lenni az Elvádoltatott, ártatlannak állíttatott közönségessen, és elbótsáttatott. Az ellenkező Esetben pedig azt hitték, hogy nem tífza az ellene tett Vádtól, és azon Büntetésre ítéltetett, a' melly arra a' Vétekre volt rendelve, melly eránt bévádoltatott.

Egy Szer a' Tűznek hamar Mególtására.

Ez már fok Helyeken igen hathatosan viselte magát; a' hová, és mególtja a' Tűzet, és ott semmi sem gyúlhat meg többé. Ebből áll: egynéhány Akó Vízbe télsen az Em-

Ember 5. vagy 6. Font Hamu-sót (*Potafche*) vagy annyi Vízet vélzen, a' mennyi elég egy Vízipuska Megtöltésére, és abba veti bé az említett Hamu-sót. Midőn ez a' Hamu-sóval egyesültt Víz az égő Fára fetskendeztetik; abba' a' Szempillantásba' megfűn égni, és többé meg nem gyúlad. Erre az igaznak találtt Tapasztalására nézve, igen jó vólna, ha minden Házba' tartatna bizonyos Mértékű Hamu-só, hogy a' Szükség' Idején Haszonra lehetne fordítani. Ha Tűz támadna, a' messzebb lévő Házakban fellehetne óldani a' Hamu-sót meleg Vízzel, és a' Vízipuskákba hordani.

A' füstöltt Húsok' Megtartásáról.

A' Szalonna, Sódor, Kolbász, és mindenféle Neme a' füstöltt Húsnek idővel megsárgul, és ízetlen lesz; vagy a' Pondró esik be.

bele a' Nyáron által, és öfzvefurkálja, a' melly káros, és Utálást okoz.

A' következő Mód legjobb a' füstöltt Húsok' Megtartására: Minekutánna a' Hús, Szalonna, Kolbász, 's a' t. levétettek a' Fűstről; fel kell függeszteni azokat egy Komorában, hogy még jobban megszáradjanak, *Aprilisnek* Vége felé választ az Ember egy Ládát, a' melly elég nagy a' füstöltt Húsnek Bévételére, ennek a' Fenekére töltt száraz, és szítáltt Hamut: arra téfzen egy Sor füstöltt Húst: erre ismét jó vastagon Hamut szór; és evvel így bán, míg a' Láda egészen meg nem telik, és fellyül Hamuval bé nem fedődik. Így tévén, a' Legyek, a' mellyekből a' Pondrók támadnak, nem férhetnek a' Húshoz. Az illy formán bérakott füstöltt Szerek megtartják fok Elztendőkig Kövérségeket szép fejéren, semmi rossz Szagot, vagy Ízt nem vesznek magokba, és igen kevés Nedvességet is vesztenek el, és azt is visszányerik a' Főzés által. Sőt némellyek azt állítják, *Uran. II-dik Köt.* u hogy

hogy még jobb ízű léfzen a' Hús a' Hamu-
ban lévő Só miatt. A' ki mészére akar
küldeni füstöltt Húst, Melegbe, takarja bé
Hamuba', és semmi Kár nem esik benne.

A' fikeretlen Munka.

Zöld Fákat ültettem nagy Szorgalommal
Hogy Arnyékom légyen hív Károlyommal
Midőn megjön e' zöld Berekbe
Miként ohajtottam Felnövéseket!
Oh! mondtam hogy láttam Elkéséseket
Nem tsókolunk itt mi Rejtekbe'.

* * *

Körülplántáltam szép Virágbokrokkal,
Saját Kezeimmel bántam azokkal
Sem Szél sem Nap' Héve nem érte.
De már talán akkor midőn haza tér

Hervadni fognak, vagy megvéfzi a' Dér,
Hafzontalan ültettem ér'te.

* * *

Eggy Köntöst vartam, mint flettem vele!
Rózsa-fzínü Pántlikát vontam bele,
Mert ő a' Rózsa-fzint szerette
Elvontam Almomból, vartam úntalan
Oh! tám nem is léfz kéfz vagy hafzontalan
Sok Éjjelim múlnak mellette.

* * *

Eljött az Órá, melyet óhajtottam,
Azonnal Levélfzinemhez futottam,
Hogy ott ül, azt véltem felöle.
Immár beboronga Arnyékfedele:
De mit fedezett be sűrű Levele?
Síralmam melly hangza belöle.

Itt

* * *

Itt ültem egéfz Nap, az Est' is itt értt,
Itt vártam, itt firtam, de ő meg nem tértt
Egéfz Nap', sem késő Estvére.
E' zöld Helyet én Örömmek míveltem,
De Bánatnak termettem, 's Búra leltem
A' Vígás' Helyébe végtére.

* * *

Plántátskáim mentek Virágjaikba
Most nem gyönyörködtem szép Szálaikba,
Látván, hogy hijjába ültettem,
Száradtak, 's a' Szélnek Játéki lettek
Láttam mint veszett el Munkám mellett
Láttam, 's keserűen nevettem.

u 3

Mi

* * *

Mi Hafznom van benne hogy Köntösöm kéz
 Elrejttem örökre Tanúja nem léz
 Hogy ennyire megtsaltn Reményem.
 Im' ez lett a' szorgos Varróné' Bére!
 Sírva emlékeztem Kezem' Mívére
 Sírattam fok álmatlan Ejjén.

* * *

Omoljatok Könnyek Patakkal elé
 A' gyászoló Hívségnek Sírja felé
 Azt véltem, hogy birok Szívével:
 De háynak esküdte, hogy lézzen híve,
 A' mig mozog, és ver Melyébe' Szíve
 'S mindnyájunkat megtsalt Hitével.

P...r.

V A T Z O N,
 Marmarossi Gottlieb Antal' Betűivel 1794.

Hibák.

Levél.	Sor.	olvasd.
73	- 15	annyitúl annyiból.
75	- 10	A' kisalfzony A' Kisalfz.
113	- 17	add hozzá: a' te bódog's a' t.
119	- 12	mindenek. mindeneknél.
127	- utól.	megtsináltt megtisztúltt.
205	- 7	az elmém. az én elmém.
-	- 18	Hívséget Hivességet.
206	- 1	Emlékezettel Emlékezetekkel.
207	- 6	két kék.
-	- 9	add hozzá: óh mint kívánnám 's a' t.
208	- utól. olv.	De így -
215	- 5	érteni érzeni.
218	- 8	ad' hozzá: Eggy Nap olly's a' t.
222	- 8	tapláltak tápláltt.
224	- 9	mondhatod mondhatnád.
228	- 1	Titokfzin Játékfzin.
229	- 13	Hagyj Hagyja.
238	- 8	vétem véltem.

Nem igen lassán.

A Sikeretlen Munka.

mez. fo.

po.

Zöld fákat ült tettem nagy Zorgalom mal Hogyanyér om legyen his Káro lyom mal Mídon megjön

fo.

mez. fo.

po.

h.

e zölz be reX — be. Mi Rént ohaj. =

7

h.

po.

tolttam feb nö vé se. Ket oh mondanhogy lattanél ké se se Ket. Nem trókolunk itt mi rejteX — be? Nem

7

fo.

po.

PP

h.

7

fo.

7

7